

**MODEL SYSTÉMU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ
V OBLASTI BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ
PŘI PRÁCI**

Certifikovaná metodika MPSV č. 2016/12384-196

Projekt TA ČR BETA:

Model systému celoživotního vzdělávání BOZP

**T A
Č R**

Program **Beta**

2016

Autoři:

Řešitelský tým projektu TB03MPSV009 „Model systému celoživotního vzdělávání v BOZP“
(PhDr. Irena Kuhnová, Mgr. et Mgr. Josef Senčík, PhDr. David Michalík, Ph.D., Ing. Iveta Mlezivová – všichni Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i.)

Oponenti:

Odborný posudek: Ing. Eva Štoudková, KARO EXPORT - IMPORT, spol. s r. o.

Posudek ze státní správy: Ing. Radek Tolar, Ph.D., Ministerstvo obrany ČR

**Certifikovaná metodika MODEL SYSTÉMU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V
OBLASTI BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ PŘI PRÁCI**

Praha 2016

OBSAH

I. PREAMBULE	5
1. Cíl metodiky	5
2. Novost postupů.....	6
3. Popis a forma uplatnění metodiky v praxi	8
II. ÚVOD DO PROBLEMATIKY CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	12
III. METODIKA CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP	17
IV. OBECNĚ K MODELU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP	18
V. MODEL CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V JEDNOTLIVÝCH VZDĚLÁVACÍCH ETAPÁCH	29
1. Etapa počátečního vzdělávání	29
2. Etapa dalšího vzdělávání	41
3. Úroveň a životnost kompetencí k BOZP	57
4. K otázce významu a kvality celoživotního vzdělávání v BOZP	58
VI. DOPORUČENÍ K IMPLEMENTACI MODELU SYSTÉMU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP	61
VII. PŘÍLOHY	68
VIII. VYSVĚTLIVKY, ZKRATKY, SEZNAMY	
IX. PŘEHLED ZJIŠTĚNÝCH A STUDOVANÝCH PRAMENŮ A ZDROJŮ	

I. PREAMBULE

1. Cíl metodiky

Začlenit bezpečnost a ochranu zdraví při práci (dále též jen „BOZP“) do výchovných a vzdělávacích programů počátečního i dalšího vzdělávání, zkvalitnit úroveň vzdělávání v oblasti BOZP při přípravě na budoucí povolání, učinit samozřejmým vzdělávání v BOZP pro všechny, kdo vykonávají běžné (nerizikové) činnosti, nebo jsou při výkonu práce a činnosti vystaveni ohrožení života, nebo pro něž je znalost zásad a pravidel bezpečné a zdraví neohrožující práce v jejich vlastním zájmu, ať už jde o zaměstnance, či podnikající fyzické osoby (a zejména fyzické osoby podnikající samostatně bez zaměstnanců, označované v českém právu jako osoby samostatně výdělečně činné – OSVČ), zajistit vzdělávání odborníků na BOZP, jejichž okruh se z pohledu kvalifikačních požadavků rozrůstá a je stále různorodější z hlediska vzdělávacích potřeb, nabídnout vzdělání dalším osobám a položit tak základy k tzv. celoživotnímu vzdělávání v oblasti BOZP. To jsou základní otázky a témata, na která se v posledních letech zaměřuje pozornost. Některá z nich se jako priority objevují v národních programových a strategických dokumentech se vztahem k tématu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a už nejméně patnáct let jsou současně - především v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí - řešeny dílčí projekty nebo zakázky, jejichž cílem je analyzovat aktuální stav a navrhnout opatření pro dosažení některých identifikovaných priorit. Vzhledem k širokému záběru výchovy a vzdělávání pro oblast BOZP z hlediska jeho příjemců i různorodosti obsahu vzdělávání bylo dosud dosaženo jen částečných úspěchů, a to pokud jde o předmět řešení jednotlivých témat, i pokud jde o implementaci dosažených výsledků.

Cílem projektu TB03MPSV009 „Model systému celoživotního vzdělávání v BOZP“ proto bylo navrhnout ucelený vzdělávací systém, který se zaměří na prevenci úrazovosti, pracovních rizik, rizikového chování, na ozdravení pracovního prostředí a na posílení ochrany a podpory zdraví populace žijící a pracující v České republice. Systém, který zahrne doporučený obsah a formy vzdělání pro široké spektrum cílových skupin napříč etapami počátečního i dalšího vzdělávání.

Výsledkem, kterého bylo při řešení projektu TB03MPSV009 dosaženo, je certifikovaná metodika (dále též jen „metodika“)¹ nazvaná „Model systému celoživotního vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“. Model vzdělávání je zde pojat jako ucelené vyjádření představy o tom, co by celoživotní vzdělávání v BOZP mělo zahrnovat, přičemž je

¹ Podle „Metodiky hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů platné pro léta 2013 až 2015“ jde o druh výsledku N_{met}.

tato představa kombinována s doporučeními, jaké by měly být podnikány kroky k přenesení této představy do praxe. Model se tak stává určitým potenciálem pro relevantní přípravu člověka v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci pro plnění společenských úkolů a pro osobní život.

Z toho záměru vycházejí dva stěžejní cíle metodiky:

- **Poskytnout resortu práce a sociálních věcí vodítko pro vytvoření systému celoživotního vzdělávání v oblasti BOZP zahrnujícího široké spektrum občanů od dětí a mládeže a mladých dospělých (předškolní děti, žáci mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol, studenti vysokých škol), zaměstnanců (pracující mládež - mladiství, dospělí zaměstnanci) a další ekonomicky aktivní i ekonomicky neaktivní obyvatele ČR s návrhy nejvhodnějších forem (a příp. i metod) jejich výchovy a vzdělávání v BOZP a s rámcovými návrhy optimálního vzdělávacího obsahu.**
- **Poskytnout konkrétní doporučení, s jejichž využitím bude možné systém celoživotního vzdělávání v oblasti BOZP pod vedením Ministerstva práce a sociálních věcí postupně budovat a konsolidovat.**

2. Novost postupů

Na národní úrovni se dané problematice nekomplexněji věnoval projekt HS124/04 „Systém výchovy a vzdělávání v oblasti BOZP“ (2004-2005), který se detailně zaměřil především na oblast formálního a potažmo počátečního vzdělávání v BOZP. Dotkl se zároveň vzdělávání mimoškolního (dalšího vzdělávání - profesního, kvalifikačního). Plán implementace výchovy a vzdělávání v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci do systému vzdělávání v ČR, který byl jedním z výstupů projektu. Navrhoval mj. dopracování dílčích návrhů výchovy a vzdělávání v BOZP pro oblasti školního i mimoškolního vzdělávání vzešlých k datu 31. 10. 2005 z tohoto projektu. Dalšími projekty byly HC 211/11 „Národní standardy dalšího vzdělávání odborně způsobilých osob v prevenci rizik v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci podle zákona č. 309/2006 Sb.“ (2011 - obsah a formy vzdělávání odborníků na BOZP), HC 205/10 „Metody a způsoby práce koordinátora BOZP na staveništi“ (2011 - obsah a formy vzdělávání odborníků na BOZP). V rámci výzkumného záměru MPS0002595001 „BOZP – zdroj zvyšování kvality života, práce a podnikatelské kultury“ (2004 – 2010) byl cestou didaktických materiálů doporučen vhodný obsah výchovy žáků v BOZP na základních školách. V rámci výzkumného záměru MPS0000000002 „Prostředky a nástroje zvyšování úrovně bezpečnosti práce“ (1999 - 2003) byly navrženy moderní formy a metody vzdělávání odborníků na BOZP.

Problematiky znalostí a dovedností odborníků na BOZP se dotkl také projekt HS117/04 „Zajištění kvality služeb pro zlepšení bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci“ (2004), naproti tomu projekt HC 197/10 „Nové kompetence učitelů základních a středních škol na podporu začleňování tematiky BOZP do výchovných a vzdělávacích programů“ (2010-2011) poukázal na témata z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví, která by měla být začleněna do výuky na základních a středních školách. V několika posledních letech byly řešeny úkoly týkající se identifikace znalostí a dovedností specialistů pro oblast BOZP a navrhování konkrétních kvalifikačních požadavků na vybrané specialisty, vč. odborně způsobilých osob, a obdobně tematicky zaměřené úkoly, do nichž se zapojilo i samotné Ministerstvo práce a sociálních věcí kromě jiného prostřednictvím Rady vlády pro BOZP nebo dalších poradních nebo odborných skupin. V návaznosti na zákon č. 179/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je např. stále aktuální otázka tvorby profesních kvalifikací, tj. zpracování nových profesních kvalifikací nebo revizi stávajících profesních kvalifikací v oblasti BOZP nebo těch, které na základě platných právních úprav musí zohledňovat požadavky na bezpečnou a zdraví neohrožující práci těch, kteří ji vykonávají.

Téměř vždy se jednalo nebo jedná o projekty, zakázky, úkoly či opáření, jejichž předmětem bylo nebo i nadále je řešení dílčích témat vč. navrhování jednotlivých částí systému vzdělávání v BOZP, o němž jako o systému celoživotního vzdělávání zatím nebylo možné hovořit, protože na něj nebylo nahlíženo jako na celek, a především z úhlu základního organizačního principu celoživotního vzdělávání, resp. celoživotního učení (pojmem „celoživotní vzdělávání“ a „celoživotní učení“ a jejich použití v tomto dokumentu se věnuje kapitola II), kdy všechny možnosti učení – ať už v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému či mimo ně – jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoli během života.

A právě na kompetencích je založen i předkládaný systém celoživotního vzdělávání v BOZP, což je pro tuto oblast tvořící součást sociální politiky státu úplnou novinkou.

Metodika „Model systému celoživotního vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“ je prvním výsledkem výzkumu a vývoje tohoto druhu zaměřeným do oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Představuje dosud chybějící nástroj pro utváření optimálního znalostního a dovednostního potenciálu občana v zájmu zajištění jeho bezpečnosti a ochrany při práci coby ekonomické aktivity zaměstnance nebo podnikající fyzické osoby, ale i volnočasové aktivity pracovního charakteru nebo zájmové povahy, a z tohoto pohledu je možné ji také vnímat jako zcela nový postup. Vůbec poprvé, a tedy rovněž nově, je vedle formálního vzdělávání a informálního vzdělávání počítáno se vzděláváním občanů cestou informálního učení.

Novost postupů dále představuje komplexnost pojetí vzdělávacího systému v BOZP z hlediska:

- **propojení vertikální a horizontální dimenze vzdělávání (kdy se vzdělávání realizuje v průběhu celého života na různých místech), jemuž je uzpůsobena celková struktura/podoba modelu, který zohledňuje obě vzdělávací etapy (etapu počátečního a etapu dalšího vzdělávání), všechny vzdělávací sektory (sektor formálního vzdělávání, sektor neformálního vzdělávání a sektor informálního učení), všechny věkové skupiny ekonomicky činného i ostatního obyvatelstva;**
- **provázanosti vzdělávacích cílů s předpokládaným obsahem vzdělávání, s kompetencemi jako očekávanými výstupy ze vzdělávání a s doporučenými formami a způsoby realizace vzdělávání.**

3. Popis a forma uplatnění metodiky v praxi

Pojem metodika je obvykle vykládán jako obecný pracovní postup nebo také doporučený postup či návod. V případě metodiky „Model systému celoživotního vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“ se jedná o doporučený návod **koho, jakým způsobem a v čem vzdělávat**, vč. doporučení, **jak postupovat a co podniknout, aby mohly být položeny základy systému celoživotního vzdělávání v BOZP a vytvořeny vhodné podmínky pro jeho stabilizaci a další vývoj.**

Metodika vznikla na základě poznatků získaných studiem současného stavu vzdělávání v BOZP v ČR a ve vybraných zemích Evropy. V potaz byly vzaty názory erudovaných odborníků ze sféry počátečního a dalšího vzdělávání v oblasti BOZP a relevantní příklady osvědčené (nejlepší) vzdělávací praxe ve vybraných resortech a odvětvích národního hospodářství. Část zahrnující doporučení vychází vstříc nejbližším záměrům státu v oblasti vzdělávání v BOZP.

Metodika představuje rozsáhlé a co možná nejucelenější řešení problematiky vzdělávání a sebevzdělávání v BOZP, a to z hlediska:

- šíře příjemců vzdělávání,
- stávajících i předvídaných požadavků na vzdělávání,
- známých i předpokládaných vzdělávacích potřeb a
- obvyklých i nových vzdělávacích příležitostí.

Z hlediska struktury je metodika „Model systému celoživotního vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“ členěna na několik částí:

- úvodní, povinná část dle příkazu ministra práce a sociálních věcí č. 25/2013 (kapitola I),
- teoretická část (kapitoly II a III),
- modelová část (kapitoly IV a V),
- metodická část s doporučeními pro využití modelu a implementaci metodiky v praxi (kapitola VI),
- přílohová část (kapitola VII),
- informační aparát (kapitoly VIII a IX).

Metodika „Model systému celoživotního vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“ je primárně určena Ministerstvu práce a sociálních věcí. Jmenovanému ministerstvu bude sloužit jako návod pro vytvoření systému celoživotního vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP). Tento systém bude běžným občanům poskytovat znalosti a dovednosti z této oblasti a formovat návyky pro bezpečné chování při práci nebo při pracovních činnostech a pro užívání bezpečných pracovních postupů. Bude zároveň oporou pro identifikaci znalostí a dovedností odborníků na BOZP, tj. osob, které zajišťují BOZP v podnicích, podílejí se na řízení BOZP nebo zajišťují specifické odborné činnosti v této oblasti. Metodika bude zároveň vodítkem pro využívání optimálních forem výchovy, vzdělávání a odborné přípravy širokého okruhu cílových skupin. Především ale bude využita pro stanovení vzdělávacího obsahu. Konkrétně může být využita při navrhování nových nebo inovování stávajících vzdělávacích programů počátečního a dalšího vzdělávání, učebních či studijních plánů pro získávání, udržování a rozvíjení profesních kvalifikací, odborné způsobilosti a naplňování dalších kvalifikačních požadavků pro řízení utváření, upevňování a rozvoje kompetencí pro BOZP v okruhu dětí, mládeže i dospělých (připravujících se na povolání, zaměstnaných, nezaměstnaných i samostatně podnikajících) a pro utváření, upevňování a rozvoje kompetencí k zajišťování BOZP u odborníků provádějících činnosti a služby v této oblasti. Je pravděpodobné, že relevantní návrhy a doporučení obsažená v metodice:

- ovlivní obsah vzdělávání na jednotlivých stupních počátečního vzdělávání,
- ovlivní postoj zainteresovaných ministerstev k problematice tématu vzdělávání v BOZP ve školách a přispějí k vytvoření nových resortních předpisů nebo jiných zásadních dokumentů v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) nebo k jejich změně,
- přispějí ke změnám v přípravě budoucích učitelů,

- přispějí ke změnám v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků/učitelů,
- přispějí ke zpracování vhodně obsahově zaměřených učebnic, výukových textů, dalších výukových a didaktických materiálů jako výukových/vzdělávacích opor,
- přispějí ke zpracování metodických a instruktážních materiálů pro učitele,
- ovlivní obsah aktuálně platných právních předpisů, které se dotýkají kvalifikace a odborné způsobilosti pro činnosti a služby v oblasti BOZP (stěžejní zákony a nařízení vlády: zák. č. 309/2006 Sb., zák. č. 174/1968 Sb., č. 592/2006 Sb. příp. další), a jiných právních předpisů, které se dotýkají kvalifikace v BOZP pro vytipované práce a činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví,
- přispějí ke změně jiných právních předpisů nebo k vytvoření nových
- přispějí k vytvoření nových resortních předpisů nebo jiných zásadních dokumentů v působnosti MPSV nebo k jejich změně,
- ovlivní dosavadní praxi získávání kvalifikací pro práce a činnosti, které nejsou upraveny žádným právním předpisem, ale platnou normou, a které mohou být rizikové např. vzhledem k prostředí, v němž jsou vykonávány nebo vlivem jiných faktorů,
- iniciují změnu nahlížení na požadavky na získávání profesních kvalifikací zahrnutých v Národní soustavě kvalifikací (požadavky na znalosti a dovednosti z oblasti BOZP jako nedílná a běžná součást kvalifikačních požadavků),
- přispějí ke korekci názorů a návrhů při zpracování příslušných karet povolání z oblasti BOZP pro Národní soustavu povolání (pod odborným směrem Bezpečnost práce, ochrana majetku a osob) a při vytváření vybraných profesních kvalifikací z oblasti BOZP pro Národní soustavu kvalifikací (v sekci Speciální a interdisciplinární obory),
- iniciují další kroky.

Způsob využití a tedy i uplatnění metodiky specifikuje implementační plán pro výsledek řešení projektu TB03MPSV009 „Model systému celoživotního vzdělávání v BOZP“.

Výsledek bude možné začít využívat ihned po jeho dosažení, tj. už v roce 2016. Využití výsledku bude probíhat v návaznosti na národní a resortní priority výchovy a vzdělávání zvolených cílových skupin obsažené ve strategických národních programech pro BOZP, jako jsou Národní akční program BOZP od r. 2016 příp. následné programy a v ostatních významných dokumentech pro oblast BOZP. Využití výsledku bude v souladu s dalšími strategiemi a záměry Ministerstva práce a sociálních věcí, Vlády České republiky a potažmo celé naší republiky na úseku prevence pracovních rizik, prevence úrazů, zvyšování úrovně povědomí o BOZP, všeobecného a odborného vzdělávání a odborné přípravy, získávání a prohlubování kvalifikací k plnění úkolů v oblasti BOZP, utváření dalších (vybraných) profesních kvalifikací nebo doplňování kvalifikačních předpokladů k výkonu práci nebo činnosti

o znalost základních povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů a požadavků zaměstnavatele k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a rozšiřování odborného záběru profesních kvalifikací.

II. ÚVOD DO PROBLEMATIKY CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Podle dokumentu MŠMT „Strategie celoživotního učení ČR“ (2007) je celoživotní učení v ideálním pojetí považováno za nepřetržitý proces, ve skutečnosti jde více o neustálou připravenost člověka učit se, než o neustálé studium. Vychází se přitom ze zásady, že konkrétní získané kompetence nemusí být vždy tak cenné jako schopnost učit se. **Mluví se tedy spíše o celoživotním učení, než o vzdělávání**, aby se tím zdůraznil význam i takových učebních aktivit každého jedince, které nemají organizovaný ráz, tzn. ráz samostatného učení např. při práci, v prostředí domova, při pobytu nebo pohybu ve venkovním prostředí, na kulturních akcích apod. Přestože řešitel projektu je s tímto pojetím v souladu, je **ve vztahu k modelu systému celoživotního vzdělávání v BOZP i k metodice používán pojem „celoživotní vzdělávání“**, protože odpovídá schválenému projektovému zadání. Obsahem pojmu „celoživotní vzdělávání v BOZP“ je však celoživotní učení v BOZP.

Jak už bylo konstatováno v kapitole 1.2, představuje celoživotní učení zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání a jeho organizačního principu, kdy všechny možnosti učení – ať už v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému či mimo ně – jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním, a umožňuje získávání stejných kvalifikací a kompetencí různými cestami v libovolném úseku života.

Formální vzdělávací systém vytváří pro toto pojetí celoživotního učení nezbytné základy, tvoří však jen jednu jeho část. Každému člověku by měly být poskytovány možnosti vzdělávat se v různých stadiích jeho života v souladu se osobními možnostmi, potřebami a zájmy. Celoživotní učení chápe veškeré učení jako nepřerušenu kontinuitu „od kolébky do zralého věku“. Vysoce kvalitní základní a všeobecné vzdělávání pro všechny už od nejútlejšího dětství je jeho základnou. Mělo by zajistit, že se člověk „naučí učit se“, a že bude mít k učení pozitivní postoj. Následné vzdělávání by mělo vybavovat člověka dovednostmi a schopnostmi invenčně řešit novodobé problémy udržitelného rozvoje, sociální soudržnosti i ekonomiky založené na znalostech, a nemělo by postrádat morální obsah.

Celoživotní učení lze tedy členit do dvou základních etap, které označujeme jako **počáteční a další vzdělávání. Počáteční vzdělávání zahrnuje:**

- základní vzdělávání (primární a nižší sekundární stupeň – ISCED 1, 2), které má všeobecný charakter a kryje se zpravidla s dobou plnění povinné školní docházky;
- střední vzdělávání (vyšší sekundární stupeň – ISCED 3), které má všeobecný nebo odborný charakter, je ukončeno maturitní zkouškou (ISCED 3A), výučním listem (ISCED 3C) nebo závěrečnou zkouškou (ISCED 3C). Součástí středního vzdělání je

v ČR i tzv. nástavbové studium pro absolventy středního vzdělání s výučním listem (ISCED 4) ukončené maturitní zkouškou;

- terciární vzdělávání (ISCED 5, 6), zahrnuje široký sektor vzdělávací nabídky následující zpravidla po vykonání maturitní zkoušky. Poskytuje specializované odborné nebo umělecké vzdělání. Náleží k němu vysokoškolské vzdělávání uskutečňované vysokými školami, vyšší odborné vzdělávání uskutečňované vyššími odbornými školami a zčásti i vyšší odborné vzdělávání v konzervatořích.

Počáteční vzdělávání probíhá zejména v mladém věku a může být ukončeno kdykoli po splnění povinné školní docházky zpravidla začleněním osoby do kategorie ekonomicky aktivního obyvatelstva (vstupem na trh práce), v některých případech i zařazením se do kategorie ekonomicky neaktivního obyvatelstva (dobrovolně nezaměstnaní).

Další vzdělávání probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání, resp. po prvním vstupu vzdělávajícího se na trh práce. Další vzdělávání může být zaměřeno na různorodé spektrum vědomostí, dovedností a kompetencí důležitých pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě.

Celoživotní učení zahrnuje:

- **Formální vzdělávání**, které je realizováno ve vzdělávacích institucích, zpravidla ve školách. Jeho funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby hodnocení jsou vymezeny právními předpisy. Zahrnuje získávání na sebe zpravidla navazujících stupňů vzdělání (základního vzdělání, středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání v konzervatoři, vyššího odborného vzdělání, vysokoškolského vzdělání), jejichž absolvování je potvrzováno příslušným osvědčením (vysvědčením, diplomem apod.).
- **Neformální vzdělávání**, které je zaměřeno na osvojování postojů, hodnot, dovedností a znalostí, které mohou zlepšit společenské i pracovní uplatnění vzdělávaného. Neformální vzdělávání je poskytováno v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, nestátních neziskových organizacích, ve školských zařízeních a dalších organizacích. Patří sem např. plánované a organizované volnočasové aktivity pro děti, mládež a dospělé přes jazykové kurzy, počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, až po krátkodobá školení a přednášky a jiné programy osobního a sociálního vzdělávání. Nutnou podmínkou realizace tohoto druhu vzdělávání je účast odborného lektora, učitele, instruktora, trenéra, jiné osoby, která bude dohlížet na vzdělávání, nebo alespoň proškoleného vedoucího (většinou u neformálního institucionálního vzdělávání dětí a mládeže). Nevede k získání stupně vzdělání.

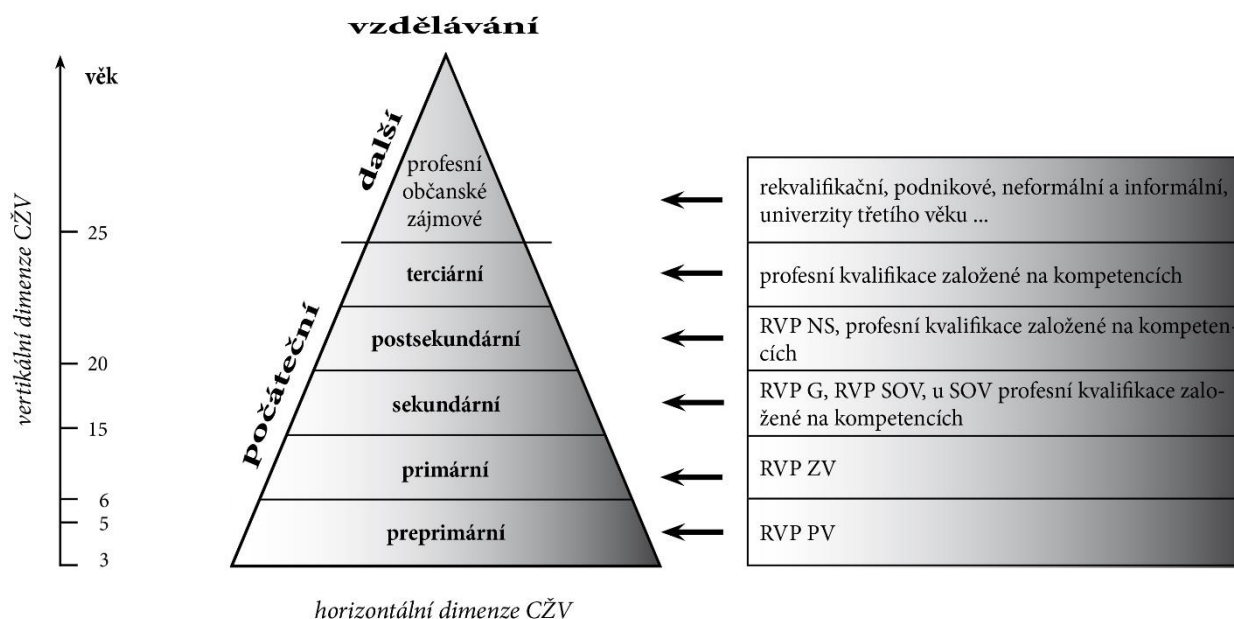
- **Informální učení**, které je chápáno jako proces osvojování postojů, hodnoty, dovedností, znalosti a kompetencí pod vlivem různých vzdělávacích zdrojů z okolí i z každodenní zkušenosti (z domova, ze sousedství, z knihovny, z médií, ze zkušeností nabytých při práci, při hře nebo jiné volnočasové aktivitě apod.). Zahrnuje také sebevzdělávání, kdy učící se nemá možnost ověřit si nabyté znalosti (např. televizní nebo internetové kurzy). Informální učení prolíná celým obdobím života. Na rozdíl od formálního a neformálního vzdělávání je neorganizované, zpravidla nesystematické a institucionálně nekoordinované.

Formální vzdělávání, neformální vzdělávání a informální učení jsou přítom cestami, jimiž lze v jakémkoliv věku dosáhnout kompetencí a kvalifikace.

Pro kvalitu a efektivitu vzdělávání jsou zcela zásadní tzv. **klíčové kompetence** (key competencies) jako jeden ze strategických cílů lisabonského procesu a zároveň doporučení pro členské i kandidátské země EU. Identifikace osmi oblastí klíčových kompetencí coby základu evropských vzdělávacích systémů má značný dopad na podobu zásadních pedagogických dokumentů v celé Evropě. V České republice se jedná zejm. o rámcové vzdělávací programy pro etapu počátečního vzdělávání (do úrovně postsekundárního vzdělávání ISCED 4). Klíčovými jsou v této etapě **kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence, sociální a personální kompetence, občanské a pracovní kompetence**.

Pojem kompetence má podle odborníků na vzdělávání a učení více významů. Podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy jako ústředního orgánu státní správy pro předškolní zařízení, školská zařízení a pro všechny stupně škol, cit.: „**Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci, v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj.**“.

Celoživotní vzdělávání podle kompetencí aplikované v ČR znázorňuje pyramida modifikovaná řešiteli projektu podle průběžně obměňovaných modelů Tureckiové a Vetešky z let 2011 a 2012. Modifikace vychází zejm. z aktualizovaného pojetí kurikula ve školském/vzdělávacím prostředí ČR a ze současného stavu vývoje událostí v oblasti ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání v ČR, odvislých od zákona č. 179/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Obrázek 1: Celoživotní vzdělávání podle kompetencí aplikované v ČR: modifikace podle Tureckiové a Vetešky

Legenda k použitým zkratkám: RVP – rámcově vzdělávací program/programy; PV – předškolní vzdělávání; ZV – základní vzdělávání; G - gymnaziální (vzdělávání); SOV – střední odborné vzdělávání.

Poznámka 1: Mezi programovými dokumenty jsou uváděny jen stěžejní rámcově vzdělávací programy, tzn., nejsou zde RVP pro základní umělecké vzdělávání (ZUM), RVP pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (ZV-LMP) nebo pro speciální vzdělávání (ZŠS), RVP pro gymnázia se sportovní přípravou (GSP) nebo gymnázia vyučující v anglickém jazyce.

Poznámka 2: RVP ZV je platný pro běžné základní školy a pro nižší stupeň víceletých gymnázií.

Celoživotní učení předpokládá komplementaritu a prolínání různých forem učení a vzdělávání v průběhu celého života, v podstatě vždy a všude, tj. ve všech prostředích a životních situacích. Jde vlastně o **učení se jedinců napříč všemi vzdělávacími sektory** (sektory formálního vzdělávání, neformálního vzdělávání a informálního učení). Zároveň jde u učení organizované i neorganizované, a to úmyslné (záměrné) i neúmyslné (bezděčné). V sektorech neformálního vzdělávání a informálního učení se jedná o tři typy vzdělávání: **další profesní vzdělávání, občanské vzdělávání a zájmové vzdělávání**:

- **Další profesní vzdělávání**

Významná součást dalšího vzdělávání. Označuje všechny formy profesního a odborného vzdělávání v průběhu aktivního pracovního života po skončení odborného vzdělávání a přípravy na povolání ve školském systému. Jeho posláním je rozvíjení postojů, znalostí a schopností, vyžadovaných pro výkon určitého povolání. Má přímou vazbu na profesní zařazení a uplatnění dospělého, a tím i na jeho ekonomickou aktivitu. Jeho podstatou je vytváření a udržování pokud možno optimálního souladu mezi kvalifikací subjektivní (reálná pracovní způsobilost jednotlivce) a kvalifikací objektivní

(nároky na výkon konkrétní profese), tedy stálé přizpůsobování kvalifikace pracovníka kvalifikovanosti práce.

- **Občanské vzdělávání**

Vytváří širší předpoklady pro kultivaci člověka jako občana, pro jeho adaptaci na měnící se společenské a politické podmínky (proto je rovněž používán pojem politické vzdělávání), slouží k urychlení a dotváření socializace a občanské hodnotové orientace. Zahnuje problematiku etickou, estetickou, právní, ekologickou, všeobecně vzdělávací, zdravotnickou, tělovýchovnou, filozofickou, náboženskou, politickou, občanskou a sociální. Občanské vzdělávání by na rozdíl od vzdělávání zájmového mělo být jednoznačně v zájmu státu a státem podporováno.

- **Zájmové vzdělávání**

System krátkodobých i dlouhodobých organizačních forem, které umožňují výukové, rekreační, poznávací a tvůrčí volnočasové aktivity účastníků a zároveň směřují k uspokojení osobních zájmů a potřeb, k rozvoji osobnosti, jakož i k celkovému zlepšení kvality života jedince a prohloubení jeho nezávislosti. Mezi zájmové vzdělávání lze zařadit zejména kulturní a estetickou výchovu, sportovní výchovu, zdravotní výchovu, environmentální výchovu, jazykové vzdělávání atd. Typickým znakem odlišujícím oblast zájmového vzdělávání od většiny ostatních, je především dobrovolnost, dalším typickým znakem je orientace do sféry volného času. Každý, kdo se rozhodne zapojit do zájmového vzdělávání, mění tímto rozhodnutím svůj dosavadní způsob trávení volného času.

Zájmové vzdělávání není jen výsadou dospělých nebo mladých dospělých. Stejně jako jiné typy neformálního vzdělávání je nedílnou součástí procesu celoživotního učení orientovaného na děti a mládež. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech. Poskytuje účastníkům náplň pro trávení volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti a soustředí se především na aktivity potřebné pro rozvoj osobnosti. Plní funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, preventivní, zdravotní (relaxační a regenerační), sociální a preventivní, rozvíjí schopnosti, znalosti, dovednosti, talent a upevňuje sociální vztahy.

Zatímco v etapě počátečního vzdělávání se setkáme jen s občanským a zájmovým vzděláváním, v etapě dalšího vzdělávání je zastoupeno i další profesní vzdělávání.

III. METODIKA CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP

Základní představu o podobě metodiky „Model systému celoživotního vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“ ovlivnily dosavadní snahy o uchopení problematiky vzdělávání v oblasti BOZP v ČR. Ty přinesly pouze dílčí řešení otázek:

- výchovy a vzdělávání žáků a studentů k BOZP ve školách,
- přípravy učitelů na výchovu a vzdělávání žáků k BOZP ve školách,
- tzv. „mimoškolního vzdělávání“ v BOZP,

a to mnohdy jen podobě rámcových návrhů.

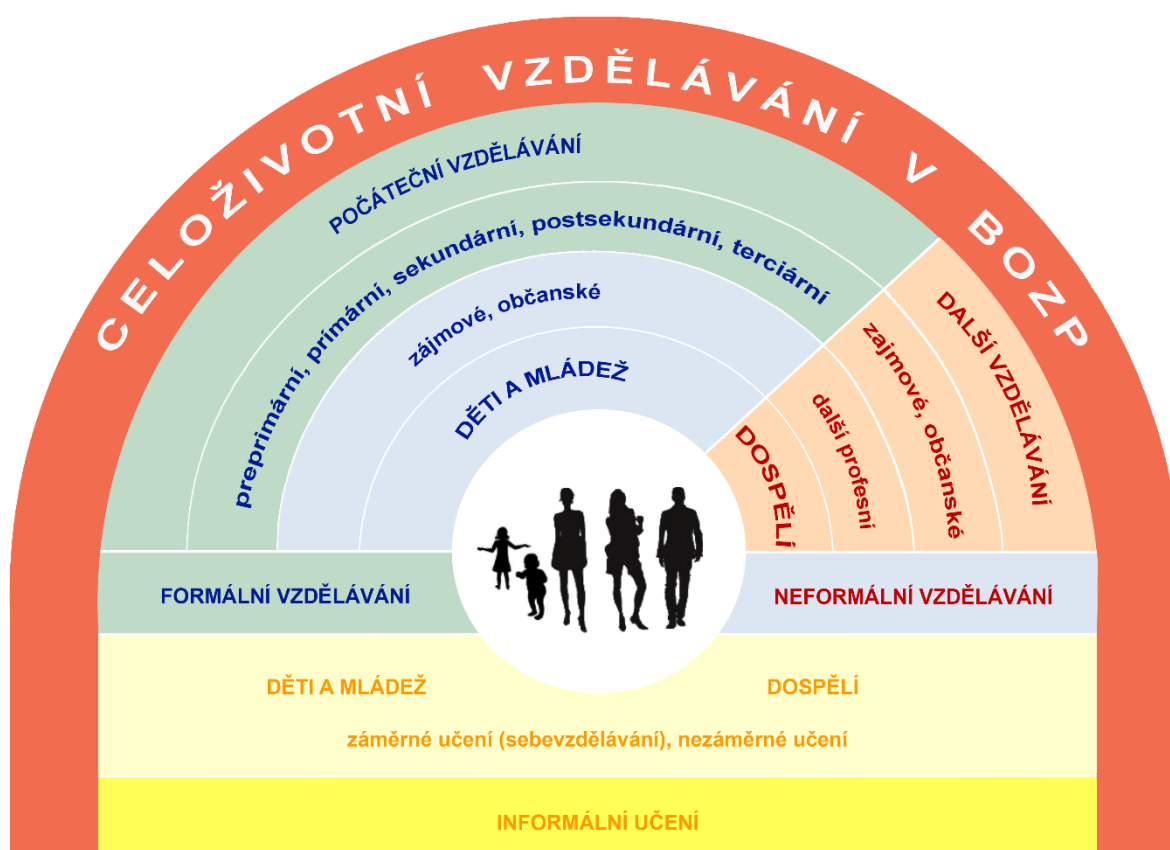
Opakovaně se snahy zaměřily na oblast stanovení požadavků pro získání profesních kvalifikací pro zajišťování BOZP v pracovněprávních vztazích a mimo ně (jmenovitě odborné způsobilosti podle zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a dalšího profesního vzdělávání osob, které je získaly. V centru pozornosti byla a doposud stále je otázka profesních kvalifikací pro práce a činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví.

Výsledné řešení vychází z cílů stanovených pro tuto metodiku (viz kapitola I.1). První z nich: „Poskytnout resortu práce a sociálních věcí vodítko pro vytvoření systému celoživotního vzdělávání v oblasti BOZP zahrnujícího široké spektrum občanů od dětí a mládeže a mladých dospělých (předškolní děti, žáci mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol, studenti vysokých škol), zaměstnanců (pracující mládež - mladiství, dospělí zaměstnanci) a další ekonomicky aktivní i ekonomicky neaktivní obyvatele ČR s návrhy nejvhodnějších forem (a příp. i metod) jejich výchovy a vzdělávání v BOZP a s rámcovými návrhy optimálního vzdělávacího obsahu...“ je naplněn v kapitole IV. OBECNĚ K MODELU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP a v kapitole V. MODEL CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V JEDNOTLIVÝCH VZDĚLÁVACÍCH ETAPÁCH. Cíl „Poskytnout konkrétní doporučení, s jejichž využitím bude možné systém celoživotního vzdělávání v oblasti BOZP pod vedením Ministerstva práce a sociálních věcí postupně budovat a konsolidovat...“ je vyjádřen v podobě doporučení pro úspěšnou realizaci modelu v kapitole VI.

Metodika „Model systému celoživotního vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“ má převážně podobu prostého textu a tabulek. Doplněna je grafikou, např. ve formě obrázků, schémat nebo jiných grafických formátů a vizualizací, ať už rozmístěných v hlavním textu nebo soustředěných do přílohové části v kapitole VII.

IV. OBECNĚ K MODELU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP

Předpokladem pro plnohodnotný osobní život člověka, v němž je v běžném případě obsažen i život pracovní, je zdraví. Zdraví populace je přímo spojeno s dalšími oblastmi, jako jsou: vzdělávání a prevence, pracovní podmínky a zaměstnanost, minimální příjem pro udržení zdravého životního stylu či kvalita životního prostředí. Navíc, zdraví populace má přímý vliv na ekonomickou situaci rodiny, komunity, firmy i celého státu. V přímé souvislosti vztahu 'zdraví-kvalita života' je utváření a zvyšování povědomí jednotlivců o bezpečném a bezrizikovém chování obecně, o bezpečném chování při práci, a tudíž výchova občanů k ochraně a podpoře zdraví jako trvalé životní hodnoty, zcela neodmyslitelné. Mluvíme-li o výchově k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, zpravidla máme ve větším či menším měřítku na mysli vzdělávání v této oblasti. Celoživotní vzdělávání v BOZP proto zahrnuje proces edukativního a osvětového působení na občana v jakémkoliv věku, soustavně po celou dobu jeho života, ve školní i v mimoškolní sféře, v institucích a zařízeních vzdělávacího, osvětového i jiného charakteru, na pracovišti i mimo jmenovaná prostředí. Kompaktně je možné celoživotní vzdělávání vyjádřit následovně:

Obrázek 2: Zjednodušený model celoživotního vzdělávání v BOZP

Pozn.: Vysvětlivky k barvě ploch v tomto obrázku, stejně jako v dalších barevných obrázcích v této metodice, jsou uvedeny v kapitole VIII.

Jiné pojetí modelu celoživotního vzdělávání v BOZP nabízí schéma v PŘÍLOZE 1, které rozpracovává cíle jednotlivých typů vzdělávání a uvádí základní skupiny jeho příjemců. Systémovost celoživotního vzdělávání v BOZP znázorňuje schéma v PŘÍLOZE 2.

Systém celoživotního vzdělávání v BOZP je po vzoru celoživotního učení postaven na principu kompetencí. Ty jsou základními stavebními kameny modelu. V systému celoživotního vzdělávání v BOZP je účelné rozdělit kompetence do dvou kategorií, a to na:

1. **obecné kompetence**², lépe řečeno **OBECNÉ KOMPETENCE K BOZP** jako součást běžných kompetencí každého člověka jakožto občana, zaměstnance, pracovníka, zaměstnavatele atd., v šíři od základního občanského povědomí přes právní povědomí, znalost pravidel a zásad bezpečného chování, schopnost chovat se bezpečně při práci jak v souvislosti se zájmovými pracovními aktivitami a činnostmi (ruční práce, kutilství, modelářství, jiné koníčky/hobby) nebo jinými pracovními aktivitami (např. za účelem seberealizace), tak v souvislosti s prací jako zdrojem příjmu, a
2. **pracovní kompetence**, tj. kompetence **k výkonu určitého povolání nebo činnosti**, které lze dále dělit na
 - **UNIVERZÁLNÍ PRACOVNÍ KOMPETENCE K BOZP**, společné nebo příbuzné většině zaměstnanců a ostatních ekonomicky aktivních osob, a
 - **ODBORNÉ PRACOVNÍ KOMPETENCE K BOZP**, spjaté s určitým povoláním/profesí, činností nebo společenským statutem určité osoby, a tudíž unikátní pro dané povolání nebo pracovní činnost; z těchto kompetencí je nutné v souvislosti s celoživotním vzděláváním v BOZP vyčlenit **KOMPETENCE K ZAJIŠŤOVÁNÍ BOZP**, příp. kompetence k podpoře zajišťování BOZP, kterými disponují osoby, jejichž znalosti o BOZP jsou (musí být) nadstavbové, a proto zcela odlišné od znalostí jiných zaměstnanců, podnikajících fyzických osob a dalších občanů, tj. osoby odborně způsobilé v prevenci rizik podle zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, koordinátoři BOZP na staveništi podle téhož zákona, manažeři BOZP, technici BOZP a osoby se zvláštní odbornou způsobilostí podle zákona č. 174/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

² Nabízelo by se výstižnější označení „občanské kompetence“. To nebylo zpracovateli metodiky zvoleno z důvodu stejnojmenného označení pro jednu z více klíčových kompetencí, jimiž jsou vybavováni žáci během počátečního (školního) vzdělávání.

Z hlediska ekonomické aktivity rozlišuje společnost dvě základní skupiny obyvatelstva, resp. svých občanů, a to: ekonomicky aktivní občany a ekonomicky neaktivní občany. Jako ekonomicky neaktivní jsou podle Eurostatu všechny děti do 15 let a osoby patnáctileté a starší, které nesplňují kritéria pro zařazení mezi pracovní sílu. Dělení občanů do těchto skupin, s nímž se ztotožňuje i Český statistický úřad, ukazuje následující schéma.

Schéma 1: Ekonomická aktivita občanů

Dělení osob na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní je zásadní jak pro stanovení obsahu vzdělávání, tak pro přiřazení příslušné kompetence příjemcům vzdělávání. Přiřazení příslušných kompetencí ke jmenovitým příjemcům vzdělávání znázorňují další schémata v pořadí, a to schéma 2 a schéma 3.

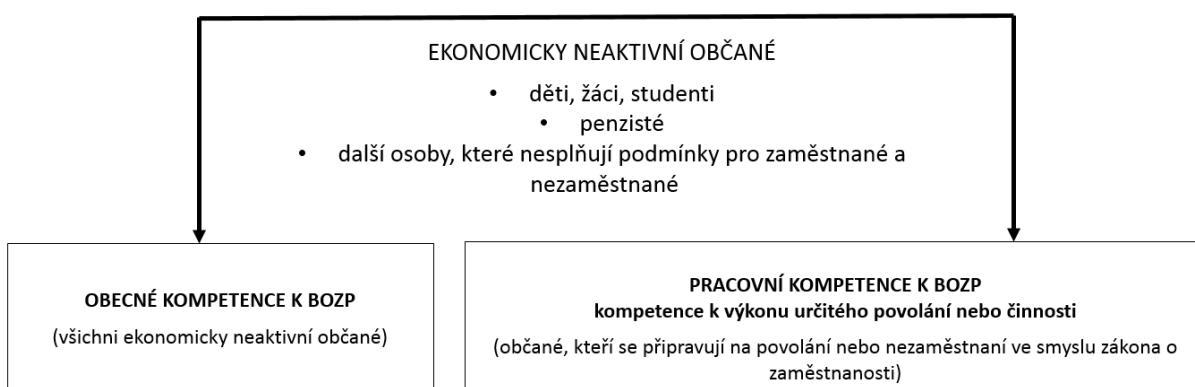

Schéma 2: Kompetence ekonomicky neaktivních občanů k BOZP

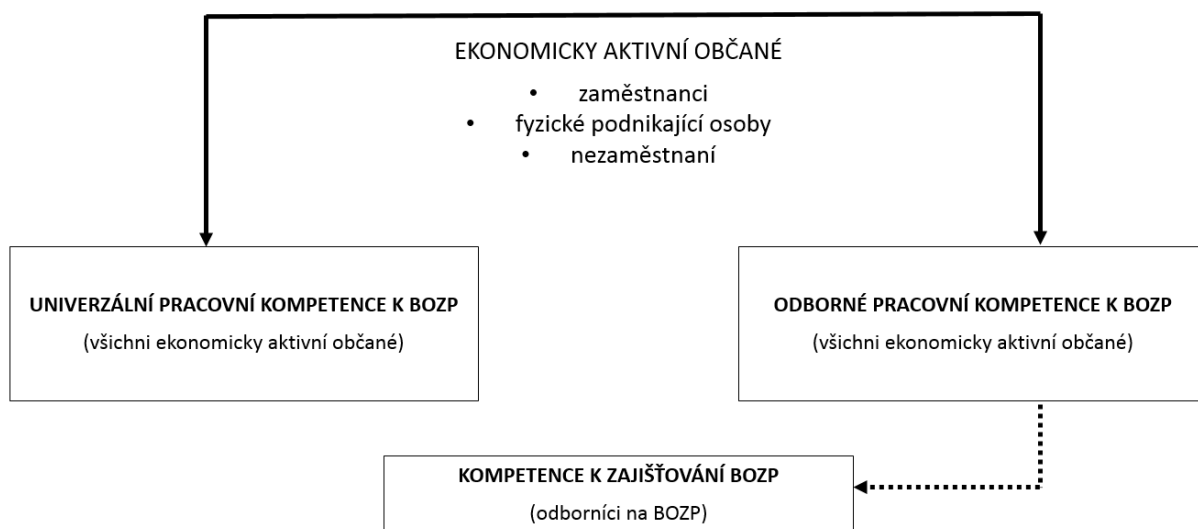
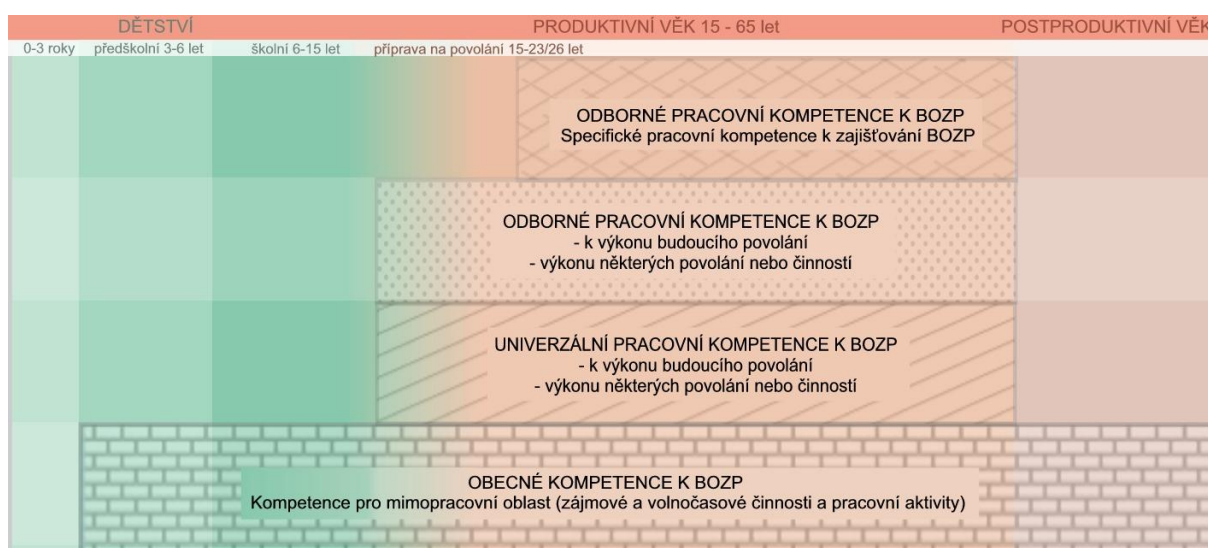

Schéma 3: Kompetence ekonomicky aktivních občanů k BOZP

Vůči věku nebo etapě života člověka jsou jednotlivé kategorie výše uváděných kompetencí znázorněny na obrázku 3. Kompetence k BOZP odpovídající reálné nebo předpokládané roli člověka ve společnosti (děti, žáci/studenti; osoby pracující v produktivním věku; osoby nepracující v produktivním věku = nezaměstnaní, osoby na mateřské nebo rodičovské dovolené, invalidní důchodci a další; osoby nepracující v postproduktivním věku z důvodu dosažení potřebného věku odchodu do důchodu = penzisté/starobní důchodci) jsou na něm promítnuty do příslušného věkového období nebo životní etapy.

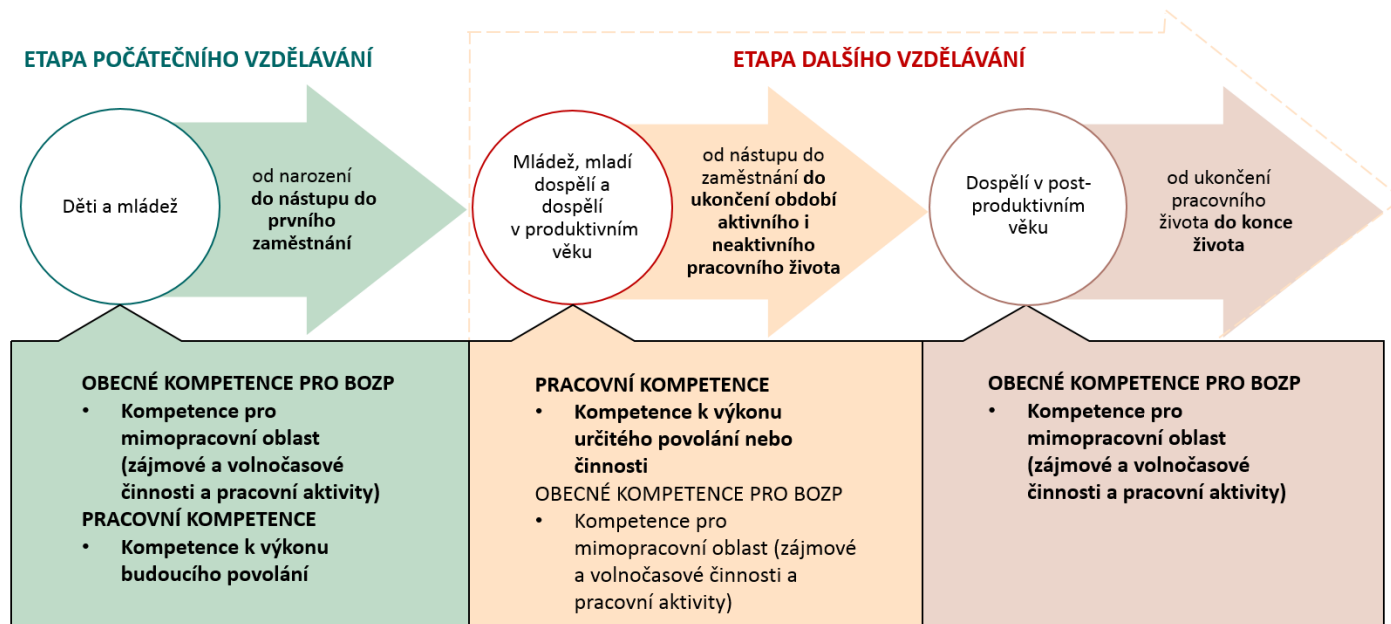

Obrázek 3: Kompetence k BOZP během života občana

Proces získávání obecných kompetencí (a také jejich rozvoj a udržování – obecně viz obrázek 6 dále) je v modelu celoživotního vzdělávání v BOZP téměř výlučně **spjat s etapou POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**. Z pohledu očekávaných výstupů ze vzdělávání se jedná o výstupy, které by měly být jejich nedílnou součástí tzv. **klíčových kompetencí**, konkrétně sociálních a personálních klíčových kompetencí, občanských klíčových kompetencí, pracovních klíčových kompetencí potažmo kompetencí k podnikavosti či podnikání. **Během etapy počátečního vzdělávání využívá jedinec i společnost cestu formálního vzdělávání, neformálního vzdělávání i informálního učení.**

Upevňování nebo rozvoj těchto kompetencí nebo získávání dalších, zcela nových kompetencí je **typické pro etapu DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**. Zde už nehovoříme o klíčových kompetencích, naopak se vedle pojmů kompetence, obecná kompetence nebo odborná kompetence setkáváme s pojmy způsobilost nebo odborná způsobilost a také s pojmy kvalifikace nebo kvalifikační předpoklady. **Pro další vzdělávání je obvyklou formou neformální vzdělávání a informální učení.**

Níže je vyobrazeno schéma toku a návaznosti obecných a pracovních kompetencí k BOZP během obou vzdělávacích etap.

Obrázek 4: Tok a návaznost kompetencí občana k BOZP napříč etapami počátečního a dalšího vzdělávání

Mají-li se stanovit obsah a formy vzdělávání občanů v BOZP, je třeba pohlížet na občana ještě jiným úhlem pohledu, než jsou jeho základní sociální role nebo ekonomická aktivita. Na základě tohoto byly po dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí v pozici garanta projektu TB03MPSV009 „Model systému celoživotního vzdělávání v BOZP“ stanoveny **cílové skupiny** příjemců vzdělávání v BOZP. Jsou jimi:

- **děti, žáci, studenti**
- **zaměstnanci**
- **podnikající fyzické osoby**
- **nezaměstnaní**
- **penzisté a další osoby, které nesplňují podmínky pro zaměstnané a nezaměstnané**, a dále:
 - osoby, které budou provádět práce/činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví
 - osoby, které budou provádět určité rizikové práce, které nejsou upraveny žádným právním předpisem, ale platnou normou,
 - osoby se zvláštní odbornou způsobilostí podle zákona č. 174/1968 Sb. a zákona č. 309/2006 Sb.
 - osoby odborně způsobilé v prevenci rizik podle zákona č. 309/2006 Sb.
 - koordinátoři BOZP na staveništi – osoby odborně způsobilé podle zákona č. 309/2006 Sb.
- manažeři BOZP
- technici BOZP.

Obdobně jako u kompetencí (viz výše), je i zde pro přiřazení obsahu a forem vzdělávání hlavním kritériem, zda jde o osoby, které zajišťují BOZP v podniku nebo se na zajišťování BOZP podílejí, nebo jde o jiné osoby – viz schéma 4 a též kapitola V.2. U jiných osob je podstatné, co je náplní jejich práce nebo činnosti, a s jakými rizikovými faktory práce a pracovního prostředí se při jejich provádění mohou setkávat.

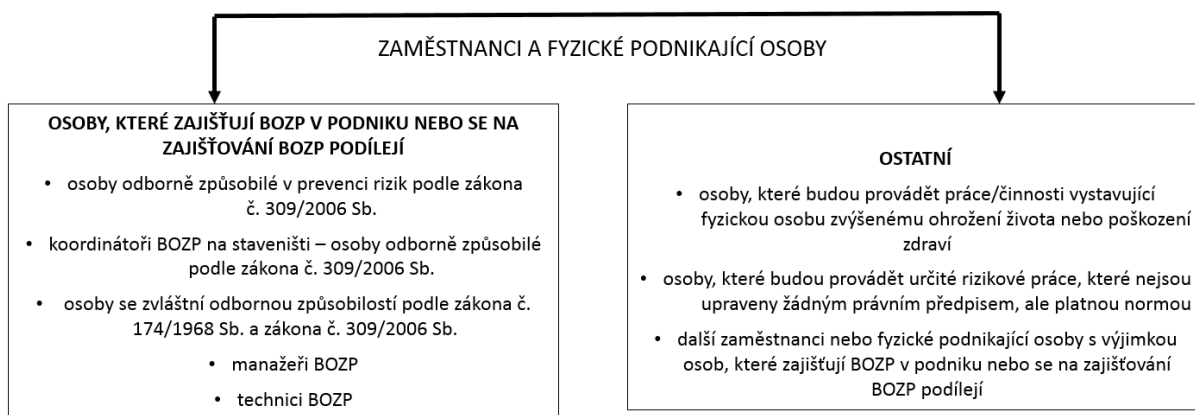
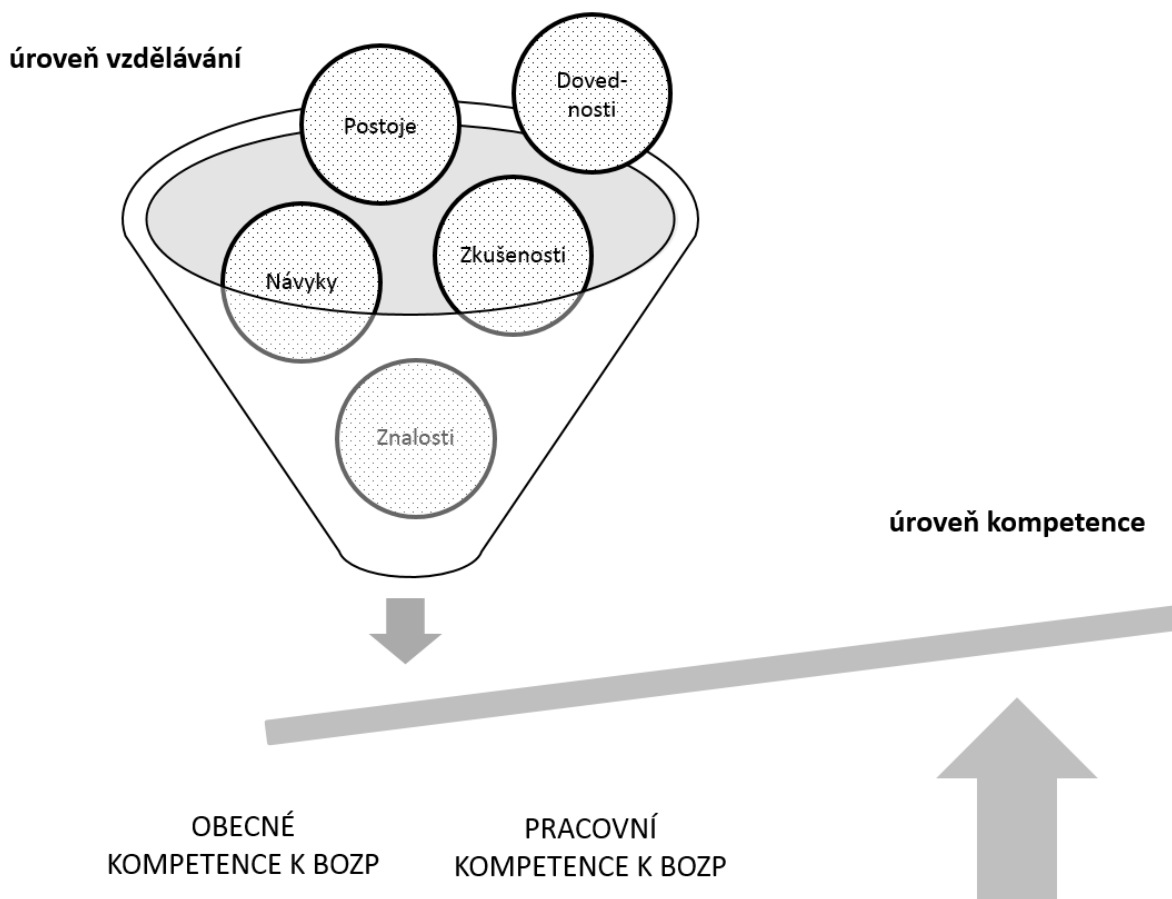

Schéma 4: Kategorizace zaměstnanců a fyzických podnikajících osob z hlediska odborných pracovních kompetencí BOZP

Občan, který je za svého života nejprve dítětem a později žákem, studentem, atd., je tak postupně formován k dosažení určitého penza znalostí. To je v každé fázi života odlišné jak z hlediska míry, tak z hlediska rozsahu a úrovně znalostí, ale i z hlediska společenského uplatnění člověka nebo jeho životních a sociálních rolí. **Kompetenci lze chápat jako soubor klíčových znalostí, dovedností, zkušeností, postojů a návyků získaných příslušným vzděláním.**³ Velikost a vzájemný poměr těchto jednotlivých složek zákonitě bude jiný v různých fázích života člověka, a jejich rozsah a úroveň budou vždy odvislé od dosažené úrovně vzdělání, stejně jako od společenského uplatnění.

³ V textu metodiky jsou za kompetenci označovány zpravidla jen znalosti a dovednosti. Jedná se jen o zkrácený popis kompetence, která by z pohledu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci měla být kombinací znalostí, dovedností, zkušeností, postojů a návyků, jako kterákoliv jiná kompetence.

Obrázek 5: Závislost úrovně kompetence na úrovni vzdělávání

Vzhledem k tomu, že systém celoživotního vzdělávání v BOZP by měl zahrnout prakticky celé spektrum populace napříč všemi věkovými skupinami, je zákonitě nutná diferenciací obsahu i forem výchovy a vzdělávání k bezpečnému a zdraví neohrožujícímu chování v běžném životě, při zájmové pracovní činnosti, dobrovolnické činnosti a zejména při výdělečné činnosti, tj. při práci v rámci pracovněprávního vztahu i mimo něj. Obsah vzdělávání (co by měl jednotlivec znát a umět) by měl být odvislý také od předpokládaných i reálných potřeb, lépe řečeno od vzdělávacích potřeb (viz dále). Obsah vzdělávání proto bude jiný u školou povinných dětí, při přípravě mládeže a mladých dospělých na povolání, u běžných zaměstnanců, u zaměstnanců a pracovníků vystavených zvýšenému riziku ohrožení zdraví s potřebou odpovídající kvalifikace a kompetencí pro výkon jejich práce a činnosti, nebo u zaměstnanců a pracovníků provádějících speciální pracovní činnosti. Zejména u zaměstnanců a samostatně podnikajících fyzických osob se optimálním řešením jeví vzdělávání takřka na míru, a to vzhledem k povolání, práci nebo činnosti, která je, bude nebo má být prováděna. Další, specifickou skupinou jsou osoby profesně spjaté s BOZP (tj. osoby odborně způsobilé

v prevenci rizik podle zákona č. 309/2006 Sb., koordinátoři BOZP na staveništi, manažeři BOZP a technici BOZP) nebo se na zajišťování BOZP podílející (osoby se zvláštní odbornou způsobilostí podle zákona č. 174/1968 Sb. a zákona č. 309/2006 Sb.), u nichž jsou právní vědomí/povědomí, zkušenosti a dovednosti z oblasti BOZP součástí širšího portfolia profesních kompetencí.

Charakteristika vzdělávacích potřeb:

POTŘEBA SUBJEKTIVNÍ (INDIVIDUÁLNÍ)

Osobní potřeba jednotlivce založená na

- vnitřním tahu = snaze o osobní uspokojení či rozvoj (chuť a zájem se vzdělávat),
- tlaku okolí = představě nebo reálné znalosti toho, co vyžaduje společnost nebo její část.

Subjektivní vzdělávací potřeba je nejčastěji naplňována v etapě počátečního vzdělávání, a to studiem na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole, případně jiným studiem. Osobní/individuální zájmy jednice mohou být vedle školního vzdělávání uspokojovány také v oblasti zájmového vzdělávání, která může být významnou podporou studia. U zájmového vzdělávání není podstatné, zda člověk studuje nebo ne, lze jej uskutečňovat i bez této vazby. Týká se tak bez rozdílu dětí, mládeže, mladých dospělých i dospělých.

POTŘEBA OBJEKTIVNÍ

Potřeba vymezená zvenčí, kdy je jednotlivec povinen (musí se nebo má se) vzdělávat např.

- zaměstnavatelem,
- profesním nebo zájmovým sdružením nebo jinou skupinou (cechy, asociace, aj.),
- státem.

Objektivní dimenze vzdělávací potřeby v BOZP je tvořena množinou:

- zkušeností a z nich vyplývajících doporučení k aktivnímu přístupu jednotlivce k ochraně svého zdraví i zdraví ostatních jak při práci nebo při pracovních aktivitách, tak při i jiných činnostech, které jsou součástí běžného života,
- (proměnlivého množství) požadavků na kvalifikaci zaměstnance zakotvených právními předpisy nebo normami (BOZP jako součást kvalifikačních předpokladů zaměstnance podle zákoníku práce nebo jako pevná součást znalostí a dovedností dosažených v rámci kvalifikací získávaných podle technických norem)
- požadavků na odpovídající kvalifikaci ekonomicky aktivních občanů zakotvených právními a jinými předpisy, normami a dalšími standardy,

- dalších požadavků, zejm. pak požadavků na bezpečnou a zdraví neohrožující práci konkrétního zaměstnavatele, týkajících se jak zaměstnanců, tak osob pohybujících se na pracovišti zaměstnavatele vč. podnikajících fyzických osob zajišťujících subdodávky,
- požadavků na dodržování pravidel bezpečné práce a bezpečných postupů při vzájemné spolupráci právnických subjektů nebo podnikajících fyzických osob (např. při realizaci společných projektů nebo při zajišťování subdodávek),
- požadavků na odbornost a kvalifikovanost osob zajišťující BOZP na pracovištích v rámci pracovněprávních vztahů i mimo ně daných právními předpisy, normami a dalšími standardy,

a to v zájmu předcházení úrazům při práci, snižování počtu úrazů, zvýšení bezpečnosti při práci, zvýšení úrovně ochrany zdraví každého jednotlivce a zajištění plnohodnotného a kvalitního života všech obyvatel.

Významné pro společenskou potřebu celoživotního vzdělávání v BOZP je, aby lidé získávali odpovídající znalosti, rozvíjeli potřebné reflexy a dovednosti a přijímali návyky, které jim budou pomáhat bezpečně plnit jejich životní role a v jejich rámci i dílčí úkoly a pomohou chránit jejich zdraví a životy. **K naplňování objektivní vzdělávací potřeby slouží před vstupem do zaměstnání opět školní vzdělávání (kde bývá uplatněn zájem státu), po ukončení školního vzdělávání (ať už je nebo není završeno vstupem do zaměstnání nebo na trh práce) je to další profesní vzdělávání a občanské vzdělávání. Další profesní vzdělávání se přitom může realizovat u zaměstnavatele i mimo něj.**

Přestože lidskému jedinci je vlastní pud sebezáchovy spojený s potřebou přežít a vyhnout se bolesti, a ochrana zdraví při práci by logicky měla být subjektivní potřebou, je nepochopitelné, že na BOZP je nahlíženo jako na nutné zlo a obecně je výchova a vzdělávání na toto téma většinově vnímána negativně. Značnou roli zde proto musí mít jmenovaný tlak okolí, který by cestou výchovy, vzdělávání, zkušeností a správné praxe měl být nástrojem pro **působení na povědomí člověka ve prospěch pozitivního náhledu na BOZP a ve prospěch zdraví neohrožujícího chování při práci. Oporu pro vyvíjení tlaku okolí je mj. možné najít v existujících statistikách pracovní úrazovosti.** Např. z grafu v PŘÍLOZE 11 je na věkovém průřezu populace patrné, v jakém věku se vyskytuje nejvíce pracovních úrazů, které vyžadují pracovní neschopnost zraněného, a to neschopnost delší než 3 dny. Vysoká četnost je zřejmá u věkové skupiny pracujících teenagerů. Je přičítána především minimu zkušeností, fyzické i psychické nevyzrálosti, podceňování rizika a dalším faktorům, v jejichž důsledku jsou mladí lidé více ohroženi (nedostatečné dovednosti a odborná příprava, neznalost toho, jaká jsou jejich práva a jaké povinnosti má jejich zaměstnavatel, nedostatek odvahy ozvat se, skutečnost, že zaměstnavatelé neuznávají, že mladí pracovníci potřebují více chránit). Ve

věku okolo 20 let křivka úrazovosti strmě klesá až přibližně do věku 25 let. Pokles je s největší pravděpodobností způsoben větší vyzrálostí a zodpovědností, u déle zaměstnaných mladých lidí se začíná projevovat alespoň minimální zkušenost, ale zejména i povinnost zaměstnavatele zajistit zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a plnit další povinnosti uložené zaměstnavateli zákoníkem práce. Mírně klesající trend v pracovní úrazovosti zaznamenáváme po 25. roce věku, a to zhruba do 47. roku věku. Zvýšení je později viditelné u skupina osob nad 55 let věku, kdy klesá obezřetnost, člověk vykonává pracovní úkony rutinně a spoléhá na to, že zkušeností má nadbytek a proto běžným i novým rizikům nevěnuje takovou pozornost jako dřív. Od této věkové hranice má křivka opět klesající tendenci, která je přičítána masovému ukončení ekonomicky aktivního období života jedince (odchodu do starobního důchodu). Další oporu pro vyvíjení tlaku okolí na vzdělávání populace v BOZP je **úrazovost dětí a dospívající mládeže**. Ačkoliv jde o úrazovost mimo oblast práce (úrazy při hře, sportu nebo pohybových aktivitách, úrazy doma, dopravní úrazy, atp.), výsledky nedávného průzkumu na souboru téměř 200 tisíc žáků a žákyň všech devíti ročníků základních škol v ČR ukázaly, že z tohoto reprezentativního vzorku utrpělo během jednoho roku úraz více než 16 % dětí. Odborníci sledující úrazovost české dětské populace označují aktuální zjištění a současnou situaci v oblasti prevence dětských úrazů za alarmující a doplňují, že další (i krátkodobý) odklad řešení tohoto problému stále více přibližuje Českou republiku k úrovni rozvojových zemí.

Úlohou této metodiky je navržení a prezentování cílů vzdělávání občanů v BOZP a navržení a prezentování doporučeného obsahu, forem a očekávaných výstupů v etapě počátečního vzdělávání a v etapě dalšího vzdělávání při využití formálního vzdělávání, neformálního vzdělávání a informálního učení. **Dosažený výsledek je předmětem další kapitoly.**

V. MODEL CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V JEDNOTLIVÝCH VZDĚLÁVACÍCH ETAPÁCH

Ochrana zdraví a života člověka by měla být ve vyspělé společnosti prioritou, protože každý má základní právo na zdravý a bezpečný život. Ten se mění, přináší nová rizika, a každým dnem vystavuje člověka novým nárokům jak v osobním, tak v pracovním životě. Celoživotní vzdělávání dává člověku možnost vzdělávat se v různých stádiích života a reagovat tak na objektivní vzdělávací potřebu i na vlastní zájmy a potřeby.

Celoživotní vzdělávání umožňuje učit se v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému i mimo ně. Uskutečňuje se v sektoru formálního vzdělávání, s nímž je spojováno převážně školní vzdělávání, a dále v sektorech neformálního vzdělávání a informálního učení, které probíhá mimo školu, resp. mimo vzdělávací systém, v němž je možné získat určitý stupeň vzdělání. **Na propojení formálního vzdělávání, neformálního vzdělávání a informálního učení v dětství, mladém věku, vč. období přípravy na povolání (tj. V ETAPĚ POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ), je z pohledu celoživotního vzdělávání nazíráno jako na samozřejmost. Obdobně má být samozřejmostí také kombinace neformálního vzdělávání a informálního učení v dospělosti, resp. v etapě označované z pohledu celoživotního vzdělávání jako DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ.** Jmenované součásti by se měly vzájemně inspirovat a doplňovat tak, aby společně tvořily životaschopný a rozvíjející se systém celoživotního učení, který bude motivovat každého jednotlivce k osobnímu i profesnímu rozvoji. Vedle jiného umožňuje toto vzájemné propojení získat stejnou kvalifikaci a kompetence různými cestami a kdykoli během života. Týká se to i získávání kompetencí pro bezpečnou a zdraví neohrožující práci, která zahrnuje jak volnočasové činnosti a zájmové pracovní aktivity člověka, tak práci jako ekonomickou aktivitu.

1. ETAPA POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

CHARAKTERISTIKA ETAPY

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy charakterizuje počáteční vzdělávání následovně. Počáteční vzdělávání probíhá zejména v mladém věku a může být ukončeno kdykoli po splnění povinné školní docházky zpravidla začleněním se do kategorie ekonomicky aktivního obyvatelstva (vstupem na trh práce), v některých případech i zařazením se do kategorie ekonomicky neaktivního obyvatelstva (dobrovolně nezaměstnaní). **Počáteční vzdělávání zahrnuje předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, vzdělávání**

v konzervatoři a vyšší odborné vzdělávání, uskutečňované podle zvláštního právního předpisu v mateřských školách, základních školách, středních školách, konzervatořích a vyšších odborných školách, a studium v akreditovaných studijních programech uskutečňovaných podle zvláštního právního předpisu vysokými školami nebo jejich součástmi. Organizaci školního vzdělávání odpovídají základní stupně vzdělávání. Těmi jsou v naší republice stupně preprimárního vzdělávání, primárního vzdělávání, sekundárního vzdělávání, postsekundárního vzdělávání a terciárního vzdělávání, z nichž některé se ještě dále člení (viz schéma 5 v podobě, jak ji prezentuje MŠMT):

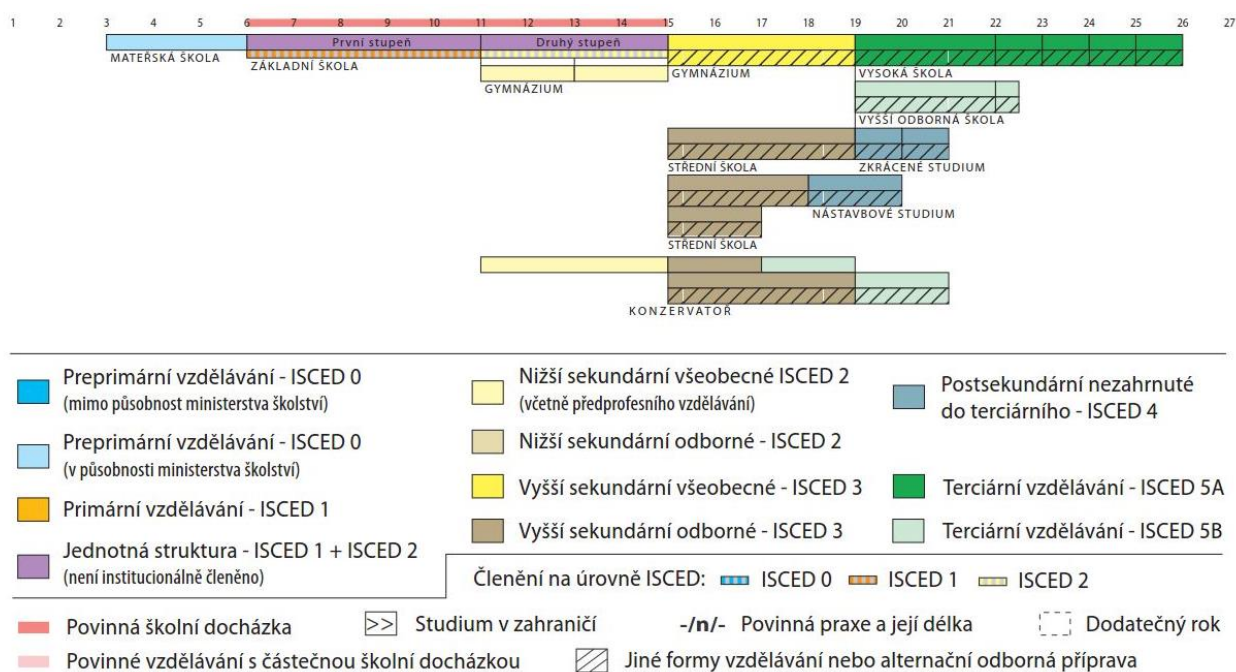

Schéma 5: Organizace školního vzdělávání v ČR

OBEČNÁ IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA CÍLOVÝCH SKUPIN

Cílovými skupinami v etapě počátečního vzdělávání jsou:

- **žáci základních škol**
- **žáci gymnázií (víceletých i čtyřletých gymnázií)**
- **žáci středních odborných škol s výjimkou čtyřletých gymnázií**
- **žáci vyšších odborných škol**
- **studenti vysokých škol, a dále**
- **děti předškolního věku, které nenavštěvují mateřskou školu, a ostatní/věkem mladší děti.**

Vzhledem ke specifiku postsekundárního vzdělávání (vzdělávání nižší než terciární a nezahrnuté do terciárního vzdělávání), kam náleží nástavbové studium nebo pomaturitní studium na jazykových školách (školách s příslušnou s akreditací), a které nevede k získání akademického titulu nebo ekvivalentu, nejsou jako samostatná cílová skupina etapy počátečního vzdělávání identifikováni žáci/studenti právě jmenovaných škol. Na ně je v systému celoživotního vzdělávání v BOZP nazíráno jako na mladé dospělé připravující se na budoucí povolání, a z hlediska obsahu a forem vzdělávání obdobně jako na žáky středních škol, vyšších odborných škol nebo vysokých škol.

RÁMCOVÝ OBSAH VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) je potřeba zahájit již v útlém věku tak, aby docházelo především ke změně postojů v této oblasti, a to pokud možno v celé společnosti. Tím bude zahájena kýžená změna v kultuře bezpečnosti celé společnosti.

Důvodem výše uvedeného je mimo jiné shoda odborníků v oblasti BOZP na tom, že vzdělávání v BOZP je potřeba zahájit ještě před nástupem na trh práce. Pouhé vzdělávání u zaměstnavatele je z celkového pohledu nedostatečné. A to hlavně proto, že především vědomosti, které si člověk osvojí během školní docházky, jsou mu následně základním celoživotním zdrojem informací. Po vstupu na trh práce si pak člověk lépe uvědomuje důležitost bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v průběhu svého působení na trhu práce, a to ideálně v souvislostech.

Již během vzdělávání ve školských zařízeních, tedy během počátečního vzdělávání, je potřebné docílit toho, aby si každý člověk mohl uvědomit to, že **bezpečnost a ochrana zdraví, nejen při práci, je neoddělitelnou součástí každodenních činností**. To je hlavní důvod, proč je potřeba této problematice věnovat pozornost už na stupni preprimárního vzdělávání a jako součást výuky ji začlenit počínajíc stupněm primárního vzdělávání. Vzděláváním v oblasti BOZP není myšlena pouze problematika právní, ta je zde spíše okrajová. Právní oblast BOZP se dostává do popředí až v rámci přípravy na budoucí povolání, tzn. počínající středními školami a končíce školami vysokými. **Obecně se vzdělávání v BOZP ve školách musí zaměřovat především na vnímání zdraví a života jako nejcennějších hodnot, na formování správných postojů, na správné návyky chování a na podněcování změn v postojích a chováních ve prospěch uvědomělé a aktivní ochrany těchto hodnot**. To se může projevit nejvíce na úrovni primárního a preprimárního vzdělávání a zčásti také na vyšších úrovních vzdělávání. Sekundární (a pomaturitní postsekundární vzdělávání) stejně jako terciární vzdělávání se kromě toho zaměřuje už převážně na **konkrétní otázky BOZP, a to podle oblasti přípravy na budoucí povolání (podle oboru studia)**.

VÝSTUPY ZE VZDĚLÁVÁNÍ (KOMPETENCE)

Soustředění pozornost na problematiku BOZP (vzdělávání v oblasti BOZP) ve školním vzdělávání v rámci etapy počátečního vzdělávání je důležité také proto, že jedním z hlavních cílů výchovy a vzdělávání ve školách je formování osobnosti a získání vědomostí a především příslušných kompetencí. Oporu pro získávání určitých kompetencí, vč. kompetencí k bezpečné a zdraví neohrožující práci, lze nalézt v souboru klíčových kompetencí, kterých má být během školního vzdělávání dosaženo (viz kapitola II.). Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a na uplatnění ve společnosti. Klíčovými kompetencemi jsou na jednotlivých stupních vzdělávání, které se uskutečňuje podle rámcových vzdělávacích programů⁴, kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní kompetence, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. **Pro získávání kompetencí k BOZP** jako základní výbavy jedince/občana pro plnohodnotný osobní a pracovní život a pro aktivní občanství jsou z výše uvedených významné kompetence sociální a personální, kompetence občanské a zvláště kompetence pracovní. Ve schématu 6 je ve vazbě na sociální a personální klíčové kompetence jedince plus jeho klíčové pracovní kompetence uvedeno, co by mělo být předmětem výuky, aby žák nebo student získal **OBECNÉ KOMPETENCE K BOZP** a **PRACOVNÍ KOMPETENCE K BOZP** (viz též kategorizace kompetencí v kapitole IV).

⁴ Rámcové vzdělávací programy (RVP) jsou hlavními kurikulárními dokumenty pro stupně předškolního, základního, gymnaziálního a středního odborného vzdělávání, a dále pro speciální a základní umělecké vzdělávání.

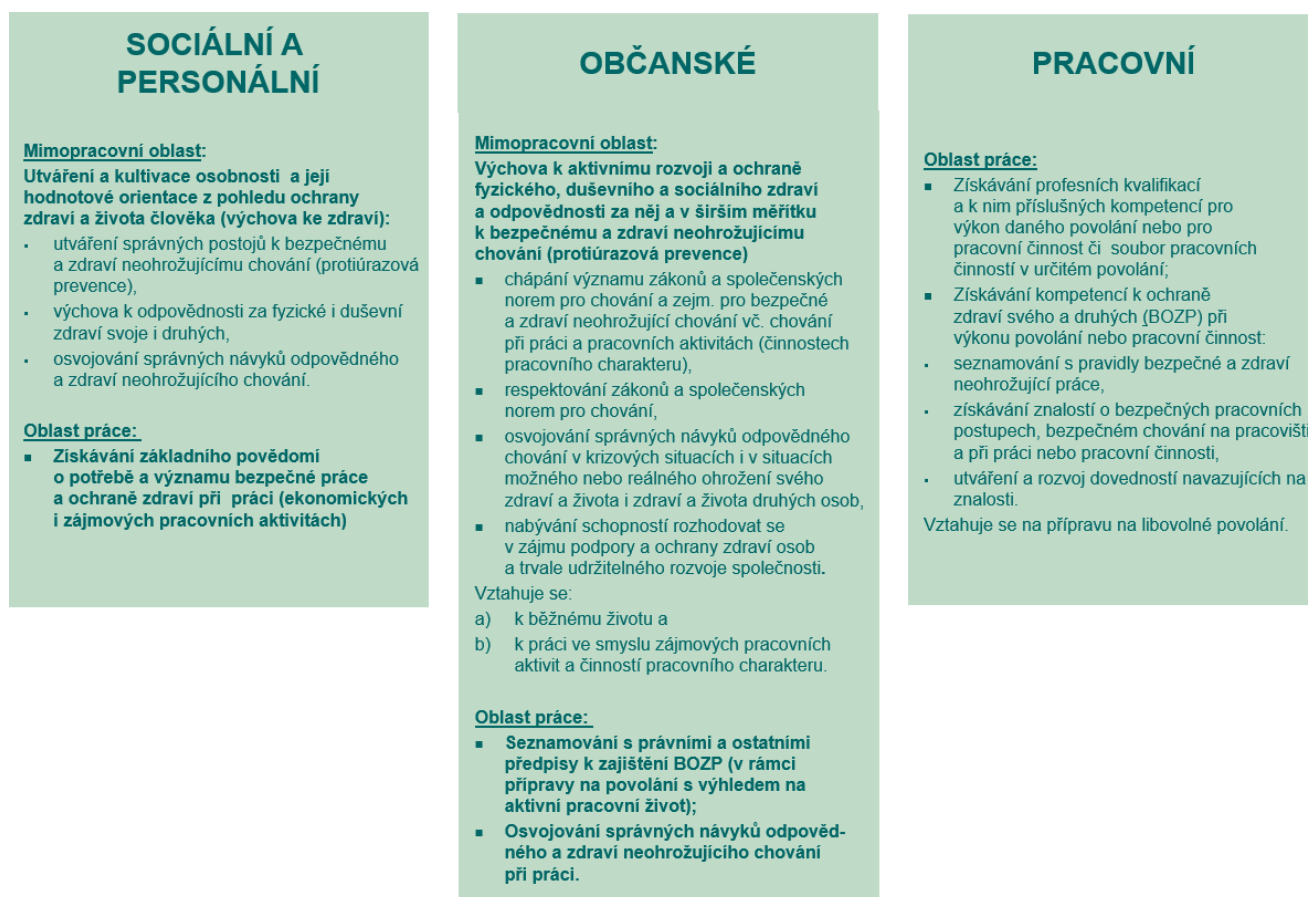

Schéma 6: Rámcový obsah počátečního vzdělávání v BOZP v návaznosti na vybrané klíčové kompetence

Ačkoliv rámcové vzdělávací programy jsou obecně závazným rámcem jen do úrovně středních škol včetně (sekundárního stupně vzdělávání), je možné model získávání obecných kompetencí k BOZP aplikovat i pro vzdělávání na vyšších odborných školách a vysokých školách. Získávání dalších kompetencí, a to pracovních kompetencí k BOZP, pak přichází na řadu počínajíc nižším sekundárním stupněm vzdělání (spíše však nižším sekundárním odborným stupněm vzdělání). Především **pracovní kompetence k BOZP mají být součástí kompetencí k výkonu určité činnosti nebo povolání, na které se žák nebo student během počátečního vzdělávání připravuje. Obecné kompetence k BOZP mají absolventy středních a vyšších stupňů škol vybavit základním povědomím o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, znalostí pravidel a obvyklých zásad bezpečné práce a schopností umět se chovat bezpečně a chránit své zdraví při práci, která je převážně zájmovou aktivitou, a po vstupu na trh práce ekonomickou aktivitou.**

REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V ETAPĚ POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání dětí, mládeže a mladých dospělých v BOZP má být nezávisle na sobě, ale přitom současně organizováno, poskytováno nebo iniciováno ve sféře formálního vzdělávání, neformálního vzdělávání a informálního učení. Následující schéma připomíná obecně známou strukturu vzdělávání, z níž je možné vycházet pro účely vzdělávání dětí, mládeže a mladých dospělých v BOZP.

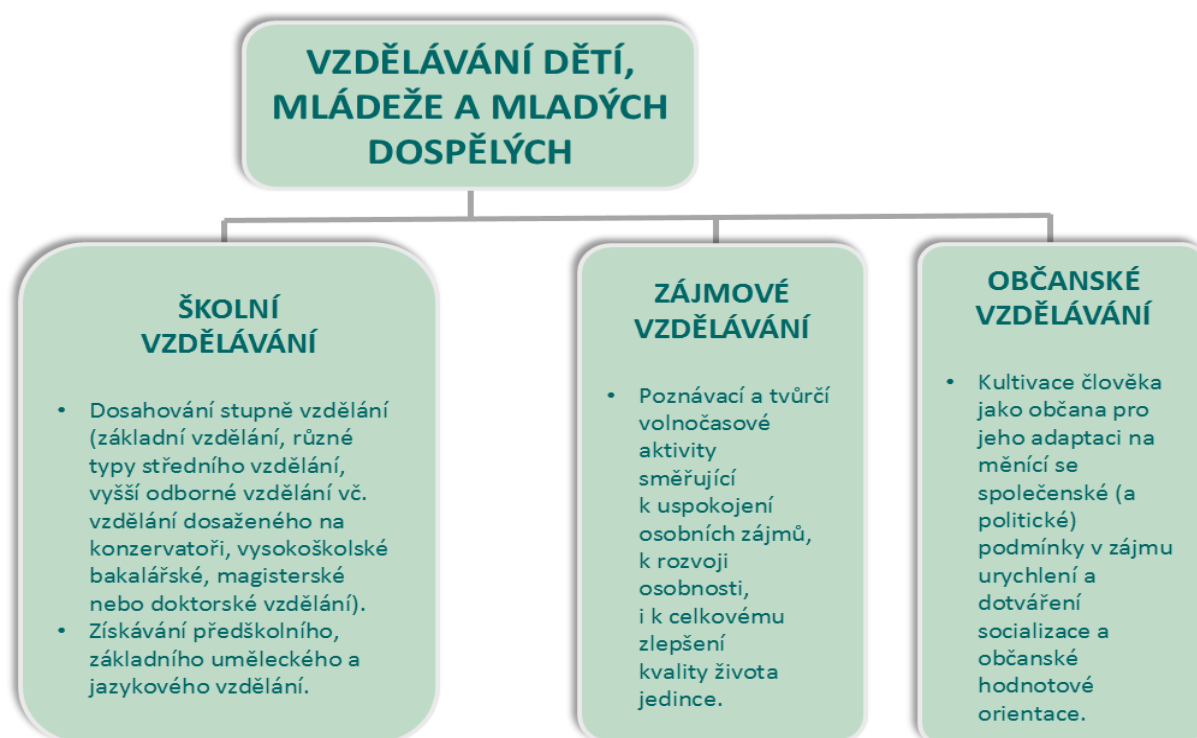

Schéma 7: Obecná struktura vzdělávání dětí, mládeže a mladých dospělých v ČR

Školní vzdělávání jako hlavní složka **formálního vzdělávání** bude probíhat ve vzdělávacích institucích, a především ve školách. Ve školách a školských zařízeních je vytvářen prostor i pro zájmové vzdělávání dětí a mládeže, stejně jako je tomu v dalších zařízeních pro zájmové vzdělávání (domy dětí a mládeže, střediska volného času, kluby, kulturní zařízení, vzdělávací agentury a další převážně nezisková zařízení). V rámci **neformálního vzdělávání** (neformálního institucionálního vzdělávání) tak mohou být organizovány zájmové volnočasové aktivity dětí, mládeže jako zájmové vzdělávání podporované nabídkou občanského vzdělávání k formování člověka jako občana zejm. za účelem jeho pokračující socializace a dotváření občanské hodnotové orientace. Mladí dospělí vzhledem ke svému věku spíše využijí nabídku pro vzdělávání dospělých. Další možnost vzdělávání v BOZP nabízí sféra **informálního učení**, kde jsou vědomosti, dovednosti a kompetence jedince získávány nebo osvojovány

prostřednictvím médií, okolního prostředí a kontaktů (v rodině, ve veřejném nebo jiném prostoru).

Souvislosti mezi vzdělávacími sektory a typy vzdělávání je možné vidět na schématu modelu celoživotního vzdělávání v BOZP v PŘÍLOZE 1. Pro etapu počátečního vzdělávání (viz část schématu provedená v zelené barvě tamtéž) jsou zde vedle toho identifikovány jednotlivé cílové skupiny z okruhu dětí, mládeže a mladých dospělých.

Utříděný pohled na vzdělávání v BOZP v etapě počátečního vzdělávání ukazuje tabulka 1. Jednotlivým cílovým skupinám spojeným s etapou počátečního vzdělávání jsou přiřazeny: cíl/cíle vzdělávání, doporučený vzdělávací obsah, očekávané výstupy ze vzdělávání/resp. kompetence, a doporučené formy vzdělávání.

Tabulka 1: Žáci a studenti jednotlivých stupňů školního vzdělávání

Kód ISCED	Cílová skupina	Vzdělávací záměr	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*		
					FORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
ISCED 0	žáci mateřských škol	Připravit dítě na další stupeň vzdělávání, na socializaci v rámci kolektivu, na spolupráci a uznávání autorit a předpisů.	Osvojování obecných hygienických návyků, zásad bezpečného chování v prostředí, sociálních postojů a společenských hodnot.	<ul style="list-style-type: none"> • obecné kompetence k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> • výchova 	Programy osobního a sociálního vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované))
ISCED 1 ISCED 2	žáci základních škol	Připravit žáka na další stupeň vzdělávání s tím, že je nutné klást důraz na základní charakteristiky BOZP, a to v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů.	<ul style="list-style-type: none"> • Obecná problematika BOZP v návaznosti na obsah vzdělávání a výsledné kompetence dosažené na předchozím stupni vzdělání. • Obecná problematika BOZP s důrazem na BOZP při zájmových aktivitách pracovního charakteru. 	<ul style="list-style-type: none"> • obecné kompetence k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> • výuka 	Programy osobního a sociálního vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované))
ISCED 2 ISCED 3	žáci gymnázií	V obecné rovině připravit žáka na budoucí povolání, především s ohledem na administrativní a řídicí typy prací a tomu přizpůsobit obsah vzdělávání a výběr témat z oblasti BOZP,	<ul style="list-style-type: none"> • Obecná problematika BOZP v návaznosti na obsah vzdělávání a výsledné kompetence dosažené na předchozím stupni vzdělání. • Obecná problematika BOZP se zaměřením dle témat 	<ul style="list-style-type: none"> • obecné kompetence k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> • výuka 	Programy osobního a sociálního vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti - vlastní nebo zprostředkované)

Kód ISCED	Cílová skupina	Vzdělávací záměr	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*		
					FORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
		se zvláštním důrazem na obecné obeznámení se se zákoníkem práce a souvisejícími předpisy z oblasti BOZP. Tento požadavek podrobněji rozpracovat v případě technických a přírodovědných (praktických) předmětech, u nichž se praktikuje výuka/ práce v laboratořích.	jednotlivých předmětů a dále se zaměřením na právní předpisy a normy s ohledem na možný charakter budoucího zaměstnání žáků (pravděpodobně práce administrativního charakteru nebo výkon manažerských funkcí). Podrobněji by problematika BOZP byla probírána na dalších stupních vzdělávání (ISCED 5).				
ISCED 3	žáci středních škol s výjimkou čtyřletých gymnázií	Připravit žáka především na budoucí povolání, a to dle zaměření dané školy a studovaného oboru. Tomu přizpůsobit obsah vzdělávání a výběr témat z oblasti BOZP, se zvláštním důrazem na obeznámení se se zákoníkem	<ul style="list-style-type: none"> • Obecná problematika BOZP v návaznosti na obsah vzdělávání a výsledné kompetence dosažené na předchozím stupni vzdělání. • Bezpečnost práce a ochrana zdraví při práci, zejm. s ohledem na znalosti a dovednosti absolventa, potřebné pro výkon 	<ul style="list-style-type: none"> • obecné kompetence k BOZP • odborné pracovní kompetence k BOZP (jako součást celkových odborných kompetencí absolventa oboru, které se vztahují k výkonu pracovních činností 	<ul style="list-style-type: none"> • výuka • odborná praxe 	Programy osobního a sociálního vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • záměrné učení • bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti - vlastní nebo zprostředkované)

Kód ISCED	Cílová skupina	Vzdělávací záměr	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*		
					FORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
		práce a souvisejícími předpisy z oblasti BOZP. Tento požadavek podrobněji rozpracovat v odborných předmětech.	povolání, na které se připravuje.	a vyjadřují profesní profil absolventa oboru vzdělání, jeho způsobilosti pro výkon povolání			
ISCED 5B	žáci vyšších odborných škol	Obdobně jako na stupních vzdělávání ISCED 3 se zaměřením na obory vyššího odborného studia.	<ul style="list-style-type: none"> • Obecná problematika BOZP v návaznosti na obsah vzdělávání a výsledné kompetence dosažené na předchozím stupni vzdělání. • Bezpečnost práce a ochrana zdraví při práci, zejm. s ohledem na znalosti a dovednosti absolventa, potřebné pro výkon povolání, na které se připravuje. 	<ul style="list-style-type: none"> • obecné kompetence k BOZP • odborné pracovní kompetence k BOZP (jako součást celkových odborných kompetencí absolventa oboru, které se vztahují k výkonu pracovních činností a vyjadřují profesní profil absolventa oboru vzdělávání, jeho způsobilosti pro výkon povolání) 	<ul style="list-style-type: none"> • výuka • odborná praxe 	Programy osobního a sociálního vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • záměrné učení • bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti - vlastní nebo zprostředkované)

Kód ISCED	Cílová skupina	Vzdělávací záměr	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*		
					FORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
ISCED 5A	studenti vysokých škol	V rámci klíčových předmětů daných studijních oborů zdůrazňovat smysl a potřebu znalosti zásad BOZP.	<ul style="list-style-type: none"> • Obecná problematika BOZP v návaznosti na obsah vzdělávání a výsledné kompetence dosažené na předchozím stupni vzdělání. • Bezpečnost práce a ochrana zdraví při práci, zejm. s ohledem na znalosti a dovednosti absolventa, potřebné pro výkon povolání, na které se připravuje. 	<ul style="list-style-type: none"> • obecné kompetence k BOZP • odborné pracovní kompetence k BOZP (jako součást celkových odborných kompetencí absolventa oboru, které se vztahují k výkonu pracovních činností a vyjadřují profesní profil absolventa oboru vzdělání, jeho způsobilosti pro výkon povolání) 	<ul style="list-style-type: none"> • výuka • odborná praxe) 	Programy osobního a sociálního vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • záměrné učení • bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti - vlastní nebo zprostředkované)
	studenti pedagogických fakult nebo studenti vysokých škol v oborech s pedagogickým zaměřením**	<ul style="list-style-type: none"> • Budoucím učitelům předvést praktické uplatnění jejich oborů, aby byly schopni pochopit důležitost problematiky vzdělávání žáků v BOZP. • Připravovat budoucí učitele na povinnost zajištění BOZ/BOZP žáků při výuce. 	<ul style="list-style-type: none"> • Problematika BOZP z pohledu zajištění bezpečnosti žáka. • Problematika BOZP z pohledu zajištění bezpečnosti učitele. • Odpovídající znalosti a dovednosti BOZP v oboru, který budou vyučovat (zejm. BOZP v chemických, strojírenských, stavebních, textilních a dalších oborech) 	<ul style="list-style-type: none"> • obecné kompetence učitele k BOZP • odborné pracovní kompetence učitele k BOZP v oboru, který budou vyučovat • odborné kompetence učitele k implementaci BOZP do výuky • odborné kompetence učitele 	<ul style="list-style-type: none"> • výuka • odborná/učitelská praxe vč. nepedagogické praxe nebo exkurzí pro budoucí učitele odborných předmětů středních škol, např. v podnicích nebo provozech, kde budou působit 		

Kód ISCED	Cílová skupina	Vzdělávací záměr	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*		
					FORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
		<ul style="list-style-type: none"> Seznamovat budoucí učitele s problematikou BOZP učitelů. Seznamovat budoucí učitele s problematikou BOZP vzhledem k oboru, pro který budou aprobováni, resp. k předmětu, který budou vyučovat. 	<ul style="list-style-type: none"> Odpovídající znalosti a dovednosti učitele pro vzdělávání žáků v BOZP v oboru, pro který budou aprobováni. 	k zajištění BOZ a BOZP žáků při výuce	jejich žáci (absolventi středních škol)		

* Doporučené formy vzdělávání jsou blíže rozpracovány v PŘÍLOZE 3: PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V KONKRÉTNÍM PROSTŘEDÍ, ve sloupcích 3-6 let, 6-15 let a ve sloupci příprava na povolání.

** Metodika se v této etapě vzdělávání poměrně detailně věnuje cílům, doporučenému vzdělávacímu obsahu a očekávaným kompetencím budoucích učitelů, jako specifické skupině vysokoškoláků, která by měla být aktivně zapojena do procesu výchovy a vzdělávání žáků v BOZP a zároveň by měla být znalá bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, kterou vykonává, a s bezpečností s ochranou zdraví žáků. Je samozřejmé, že jako každý zaměstnanec by se i učitel měl dále vzdělávat. Protože jde o zcela výjimečnou skupinu odborníků, kteří se dále profesně vzdělávají v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, omezuje se metodika pouze na konstatování, že vedle přípravy budoucích učitelů v BOZP z různých úhlů pohledu, je nutné se zaměřit i na vzdělávání učitelů z praxe (další profesní vzdělávání učitelů). Tato potřeba je promítnuta do kapitoly VI jako doporučení.

Více k možnému pojetí vzdělávání žáků v problematice bezpečnosti a ochrany zdraví člověka a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na jednotlivých stupních škol je uvedeno v PŘÍLOZE 5.

Tabulku 1 doplňuje PŘÍLOHA 3. Uvádí příklady způsobů realizace vzdělávání v BOZP v konkrétním prostředí podle věku příjemců vzdělávání nebo etapy života, v níž se nacházejí. PŘÍLOHA 4 rovněž uvádí příklady způsobů realizace vzdělávání v BOZP, tentokrát však ve vazbě na jednotlivé sektory celoživotního vzdělávání a učení.

2. ETAPA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

CHARAKTERISTIKA ETAPY

Jako další vzdělávání jsou podle charakteristiky vytvořené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy označovány vzdělávací aktivity, které nejsou počátečním vzděláváním. Další vzdělávání může být zaměřeno na různorodé spektrum vědomostí, dovedností a kompetencí důležitých pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě. Jeho účastníky mohou být mládež, mladí dospělí a dospělí. Další vzdělávání se člení na **další profesní vzdělávání, občanské vzdělávání a zájmové vzdělávání** – viz též schéma 9. Obdobně vnímá další vzdělávání zákon č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, který vedle jiného upravuje kvalifikační a hodnotící standardy profesních kvalifikací, k nimž náleží i některé profesní kvalifikace pro oblast BOZP a dále kvalifikace pro práce a činnosti, při nichž by měly být splněny požadavky na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví osob, které je vykonávají, vč. prací a činností vystavujících fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví.

Každý ze tří základních segmentů etapy dalšího vzdělávání (tj. další profesní vzdělávání, občanské vzdělávání a zájmové vzdělávání) je vzhledem ke své podstatě a cíli určen jiným příjemcům. Zatímco **občanské a zájmové vzdělávání se dotýká všech obyvatel, další profesní vzdělávání je namířeno téměř výhradně na ekonomicky aktivní obyvatelstvo**, ať už jde o dospělé, mladé dospělé nebo mladistvé. Rekvalifikační vzdělávání se dílem vztahuje na nezaměstnané, kteří jsou podle některých významných národních i mezinárodních právnických subjektů (ILO, MPSV) z konkrétních důvodů⁵ součástí skupiny ekonomicky aktivního obyvatelstva, dílem se týká i dalších osob, které chtějí získat jinou (novou, obvykle profesní) kvalifikaci nebo si zvýšit, rozšířit nebo prohloubit dosavadní kvalifikaci, včetně jejího udržení nebo obnovení. **Normativní školení a kurzy z okruhu dalšího profesního vzdělávání**, jimiž je v případě BOZP míněno školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které doplňují jejich odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce, a které se týkají jimi vykonávané práce a vztahují se k rizikům, s nimiž může přijít zaměstnanec do styku na pracovišti, na němž je práce vykonávána (známé mezi zaměstnanci, zaměstnavateli i školiteli jako školení BOZP) **jsou určeny zaměstnancům nebo osobám, které nejsou vlastními zaměstnanci daného zaměstnavatele, a přicházejí**

⁵ Jako „nezaměstnaný“ může být označen ten, kdo:

- není zaměstnaný nebo sebezaměstnaný
- aktivně hledá práci
- je schopen do práce nastoupit do určité doby (14 dní).

Naopak není pravidlem, že nezaměstnaným je každý, kdo je zaregistrován na úřadu práce.

na jeho pracoviště vykonávat práci nebo činnost jako smluvní dodavatel nebo jako zaměstnanec jiného zaměstnavatele.

OBECNÁ IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA CÍLOVÝCH SKUPIN

Vzdělávání v BOZP v etapě dalšího vzdělávání by mělo reflektovat především oblast práce, tj. BOZP při práci. Jelikož se v etapě dalšího vzdělávání realizuje vedle dalšího profesního vzdělávání jako vzdělávání prioritního pro oblast práce také občanské a zájmové vzdělávání, byly s ohledem na tuto skutečnost stanoveny základní okruhy příjemců dalšího vzdělávání, jejichž vzdělávací potřeby v BOZP jsou na jedné straně velmi odlišné, protože i jejich uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě je různorodé, na druhé straně jsou všichni jmenovaní především občany, tj. měli by mít stejnou možnost se v oblasti BOZP vzdělávat, a to především v rovině občanského vzdělávání. S ohledem na společenský status byla stanovena skupina hlavních příjemců vzdělávání (**HLAVNÍ KATEGORIE**), která zahrnuje všechny skupiny ekonomicky aktivního i neaktivního obyvatelstva, tj.:

- **zaměstnance**
- **podnikající fyzické osoby**
- **nezaměstnané**
- **penzisty a**
- **další osoby, které nesplňují podmínky pro zaměstnané a nezaměstnané.**

Z potřeby různorodého spektra vědomostí, dovedností a kompetencí důležitých pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě byly z těchto základních kategorií **odvozeny další cílové skupiny = PODKATEGORIE**. Skupina **PODKATEGORIE** je podmnožinou kategorie (cílové skupiny) zaměstnanci nebo kategorie (cílové skupiny) podnikající fyzické osoby, příp. obou těchto skupin. Jsou do ní **zařazeny cílové skupiny, pro které je typické to, že zastupují určitou činnost, povolání nebo roli**, kde je potřeba vedle obecných vzdělávacích cílů zohlednit také cíle specifické, vyplývající z druhu, charakteru či povahy práce nebo činnosti, kterou osoby zařazené do té které cílové skupiny vykonávají. Na základě této úvahy by bylo možné generovat desítky cílových skupin, s ohledem na potřeby Ministerstva práce a sociálních věcí však byly pro účely této metodiky stanoveny jen níže uvedené:

- **osoby, které budou provádět práce/činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví**
- **osoby, které budou provádět určité rizikové práce, které nejsou upraveny žádným právním předpisem, ale platnou normou**

- osoby se zvláštní odbornou způsobilostí podle zákona č. 174/1968 Sb. a zákona č. 309/2006 Sb.
- osoby odborně způsobilé v prevenci rizik podle zákona č. 309/2006 Sb.
- koordinátoři BOZP na staveništi – osoby odborně způsobilé podle zákona č. 309/2006 Sb.
- manažeři BOZP
- technici BOZP.

Následující schéma předkládá rozčlenění dotčených cílových skupin do HLAVNÍ KATEGORIE a do PODKATEGORIE.

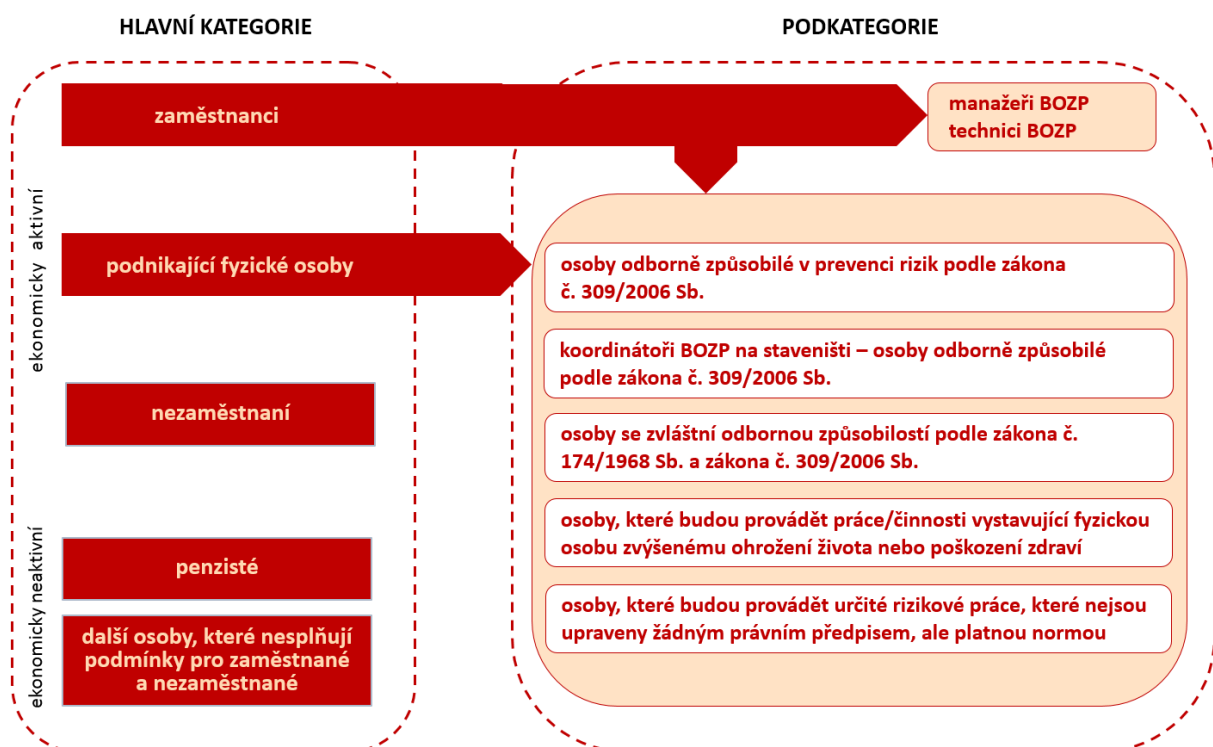

Schéma 8: Kategorizace příjemců vzdělávání v BOZP

RÁMCOVÝ OBSAH VZDĚLÁVÁNÍ

Rámcový obsah vzdělávání v BOZP v etapě dalšího vzdělávání lze za pomoci vzdělávací typologie stanovit následovně:

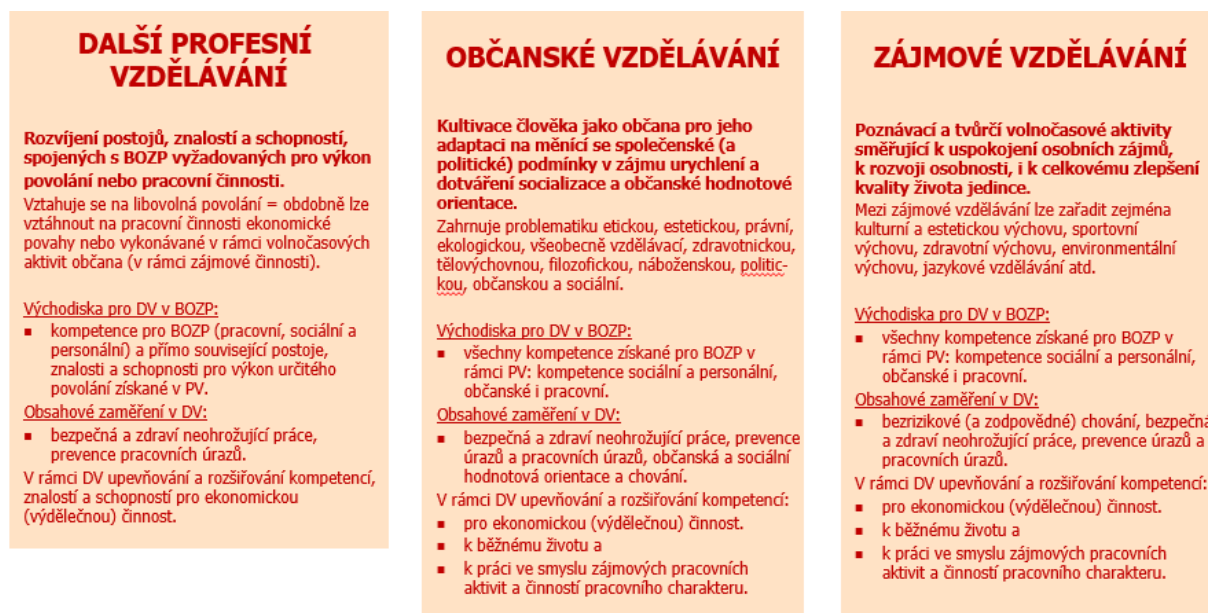

Schéma 9: Rámcový obsah dalšího vzdělávání v BOZP v rámci dalšího profesního, občanského a zájmového vzdělávání

Vzhledem k různorodosti cílových skupin a jejich odlišným vzdělávacím potřebám je nutné obsah vzdělávání „na míru“ dané cílové skupině stanovit individuálně. V sektoru dalšího profesního vzdělávání přitom bude důležité, jaká práce (pracovní činnost) bude vykonávána, a jaké jsou rizikové faktory práce a pracovního prostředí, v němž bude tato práce nebo činnost vykonávána. Jinak přitom bude stanovován obsah vzdělávání osob, které zajišťují BOZP na pracovišti/v podniku, a obsah vzdělávání ostatních osob. U občanského vzdělávání bude pro obsah vzdělávání občanů v BOZP hlavním kritériem potřeba státu, odvislá zčásti od známých nebo předpokládaných potřeb zaměstnavatele.

VÝSTUPY ZE VZDĚLÁVÁNÍ (KOMPETENCE)

Každý občan by v etapě dalšího vzdělávání měl rozvíjet nebo alespoň udržovat **OBECNÉ KOMPETENCE K BOZP, které nabyl v etapě počátečního vzdělávání**. U ekonomicky aktivních občanů se právem očekává, že budou se vstupem na trh práce získávat a později upevňovat a zvyšovat své **PRACOVNÍ KOMPETENCE K BOZP**.

V následujících tabulkách jsou vyjádřeny očekávané kompetence jednotlivých cílových skupin spadajících do etapy dalšího vzdělávání. Rovněž jsou vyjádřeny: cíl/cile vzdělávání, doporučený vzdělávací obsah a doporučené formy vzdělávání.

Tabulka 2 se věnuje hlavní (a zároveň nejpočetnější) kategorii příjemců vzdělávání v BOZP (viz PRÍLOHA 12), tj. zaměstnancům, a dále podnikajícím fyzickým osobám. Tabulka 3 se zaměřuje na osoby, které vykonávají rizikové nebo jiné práce, které mohou poškozovat jejich zdraví nebo ohrožovat život, tabulka 4 se soustředí na osoby, které zajišťují BOZP v podniku, podílejí se na řízení BOZP nebo zajišťují specifické odborné činnosti v této oblasti. Tabulka 5 se věnuje dalším příjemcům vzdělávání v BOZP, tj. nezaměstnaným, penzistům a dalším osobám. **Tabulky 2 až 4 se soustředí na DALŠÍ PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ v BOZP. Tabulka 5 se zaměřuje na OBČANSKÉ A ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ v BOZP.**

Tabulka 2: Zaměstnanci a podnikající fyzické osoby

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Očekávané formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
Zaměstnanci <i>hlavní kategorie</i>	<p>V návaznosti na schéma 10 a jeho část další profesní vzdělávání je hlavním cílem vzdělávání zaměstnanců v BOZP:</p> <ul style="list-style-type: none"> doplňování jejich odborných předpokladů a požadavků pro výkon práce, kterou budou vykonávat nebo již vykonávají, a týkají se rizik možného ohrožení jejich života a zdraví, s nimiž může přijít zaměstnanec do styku na pracovišti, na němž je práce vykonávána, a soustavný rozvoj postojů, znalostí a schopností a dovedností spojených s otázkou bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP). 	<p>V návaznosti na rámcový obsah vzdělávání v BOZP uvedený ve schématu 9 pro další vzdělávání v segmentech dalšího profesního, občanského a zájmového vzdělávání bude pro sféru práce ve smyslu ekonomické činnosti obsah vzdělávání zaměstnanců přizpůsoben zákonnému požadavku zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnance při práci a z něj vyplývajících povinností zaměstnavatele a povinností a práv zaměstnance.</p>	<ul style="list-style-type: none"> univerzální pracovní kompetence k BOZP pro výkon určitého povolání nebo činnosti odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitým povoláním, činností nebo společenským statutem určité osoby obecné kompetence k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> školení BOZP firemní vzdělávání vzdělávací akce programy osobního a sociálního vzdělávání 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované))

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Očekávané formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
Podnikající fyzické osoby <i>hlavní kategorie</i>	<u>Fyzické podnikající osoby bez zaměstnanců (OSVČ):</u> <ul style="list-style-type: none"> Seznamování OSVČ s požadavky na ochranu svého zdraví i zdraví druhých osob (kolegů na pracovišti, zákazníků) při provozování živnosti. Udržování, prohlubování a rozvíjení dříve získaných znalostí a dovedností se vztahem k práci/činnosti která je předmětem živnosti/podnikání 	<ul style="list-style-type: none"> pravidla bezpečné práce a zásady bezpečného chování (obecně) rizikové faktory práce/činnosti která je předmětem podnikání rizikové faktory pracovního prostředí (obecně) opatření na ochranu zdraví při práci vč. znalosti relevantních osobních ochranných pracovních prostředků (obecně) praktická dovednost použití OOPP pro práci, která je předmětem podnikání Nejdůležitější právní předpisy ČR, které se vztahují k zajišťování BOZP zaměstnanců (současná právní úprava pro zajišťování podmínek). Povinnosti zaměstnavatele v 	<ul style="list-style-type: none"> univerzální pracovní kompetence k BOZP pro výkon určitého povolání nebo činnosti univerzální pracovní kompetence k BOZP pro výkon určitého povolání nebo činnosti odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitým povoláním, činností nebo společenským statusem určité osoby** obecné kompetence k BOZP obecné kompetence k BOZP*** 	<ul style="list-style-type: none"> kurzy vzdělávací akce programy osobního a sociálního vzdělávání kurzy vzdělávací akce programy osobního a sociálního vzdělávání 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované) záměrné učení

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Očekávané formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
		oblasti BOZP vyplývající z platných právních předpisů ČR zejm. k problematice: <ul style="list-style-type: none"> - rizikových faktorů práce a pracovního prostředí (obecně a ve vztahu k pracovišti, v němž provozují činnost/živnost - povinností týkajících se vyhledávání a hodnocení rizik přijímání opatření na ochranu zdraví zaměstnanců, - kategorizace prací, - pracovní-lékařských služeb, - evidence a hlášení pracovních úrazů. 			

* Doporučené formy vzdělávání jsou blíže rozpracovány v PŘÍLOZE 3: PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V KONKRÉTNÍM PROSTŘEDÍ, ve sloupci PRODUKTIVNÍ VĚK.

** Týká se i jiných osob, než uvedených v tabulce 3 níže.

*** Obecné kompetence k zajišťování BOZP zaměstnanců (mimo odborné pracovní kompetence k zajišťování BOZP jako např. u osob v tabulce 4).

Více ke vzdělávání cílové skupiny zaměstnanci v BOZP je uvedeno PŘÍLOZE 6.

S ohledem na vysoká rizika práce a pracovního prostředí jsou s ohledem na potřebu Ministerstva práce a sociálních věcí samostatně stanoveny cíle

vzdělávání, doporučený vzdělávací obsah, očekávané výstupy ze vzdělávání a doporučené formy vzdělávání pro specifické skupiny zaměstnanců a fyzických podnikajících osob – viz tabulka 3.

Tabulka 3: Osoby, které vykonávají rizikové nebo jiné práce, které mohou poškozovat jejich zdraví nebo ohrožovat život

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
<p>Osoby, které budou provádět práce/činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví</p> <p><i>podkategorie k hlavní kategorii zaměstnanci nebo podnikající fyzické osoby</i></p>	<p><u>Osoby bez profesní kvalifikace nebo jiné kvalifikace k provádění práce/činnosti vystavující ji zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> připravit osoby na rizika práce/činnosti, která bude vykonávána, a na rizika pracovního prostředí, ve kterém bude vykonávána, seznámit je s pravidly a zásadami bezpečné práce a k bezpečného provádění všech úkonů, vybavit je znalostí opatření na ochranu zdraví při práci vč. znalosti relevantních osobních ochranných pracovních prostředků a jejich praktického použití. <p><u>Osoby s profesní kvalifikací nebo jinou kvalifikací k provádění práce/činnosti vystavující ji zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> udržování kvalifikace získané pro BOZP při dané práci/činnosti, 	<ul style="list-style-type: none"> V souladu s požadavky stanovenými kvalifikačním standardem příslušné profesní kvalifikace podle zákona č. 179/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, příp. v souladu s požadavky na teoretické znalosti a praktické dovednosti osob vystavených zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví podle platných právních předpisů, pokud pro tyto práce/činnosti nebyla dosud schválena profesní kvalifikace. 	<ul style="list-style-type: none"> odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitým povoláním, činností nebo společenským statutem určité osoby = odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s prací/činností vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví 	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávací programy (rekvalifikační programy) na podporu získání profesní kvalifikace k provádění práce/činnosti vystavující osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví kurzy nebo jiné vzdělávací programy na podporu získání kvalifikace k provádění práce/činnosti vystavující osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví specializovaná a mimořádná školení BOZP** (zaměstnanci) 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované)

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
	<ul style="list-style-type: none"> • další rozvoj dříve získaných znalostí a dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce/činnosti, • získávání nových znalostí a dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce/činnosti. 			<ul style="list-style-type: none"> • školení BOZP (externí dodavatelé služeb, zaměstnanci jiného zaměstnavatele – zejm. jako tzv. instruktáž na pracovišti) • kurzy nebo jiné vzdělávací programy za účelem zvyšování a prohlubování znalostí, dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce/činnosti. 	
<p>Osoby, které budou provádět určité rizikové práce, které nejsou upraveny žádným právním předpisem, ale platnou normou</p> <p><i>podkategorie k hlavní kategorii</i></p>	<p><u>Osoby bez technické kvalifikace k provádění rizikové práce, která není upravena žádným právním předpisem, ale platnou normou:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • připravit osoby na rizika práce/činnosti, která bude vykonávána, a na rizika pracovního prostředí, ve kterém bude vykonávána, • seznámit je s pravidly a zásadami bezpečné práce a k bezpečného provádění všech úkonů, • vybavit je znalostí opatření na ochranu zdraví při práci vč. 	<p>V korelaci s požadavky na teoretické znalosti rizikové faktory práce/činnosti, která bude vykonávána, a na rizikové faktory pracovního prostředí, ve kterém bude vykonávána, a na ně navazující praktické dovednosti osob, které budou konkrétní rizikové práce provádět.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitou prací nebo činností = odborné pracovní kompetence k BOZP k vykonávání rizikové práce/činnosti, která není upravena žádným právním předpisem, ale platnou normou 	<ul style="list-style-type: none"> • příprava na získávání nebo obnovování (technické) kvalifikace: kurzy nebo jiné vzdělávací programy • specializovaná a mimořádná školení BOZP** (zaměstnanci) • školení BOZP (externí dodavatelé služeb, 	<ul style="list-style-type: none"> • záměrné učení • bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované)

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
zaměstnanci nebo podnikající fyzické osoby	<p>znalosti relevantních osobních ochranných pracovních prostředků a jejich praktického použití.</p> <p><u>Osoby s technickou kvalifikací k provádění rizikové práce, která není upravena žádným právním předpisem, ale platnou normou:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • udržování kvalifikace získané pro BOZP při dané práci/činnosti, • další rozvoj dříve získaných znalostí a dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce/činnosti, • získávání nových znalostí a dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce/činnosti. 			<p>zaměstnanci jiného zaměstnavatele – zejm. jako tzv. instruktáž na pracovišti)</p> <ul style="list-style-type: none"> • kurzy nebo jiné vzdělávací programy za účelem zvyšování a prohlubování znalostí, dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané rizikové práce. 	

* Doporučené formy vzdělávání jsou blíže rozpracovány v PŘÍLOZE 3: PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V KONKRÉTNÍM PROSTŘEDÍ, ve sloupci PRODUKTIVNÍ VĚK.

** Nad rámec obecně závazných školení BOZP podle ZP – viz též PŘÍLOHA 6.

Více k osobám, které budou provádět práce/činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví, a k osobám, které budou provádět určité rizikové práce, které nejsou upraveny žádným právním předpisem, ale platnou normou, a k možnostem jejich vzdělávání se uvádí v PŘÍLOHÁCH 7, 8 a 9.

Přes značnou rizikovost své práce, nejsou do tabulky 3 zařazeny osoby, jejichž práce se vztahuje k technickým zařízením, která představují zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců. Protože na ně metodika nahlíží z pohledu zákona č. 309/2006 Sb., který se týká činností a služeb při zajišťování BOZP, jsou tyto osoby uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 4: Osoby, které zajišťují BOZP v podniku, podléjí se na řízení BOZP nebo zajišťují specifické odborné činnosti v této oblasti

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
<p>Osoby odborně způsobilé v prevenci rizik podle zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů**</p> <p><i>podkategorie k hlavní kategorii zaměstnanci nebo podnikající fyzické osoby</i></p>	<p><u>Budoucí osoby odborně způsobilé v prevenci rizik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> připravit na plnění úkolů v prevenci rizik (vyhledávání a vyhodnocení rizik možného ohrožení života a zdraví zaměstnanců při práci). <p><u>Certifikované osoby odborně způsobilé v prevenci rizik:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> další rozvoj odborných znalostí a dovedností profesní a osobnostní růst. 	<p>V souladu s požadavky na teoretické znalosti a praktické dovednosti osoby odborně způsobilé v prevenci rizik podle Přílohy 1 k NV č. 592/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.***</p>	<ul style="list-style-type: none"> odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitým povoláním, činností nebo společenským statutem určité osoby = kompetence k zajišťování BOZP jako specifický druh odborných pracovních kompetencí k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávací programy na podporu získání nebo obnovení kvalifikace (odborné způsobilosti podle zákona č. 309/2006 Sb.) vzdělávací programy a akce za účelem zvyšování a prohlubování kvalifikace (znalostí, dovedností těchto osob), vč. aktualizací, doplňujících, rozšiřujících, inovačních nebo specializačních vzdělávací akce s cílem odborného růstu 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované)
<p>Koordinátoři BOZP na staveništi – osoby odborně způsobilé podle zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů**</p> <p><i>podkategorie k hlavní kategorii zaměstnanci nebo</i></p>	<p><u>Budoucí osoby odborně způsobilé pro činnosti koordinátora BOZP na staveništi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> připravit na plnění úkolů koordinátora BOZP na staveništi podle §§ 14-18 zákona č. 309/2006 Sb. <p><u>Certifikované osoby odborně způsobilé pro činnosti koordinátora BOZP na staveništi:</u></p>	<p>V souladu s požadavky na teoretické znalosti a praktické dovednosti koordinátora BOZP na staveništi podle Přílohy 2 k NV č. 592/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.***</p>	<ul style="list-style-type: none"> odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitým povoláním, činností nebo společenským statutem určité osoby = kompetence k zajišťování BOZP jako specifický druh odborných pracovních kompetencí k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávací programy na podporu získání nebo obnovení kvalifikace (odborné způsobilosti podle zákona č. 309/2006 Sb.) vzdělávací programy a akce za účelem zvyšování a prohlubování kvalifikace (znalostí, 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované)

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
podnikající fyzické osoby	<ul style="list-style-type: none"> další rozvoj odborných znalostí a dovedností profesní a osobnostní růst. 			<p>dovedností a kompetencí těchto osob), vč. aktualizací, doplňujících, rozšiřujících, inovačních nebo specializačních</p> <ul style="list-style-type: none"> vzdělávací akce s cílem odborného růstu 	
<p>Osoby se zvláštní odbornou způsobilostí podle zákona č. 174/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů,**** a zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů**</p> <p>podkategorie k hlavní kategorii zaměstnanci nebo podnikající fyzické osoby</p>	<p><u>Budoucí „zvlášť odborně způsobilé fyzické osoby“:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> připravit na výkon práce a činnosti a samostatnou obsluhu, montáž, údržbu, kontrolu nebo opravy technických zařízení, která představují zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců (s ohledem na druh těchto technických zařízení, která mohou být tlaková, zdvihací, elektrická a plynová). <p><u>Certifikované „zvlášť odborně způsobilé fyzické osoby“:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> další rozvoj odborných znalostí a dovedností s ohledem na druh technického zařízení, pro něž byla osoba certifikována. 	<p>V souladu s požadavky na teoretické znalosti a praktické dovednosti zvlášť odborně způsobilých osob podle platných právních předpisů pro získání, udržení nebo obnovení zvláštní odborné způsobilosti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitým povoláním, činností nebo společenským statutem určité osoby = kompetence k zajišťování BOZP jako specifický druh odborných pracovních kompetencí k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávací programy na podporu získání nebo obnovení kvalifikace (odborné způsobilosti podle zákona č. 309/2006 Sb.) vzdělávací programy a akce za účelem zvyšování a prohlubování kvalifikace (znalostí, dovedností a kompetencí těchto osob), vč. aktualizací, doplňujících, rozšiřujících nebo inovačních 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované)

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
Manažeři BOZP <i>podkategorie k hlavní kategorii zaměstnanci</i>	<u>Budoucí manažeři BOZP:</u> <ul style="list-style-type: none"> připravit na plnění úkolů na podporu plnění úkolů zaměstnavatele spojených se zajišťováním BOZP na pracovišti/v podniku (řízení BOZP). <u>Osoby s profesní kvalifikací manažera BOZP nebo s úplnou profesní kvalifikací pro řízení BOZP v podniku:</u> <ul style="list-style-type: none"> další rozvoj odborných znalostí a dovedností profesní a osobnostní růst. 	V souladu s požadavky stanovenými kvalifikačním standardem pro manažera BOZP podle zákona č. 179/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.	<ul style="list-style-type: none"> odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitým povoláním, činností nebo společenským statutem určité osoby = kompetence k zajišťování BOZP jako specifický druh odborných pracovních kompetencí k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávací programy (rekvalifikační programy) na podporu získání kvalifikace manažera BOZP⁶ vzdělávací akce s cílem odborného růstu 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované))
Technici BOZP <i>podkategorie k hlavní kategorii zaměstnanci</i>	<u>Budoucí techniky BOZP:</u> <ul style="list-style-type: none"> připravit tyto osoby na podporu plnění úkolů zaměstnavatele spojených se zajišťováním BOZP na pracovišti/v podniku. <u>Osoby s profesní kvalifikací technika BOZP:</u> <ul style="list-style-type: none"> další rozvoj odborných znalostí a dovedností. 	V souladu s požadavky stanovenými kvalifikačním standardem pro technika BOZP podle zákona č. 179/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.	<ul style="list-style-type: none"> odborné pracovní kompetence k BOZP, spjaté s určitým povoláním, činností nebo společenským statutem určité osoby = kompetence k zajišťování BOZP jako specifický druh odborných pracovních kompetencí k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávací programy (rekvalifikační programy) na podporu získání profesní kvalifikace technika BOZP vzdělávací akce 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované))

* Doporučené formy vzdělávání jsou blíže rozpracovány v PŘÍLOZE 3: PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V KONKRÉTNÍM PROSTŘEDÍ, ve sloupci PRODUKTIVNÍ VĚK.

** Zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů.

*** Nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti.

**** Zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů.

Více k možnostem vzdělávání osob odborně způsobilých v prevenci rizik podle zákona č. 309/2006 Sb. a koordinátorů BOZP na staveništi lze najít v PŘÍLOZE 10.

⁶ Pokud dotyčná osoba nezískala kvalifikaci pro řízení BOZP jako úplnou profesní kvalifikaci (kvalifikaci odborníka na problematiku BOZP, resp. na zajišťování BOZP v podniku) v počátečním vzdělávání, jak to umožňuje zákon č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 5: Nezaměstnaní, penzisté a další osoby

Cílová skupina	Cíle vzdělávání	Doporučený vzdělávací obsah	Očekávané kompetence	Doporučené formy vzdělávání*	
				NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	INFORMÁLNÍ UČENÍ
Nezaměstnaní** <i>hlavní kategorie</i>	Připravit budoucí pracovní sílu před vstupem na trh práce, na to, jaké na ni budou kladeny požadavky z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví před nástupem do zaměstnání a během zaměstnaneckého poměru, nebo před zahájením podnikatelské činnosti a v jejím průběhu. Další cíle vzdělávání nezaměstnaných podle dalšího řádku tabulky.	<ul style="list-style-type: none"> Podmínky výkonu práce, pracovní prostředí a pracovní podmínky. Možná rizika a příčiny ohrožení zdraví při výkonu práce. Práva a povinnosti zaměstnanců v oblasti BOZP. Povinnosti fyzických podnikajících osob v oblasti BOZP. Další doporučený obsah vzdělávání nezaměstnaných podle dalšího řádku tabulky. 	<ul style="list-style-type: none"> univerzální pracovní kompetence k BOZP pro výkon určitého povolání nebo činnosti obecné kompetence k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> vzdělávací akce dobrovolné vzdělávání (programy osobního a sociálního vzdělávání) 	<ul style="list-style-type: none"> záměrné učení bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované)
Penzisté a další osoby, které nesplňují podmínky pro zaměstnané a nezaměstnané <i>hlavní kategorie</i> Ostatní osoby***	Udržovat (a pokud možno i rozšiřovat) dříve získané znalosti a příp. dovednosti, resp. obecné kompetence k BOZP především pro mimopracovní (zájmové a volnočasové) aktivity.	<ul style="list-style-type: none"> Otázky občanské a sociální hodnotové orientace v otázkách zdraví a bezpečnosti při práci jako volnočasové nebo zájmové aktivity. Témata bezrizikového (bezpečného a zodpovědného) chování, prevence úrazů při práci, jako volnočasové nebo zájmové aktivitě. 	<ul style="list-style-type: none"> obecné kompetence k BOZP 	<ul style="list-style-type: none"> dobrovolné vzdělávání (programy osobního a sociálního vzdělávání) 	<ul style="list-style-type: none"> bezděčné učení (vzdělávací zdroje v okolí vč. každodenní zkušenosti (vlastní nebo zprostředkované)

* Doporučené formy vzdělávání jsou blíže rozpracovány v PŘÍLOZE 3: PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V KONKRÉTNÍM PROSTŘEDÍ, ve sloupcích PRODUKTIVNÍ VĚK a NEPRODUKTIVNÍ VĚK.

** Nezaměstnaní ve smyslu zákona o zaměstnanosti (splňující podmínky pro tzv. nezaměstnané). Obecně se (podle metodiky Mezinárodní organizace práce) za nezaměstnaného považuje osoba, která je starší patnácti let, aktivně hledá práci, je připravena k nástupu do práce do 14 dnů. Tato kritéria jsou důvodem, proč jsou tyto osoby státem považovány za ekonomicky aktivní. Osoby, které tato kritéria nesplňují, jsou považovány za ekonomicky neaktivní obyvatele a v této metodice jsou označovány jako osoby, které nesplňují podmínky pro nezaměstnané.

*** Osoby, které jsou zařazeny v tabulkách 2, 3 a 4, věnovaných dalšímu profesnímu vzdělávání v BOZP.

Tabulky 2 až 5 doplňuje PŘÍLOHA 3. Uvádí příklady způsobů realizace vzdělávání v BOZP v konkrétním prostředí podle věku příjemců vzdělávání nebo podle etapy života, v níž se nacházejí. PŘÍLOHA 4 rovněž uvádí příklady způsobů realizace vzdělávání v BOZP, tentokrát však ve vazbě na jednotlivé sektory, v nichž se může celoživotní vzdělávání a celoživotní učení uskutečňovat.

REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V ETAPĚ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání v BOZP v etapě dalšího vzdělávání lze obdobně jako jiné druhy vzdělávání aplikovat na obecnou strukturu dalšího vzdělávání občanů v ČR - viz schéma 10.

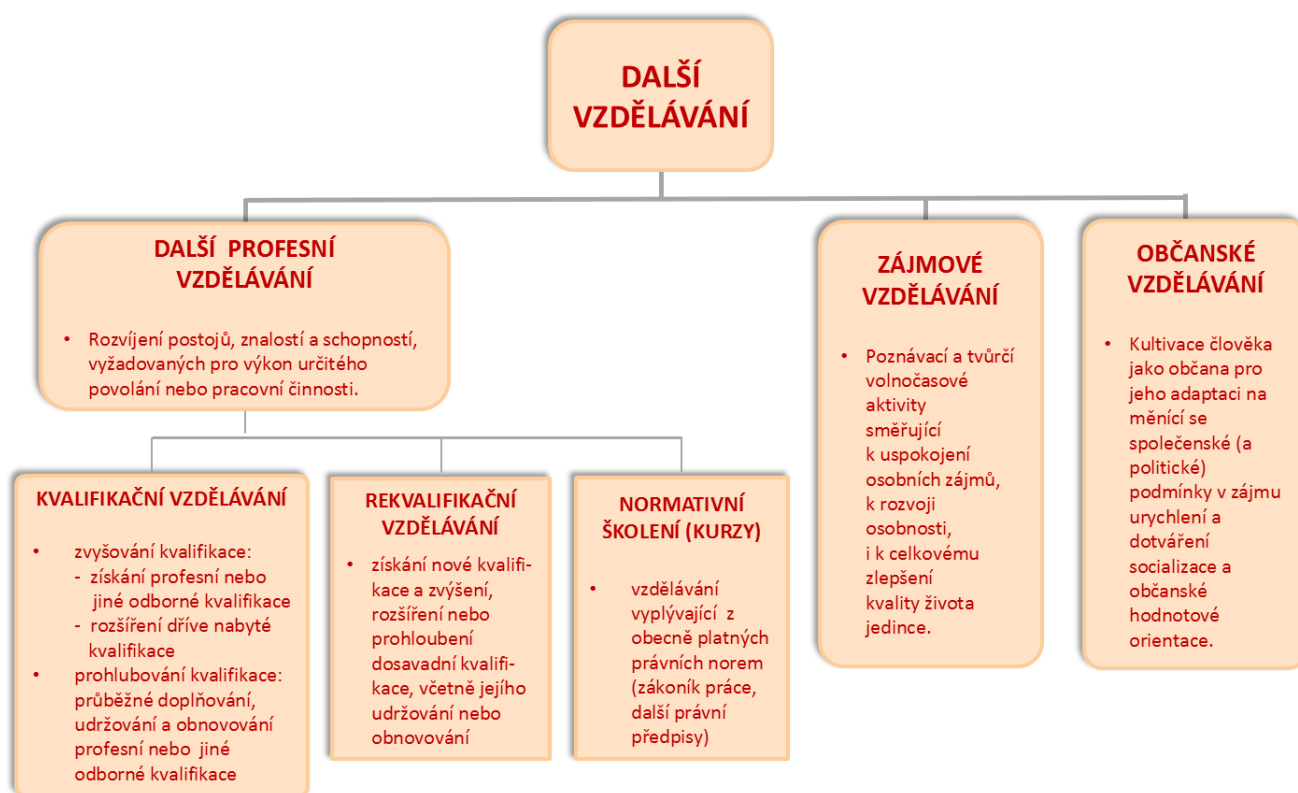

Schéma 10: Obecná struktura dalšího vzdělávání občanů v ČR

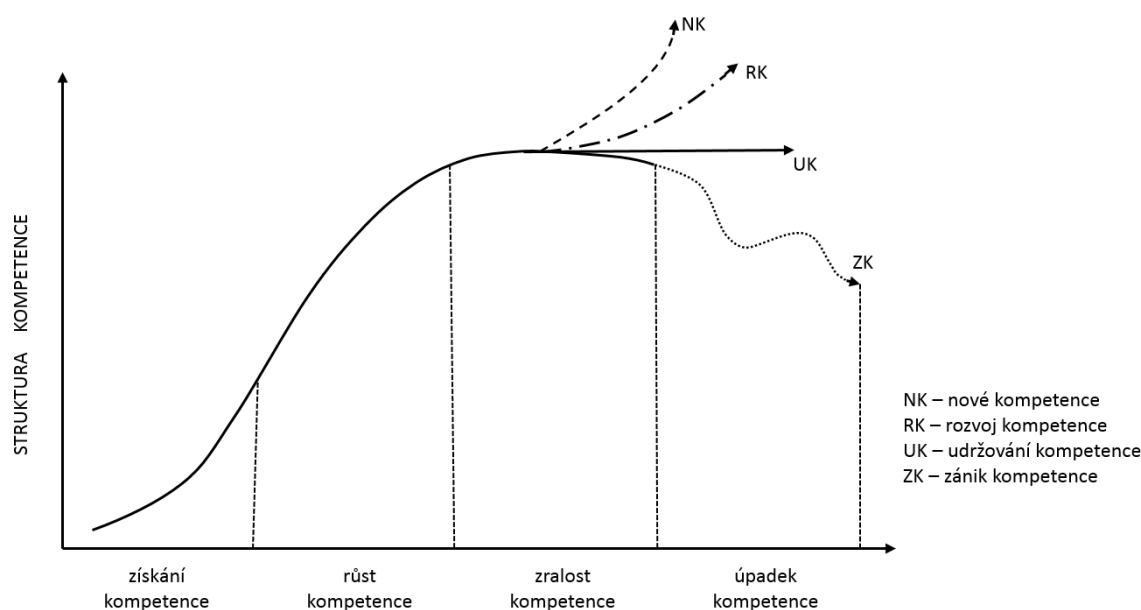
Těžištěm dalšího profesního vzdělávání, stejně jako občanského a zájmového vzdělávání, je sektor neformálního vzdělávání (resp. sektor neformálního institucionálního vzdělávání), který zahrnuje pracoviště, zařízení/instituce, organizace nebo služby, které byly speciálně ustaveny nebo pověřeny vzděláváním dospělých v BOZP (vč. akreditovaných právnických osob nebo subjektů, autorizovaných osob apod.) a další odborné i jiné subjekty, které jako svou vedlejší nebo doplňkovou činnost nabízejí programy odborného růstu a přispívají ke zvyšování a upevňování znalostí z oblasti BOZP nebo souvisejících oblastí

a k rozvoji a zvyšování dovedností a tím i kompetencí vzdělávaných s cílem zvýšit jejich pracovní a odborný potenciál.

Další možnost vzdělávání dospělých v BOZP skýtá sféra **informálního učení**. Více k možnostem a způsobům neformálního vzdělávání a informálního učení v BOZP viz PŘÍLOHA 3 a PŘÍLOHA 4.

3. Úroveň a životnost kompetencí k BOZP

Úroveň poskytnutého vzdělávání ovlivňuje úroveň dosažených kompetencí. Znalosti a dovednosti v propojení se zkušenostmi, postoji a návyky - ve výsledku tedy kompetence - však mají svou omezenou životnost. Životní cyklus kompetence se skládá z fáze **získání kompetence, růstu kompetence, zralosti kompetence a úpadku kompetence**. K úpadku a posléze i zániku kompetence dochází tehdy, když se kompetence nerozvíjí nebo neudržuje – viz křivka životního cyklu kompetencí na obrázku 6.

Obrázek 6: Křivka životního cyklu kompetencí podle Kovácse

Z pohledu problematiky BOZP je žádoucí, aby **kompetence k BOZP měly během celoživotního vzdělávání tendenci růstu a současně i rozvoje**. Stejně tak by měly přibývat nové kompetence. Tento trend by měl být zachován až do postproduktivního věku, kdy potřeba pracovních kompetencí k BOZP u člověka, který se stal ekonomicky neaktivním, prakticky mizí a zůstává jen potřeba obecných kompetencí (tzn. obecných kompetencí k BOZP). I ta se ale

v daném období života snižuje, stejně jako se snižuje motivace jednotlivce k rozšiřování povědomí a objemu znalostí a dovedností nezbytných k bezpečnému chování při práci. **Rozhodně není žádoucí, aby se úroveň kompetencí k BOZP významně snižovala**, zcela jistě ne v období ekonomické aktivity občana.

V celoživotním vzdělávání jakožto procesu dlouhodobého a cílevědomého zprostředkování a aktivního utváření a osvojování teoretických znalostí, praktických dovedností a přijímání lidských zkušeností je žádoucí **kontinuita**. Zvyšování úrovně a prohlubování znalostí v oblasti BOZP, a tak i kompetencí občana k BOZP není možné uskutečňovat jednorázově. Musí jít o promyšlený a systémový proces, který obsáhne všechny skupiny obyvatelstva každého věku, jak je naznačeno na obrázku 4. Kontinuita se týká zejm. obsahové stránky vzdělávání, ale i logické posloupnosti a nepřerušného sledu (návaznosti) poskytovaných znalostí a dovedností.

Význam kompetencí k BOZP pro jedince, ekonomiku i společnost je pro svou souvislost se zdravotním stavem a průceschopností populace nesporný. Politiky zaměřené na růst a rozvoj kompetencí vedou nejen k ekonomickému růstu, ale také k jeho promítnutí do kvality života a blahobytu populace v jeho nejširším komplexu.

4. K otázce významu a kvality celoživotního vzdělávání v BOZP

Každá vyspělá společnost usiluje o veřejné zdraví svých občanů. Je tomu tak i v České republice. Důležitým projevem zájmu je tzv. podpora veřejného zdraví. Ta je podle zákona o veřejném zdraví souhrnem činností pomáhajících fyzickým osobám zachovat a zlepšovat své zdraví a zvyšovat kontrolu nad faktory ovlivňujícími zdraví. Takovou podporu bezpochyby představují i činnosti, které pomáhají lidem získávat odpovídající znalosti, rozvíjet potřebné reflexy a přijímat životní návyky, které zlepšují jejich celkový zdravotní stav a pomáhají jim při bezpečném plnění jejich společenských i osobních úkolů a při ochraně svého zdraví a života i při ochraně zdraví a života druhých osob. Příležitostí pro osvojování potřebných znalostí, dovedností, postojů a vzorců bezpečného a zdraví neohrožujícího chování při práci je tak celoživotní vzdělávání v BOZP ve smyslu **celoživotního vzdělávání celé populace bez jakékoliv výjimky**.

Jak už bylo uvedeno, plní občan během svého života řadu životních a sociálních rolí. Zejména v produktivním věku je pravděpodobnost změny těchto rolí poměrně vysoká. V různých časových obdobích a v různém (často i opakovaném) sledu může být občan nezaměstnaným, podnikající fyzickou osobou, osobou, která nesplňuje podmínky pro zaměstnané a nezaměstnané nebo zaměstnancem. Jako zaměstnanec nebo podnikající fyzická osoba pak

může vykonávat různé práce a činnosti, ať už s „obvyklou mírou rizika“ nebo se zvýšenou mírou rizika, které může ohrozit jejich život nebo poškodit zdraví, na zařízeních se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku, a v prostředí více či méně rizikovém. Vzdělávání v BOZP se díky těmto rolím a s ohledem na možné změny značně diferencuje a individualizuje. Přesto je možné ve zjednodušeném schématu vyjádřit **obecný model celoživotního vzdělávání občana v BOZP** následovně:

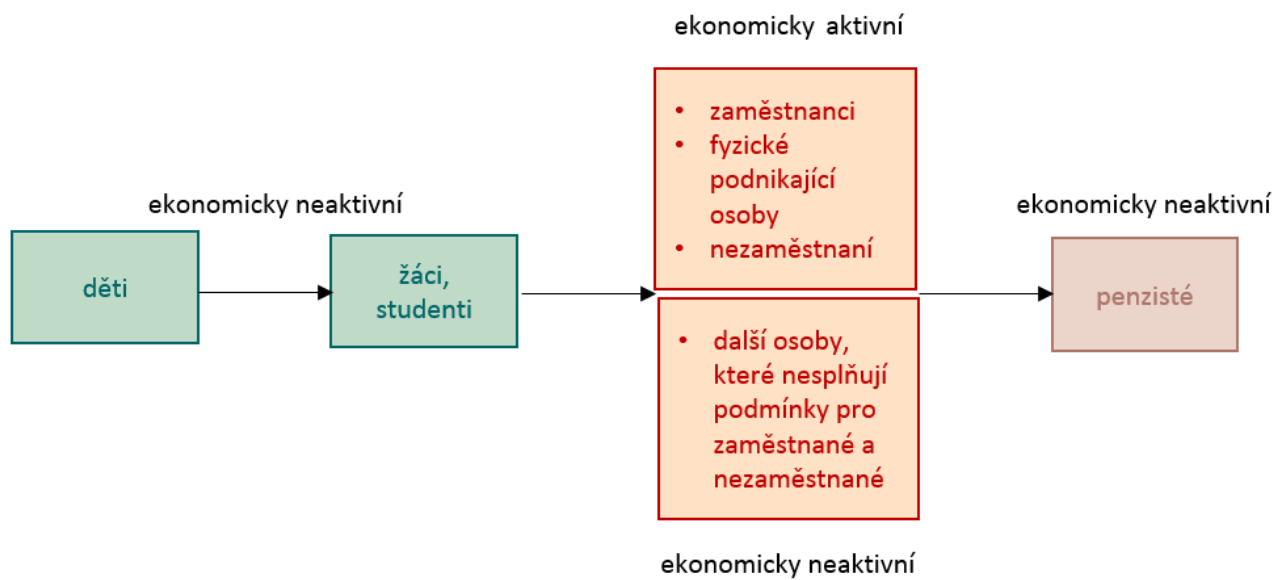

Schéma 11: Obecný model celoživotního vzdělávání občana v BOZP

Celkově, tj. bez ohledu na stanovené cílové skupiny (opět za pomoci grafiky – viz PŘÍLOHA 3) je možné s využitím věkové/časové osy vyjádřit nejvhodnější způsoby vzdělávání občana v BOZP, a to v prostředí, ve kterém se zcela jistě nebo pravděpodobně bude odehrávat.

Vzdělávání je procesem, na němž participují **vždy dvě strany**. Jsou jimi:

- **vzdělávaný** (příjemce vzdělávání) a
- **vzdělávající**.

Kvalita vzdělávání se nepochybně odvíjí od kvality vzdělávajících.

V souladu se zadáním projektu a popisem výsledku certifikovaná metodika se projekt soustředil pouze na příjemce vzdělávání. Je však logické, že bude-li chtít společnost vzdělávat občany v BOZP, musí mít dostatek vzdělávajících, lépe řečeno **dostatek vzdělávajících, kteří mají odpovídající teoretické znalosti, dostatek praktických zkušeností a pedagogických/lektorských dovedností k tomu, aby mohli vzdělávat druhé.**

V etapě počátečního vzdělávání jsou vzdělávajícími především **učitelé** (formální vzdělávání), v neformálním vzdělávání dětí a mládeže (zájmovém a občanském vzdělávání) pak lektori, pedagogové volného času, a další osoby, vždy s odborností v BOZP nebo ochraně zdraví nebo zkušenostmi v těchto tématech.

V etapě dalšího vzdělávání (dalšího profesního vzdělávání a občanského nebo zájmového vzdělávání) jsou vzdělávajícími **odborní lektori**, ať už specializovaní na konkrétní témata BOZP nebo s obecnými znalostmi této problematiky. Volbu správného/vhodného lektora přitom ovlivňuje cíl vzdělávání, téma přednášky, besedy apod.

VI. DOPORUČENÍ K IMPLEMENTACI MODELU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP

PLÁNUJEME-LI NA ROK, PĚSTUJME KUKUŘICI.

PLÁNUJEME-LI NA DESETILETÍ, PĚSTUJME STROM.

PLÁNUJEME-LI NA CELÝ ŽIVOT, CVIČME A VZDĚLÁVEJME LIDI.

Čínské přísloví

ZASADÍŠ-LI ZRÁNA STROM, NEMŮŽEŠ OČEKÁVAT, ŽE TI DÁ V POLEDNE STÍN.

Ruské přísloví

Systémové řešení otázky celoživotního vzdělávání v BOZP vyžaduje promyšlený přístup. Zajištění systémovosti vzdělávání téměř všech občanů České republiky je navíc úkolem dlouhodobým, zajištění požadované úrovně vzdělávání a jeho kontinuity a rovněž stálosti této kontinuity je úkolem trvalým. Nejdůležitějším krokem, který by stát prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí jako realizátora modelu systému celoživotního vzdělávání v BOZP měl udělat, je:

- 1. stanovení priorit** (které části systému nebo jejich součástí, mají být řešeny přednostně, na které příjemce vzdělávání nebo konkrétní cílové skupiny je dobré se soustředit nejdříve, které otázky vzdělávání v BOZP je třeba preferovat) **pro následné**
- 2. stanovení postupu realizace v podobě dlouhodobých, střednědobých a krátkodobých cílů vytváření systému celoživotního vzdělávání v BOZP s uvedením předpokládaného časového horizontu jejich dosažení. Plán budování systému celoživotního vzdělávání v BOZP, do kteréhož budou promítnuta níže uvedená doporučení, bude základní oporou pro realizaci tohoto projektu,**

Při vytváření systému celoživotního vzdělávání v BOZP, o kterém lze předpokládat, že bude dlouhodobou záležitostí, je třeba počítat s některými investicemi, vč. investic finančních.

Jako systém zahrnuje celoživotní vzdělávání v BOZP více částí. Strukturu systému celoživotního vzdělávání v BOZP a jeho části ukazuje schéma v PŘÍLOZE 2. Podle této struktury jsou utříděna níže uvedená doporučení.

SYSTÉM POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

System školního vzdělávání

› Požádat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy o zařazení zástupce MPSV (svého nebo jiného odborníka na problematiku BOZP) do seznamu recenzentů učebnic podle č. IX. „Směrnice náměstka ministra pro vzdělávání ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic“ nebo o jinou možnost vyjadřovat se k nově vydávaným učebnicím a učebním textům nebo k jejich reedici. ‹

› Projednat s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy možnost úpravy minimálních požadavků Akreditační komise Česká republika na studijní programy vysokých škol podávané k akreditaci, příp. možnost podílet se na činnosti Akreditační komise Česká republika (posuzování žádosti o akreditaci studijního programu vysokoškolského vzdělávání) a na činnosti Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání (posuzování žádostí o akreditaci vzdělávacího programu vyššího odborného vzdělávání). ‹

› Projednat s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy možnost vyjádřit se k obsahu „Standardů Akreditační komise pro studijní obory učitelství“ nebo jiné formy spolupráce na Rámcové koncepci přípravného vzdělávání učitelů základních a středních škol. ‹

› Projednat s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy zahrnutí potřeby dalšího vzdělávání učitelů z pohledu výchovy a vzdělávání žáků a studentů v BOZP do systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. ‹

Aktivně uplatňovat resortní zájem a celospolečenskou potřebu výchovy a vzdělávání dětí, mládeže a mladých dospělých v BOZP odbornou pomocí učitelům zpracováním speciálních učebnic nebo učebních textů, spoluprací na tvorbě jiných učebnic nebo učebních textů, poradenstvím, příp. iniciováním nebo podporou jejich tvorby.

Aktivně uplatňovat resortní zájem a celospolečenskou potřebu výchovy a vzdělávání dětí, mládeže a mladých dospělých v BOZP odbornou pomocí učitelům zpracováním speciálních textů a materiálů, jako jsou podle výše uváděné směrnice např.:

- pracovní sešity,
- slovníky (výkladové, oborové výkladové),
- metodické příručky pro učitele,
- audiomateriály, videomateriály, audiovizuální materiály, multimediální programy pro PC,
- ostatní pomocné textové, obrazové nebo číslicové materiály,
- nebo spoluprací na tvorbě těchto didaktických pomůcek s učiteli nebo jinými tvůrci, poradenstvím, příp. iniciováním nebo podporou jejich tvorby.

Uvolnit pro využití ve školách dříve vyvinuté didaktické pomůcky⁷ určené na podporu výchovy žáků ke zdraví a bezpečnému chování, vyčlenit prostředky na jejich aktualizaci a inovaci a na následné šíření.

System občanského a systém zájmového vzdělávání dětí, mládeže a mladých dospělých

Spolupracovat se školami:

- při plnění vzdělávacích cílů se vztahem k výchově žáků ke zdraví a k výchově k bezpečnosti a ochraně zdraví při pracovních aktivitách (a ve starším věku i při práci),
- v otázce volby vhodných forem, nástrojů a prostředků pro působení na mladé lidi při utváření jejich občanské hodnotové orientace a zvyšování jejich znalostí za účelem ochrany jejich zdraví a života. (jak ve prospěch formálního vzdělávání, tak neformálního vzdělávání a informálního učení).

⁷ Např. didaktické a informační materiály pro základní školy k tématům: ELEKTRICKÝ PROUD, HLUK, NEBEZPEČNÉ CHEMICKÉ LÁTKY, PRÁCE S NÁŘADÍM A NÁSTROJI, HYGIENA PRÁCE U POČÍTAČE, PŘÍPRAVA NA VOLBU POVOLÁNÍ, vyvinuté a ověřené v rámci Projektu č. 4: „Mediální a osvětové nástroje kultivace lidských zdrojů“ (výzkumný záměr pro období 2004 – 2010 MPS0002595001 BOZP – zdroj zvyšování kvality života, práce a podnikatelské kultury).

Vytvářet dostatek příležitostí pro neformální vzdělávání dětí a mládeže, např. navrhovat, vytvářet nebo spolupracovat na navrhování a vytváření vhodně koncipovaných programů a aktivit občanského vzdělávání dětí a mládeže zaměřených na otázky ochrany zdraví při různých zájmových pracovních aktivitách a při práci jako ekonomické aktivitě, poskytování informací přiměřených věku, např. o pravidlech bezpečného chování a ochrany zdraví při práci, zprostředkování zkušeností dospělých, vč. zkušeností osob zraněných při práci nebo s následky po pracovních úrazech apod.⁸

Přinášet podněty pro informální učení (zpravidla bezděčné učení) dětí a mládeže, např. medializací témat BOZP, správných pracovních návyků, zásad a pravidel bezpečného chování při práci a ochrany zdraví při práci, správných návyků (TV a rozhlasové relace, pořady, rozhovory, jiné formy reklamy mimo TV a rozhlas, jiné formy působení na člověka), vývojem zábavných a znalostních a videopořadů, e-learningových programů, webových stránek, příruček a dalších osvětových materiálů, zpracováním propagačních materiálů atp. a vyvíjet potřebnou iniciativu za účelem jejich šíření. Doporučovat vhodné nástroje informálního učení jiných tvůrců.⁹

Zaměřit pozornost na lektory občanského a zájmového vzdělávání dětí a mládeže v BOZP v prostředí neformálního vzdělávání a vybavovat je potřebnými znalostmi, informacemi, doporučeními, pomůckami a dalšími podklady pro kvalitní lektorskou činnost, besedování, prezentace a další formy a metody vzdělávání.

⁸ Některé doporučené nebo vhodné způsoby realizace vzdělávání dětí a mládeže v BOZP v neformálním prostředí jsou uvedeny v PŘÍLOZE 3 v zeleně podbarvených sloupcích na rádcích ZAŘÍZENÍ NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, JINÉ ZAŘÍZENÍ.

⁹ Některé možnosti informálního učení dětí a mládeže v BOZP jsou uvedeny v PŘÍLOZE 3 v zeleně podbarvených sloupcích na rádcích DOMOV a JINÉ PROSTŘEDÍ.

SYSTÉM DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

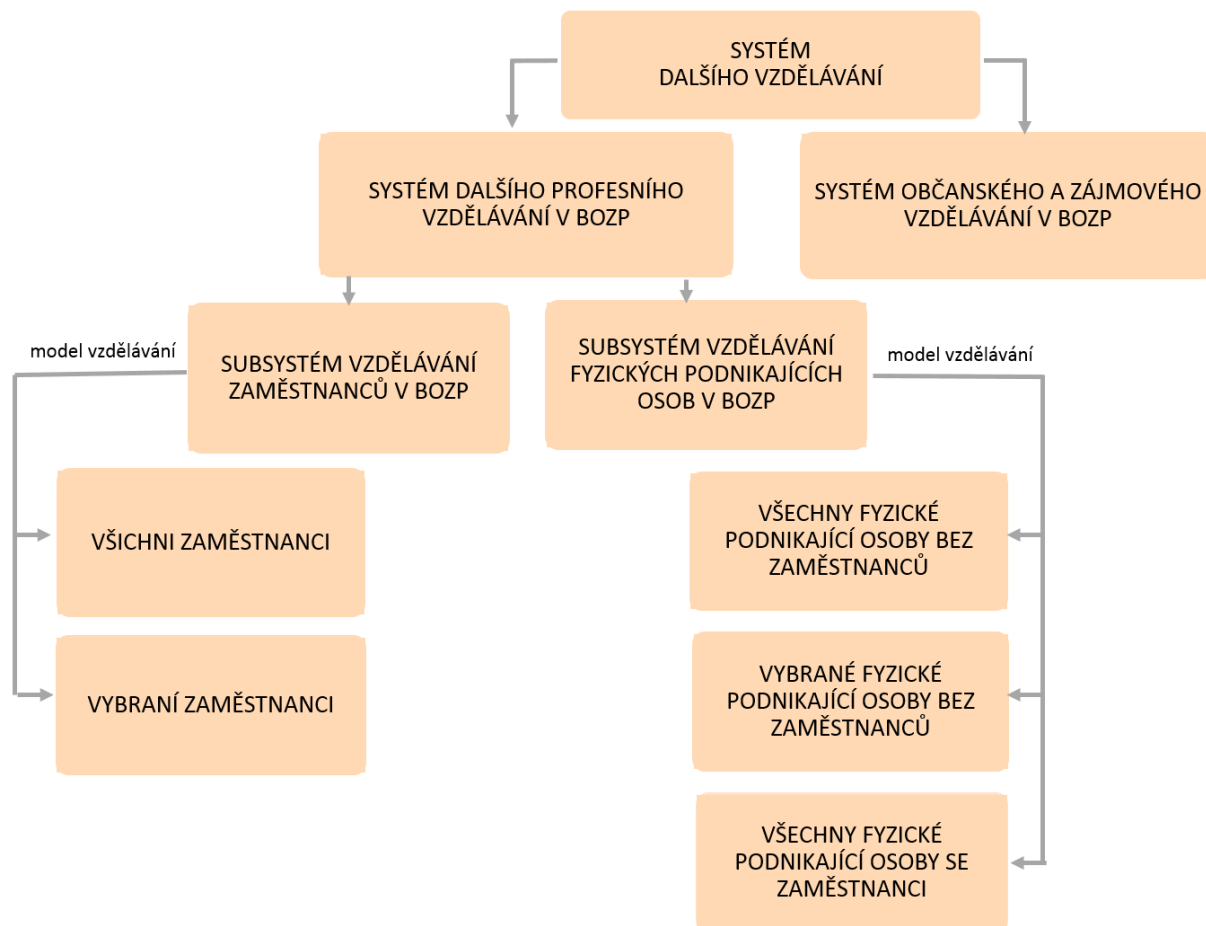

Schéma 12: Systém dalšího profesního vzdělávání ekonomicky aktivních obyvatel

Systém dalšího profesního vzdělávání

Identifikovat cílové skupiny příjemců dalšího profesního vzdělávání z okruhu ekonomicky aktivních občanů. Pozornost zaměřit i na ty příjemce vzdělávání, které dosud nebyly v centru hlavního zájmu, tj. na fyzické podnikající osoby.

Stanovit pro dané cílové skupiny tzv. „kompetenční minimum“, a to z pohledu univerzálních pracovních kompetencí pro BOZP. Z tohoto kompetenčního minima odvodit obsah vzdělávání a zabývat se možnostmi jeho realizace.

Pro vybraná povolání, činnosti nebo služby, které jsou pro MPSV klíčové z hlediska zajišťování BOZP, nebo je důležité jim věnovat zvláštní pozornost proto, že mohou představovat zvýšené nebezpečí ohrožení života nebo poškození zdraví, zpracovat kompetenční minimum také po stránce odborných pracovních kompetencí pro BOZP. Z takto individuálně stanovených kompetenčních souborů odvodit obsah a rozsah dalšího profesního vzdělávání, jeho periodicitu a další požadavky, a zabývat se možnostmi, podmínkami a způsoby realizace jednotlivých vzdělávacích modelů.

Zabývat se dalšími možnostmi vzdělávání ekonomicky aktivních obyvatel v BOZP, např. podporou dalšího profesního vzdělávání ve fakultativních programech odborného růstu a zvyšování a upevňování znalostí z oblasti BOZP, které budou mít vliv na růst kompetencí vzdělávaných a na růst jejich celkového pracovního a odborného potenciálu.¹⁰

V návaznosti na vytvořené systémy (systém získávání univerzálních pracovních kompetencí v BOZP) a subsystemy dalšího profesního vzdělávání (systémy získávání odborných pracovních kompetencí pro BOZP) stanovit požadavky na lektory dalšího profesního vzdělávání a zvážit možnost vytvoření systému jejich vzdělávání (společného všem lektorům a dále diferencovaného podle předmětu vzdělávání a specifických potřeb rozdílných cílových skupin).

¹⁰ Některé doporučené nebo vhodné způsoby realizace vzdělávání dospělých v BOZP v neformálním prostředí jsou uvedeny v PŘÍLOZE 3 v oranžově podbarvených sloupcích na řádce JINÉ ZAŘÍZENÍ.

System občanského a systém zájmového vzdělávání mladých dospělých a dospělých

› Vytvářet příležitosti pro neformální vzdělávání všech občanů ČR v BOZP, vč. záměrně nebo nedobrovolně ekonomicky neaktivních občanů. Zaměřit se na např. na navrhování, vytváření nebo spolupráci na navrhování a vytváření programů osobního a sociálního vzdělávání a obdobných aktivit zejm. občanského vzdělávání, tj. programů na podporu zachování zdraví a zlepšení kvality života jedince zaměřených na obecné otázky BOZP a na otázky bezpečnosti při pracovních a tvůrčích/zájmových volnočasových aktivitách. Tématy těchto programů pro veřejnost budou např. zásady a pravidla bezpečného chování při pracovních aktivitách (příp. při práci) a upevňování správných návyků.¹¹ ‹

› Přinášet podněty a příležitosti pro informální učení dospělých s cílem utváření a korekce postojů, hodnot, a předávání znalostí, a to v prostředí domova nebo blíže nevymezeném institucionálním i neinstitutonálním prostředí nebo vnějším okolí. Vhodnými zdroji, jimiž lze působit na člověka, jsou především média (a mezi nimi především televize, rozhlas) a jimi zprostředkované zpravodajské relace, znalostní nebo zábavné pořady, rozhovory, besedy, debaty, reklama, vč. internetu jako zprostředkovatele zpráv, názorů, obecných i odborných článků, reklamy, článků, on-line her a jiných forem zábavy nebo vzdělání. Dalšími zdroji mohou být jiné formy reklamy, znalostní a zábavné videopořady, e-learningové kurzy, webové stránky, příručky a jiné osvětové materiály, propagační materiály atp. Jmenované zdroje je možné samostatně nebo ve spolupráci s jinými tvůrci vyvíjet, vytvářet a samostatně šířit nebo vhodné nástroje informálního učení jiných autorů doporučovat nebo se podílet na jejich šíření.¹² ‹

¹¹ Některé doporučené nebo vhodné způsoby realizace vzdělávání dospělých v BOZP v neformálním prostředí jsou uvedeny v PŘÍLOZE 3 v oranžově podbarvených sloupcích na řádce JINÉ ZAŘÍZENÍ.

¹² Některé možnosti informálního učení dospělých v BOZP jsou uvedeny v PŘÍLOZE 3 v oranžově podbarvených sloupcích na řádcích DOMOV a JINÉ PROSTŘEDÍ.

VII. PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

- PŘÍLOHA 1: SCHÉMA MODELU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP
- PŘÍLOHA 2: SCHÉMA SYSTÉMU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP
- PŘÍLOHA 3: PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V KONKRÉTNÍM PROSTŘEDÍ
- PŘÍLOHA 4: PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V SEKTORECH FORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A INFORMÁLNÍHO UČENÍ
- PŘÍLOHA 5: PROBLEMATIKA VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ V OCHRANĚ ZDRAVÍ A BOZP VE VZDĚLÁVACÍM KURIKULU JEDNOTLIVÝCH STUPŇŮ ŠKOL
- PŘÍLOHA 6: ŠKOLENÍ BOZP - SPECIFIKUM VZDĚLÁVÁNÍ ZAMĚSTNANCŮ V BOZP
- PŘÍLOHA 7: IDENTIFIKACE CÍLOVÉ SKUPINY 'OSOBY, KTERÉ BUDOU PROVÁDĚT PRÁCE/ČINNOSTI VYSTAVUJÍCÍ FYZICKOU OSOBU ZVÝŠENÉMU OHROŽENÍ ŽIVOTA NEBO POŠKOZENÍ ZDRAVÍ
- PŘÍLOHA 8: IDENTIFIKACE CÍLOVÉ SKUPINY 'OSOBY, KTERÉ BUDOU PROVÁDĚT URČITÉ RIZIKOVÉ PRÁCE, KTERÉ NEJSOU UPRAVENY ŽÁDNÝM PŘÁVNÍM PŘEDPISEM, ALE PLATNOU NORMOU
- PŘÍLOHA 9: CYKLUS VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S PROFESNÍ KVALIFIKACÍ PODLE ZÁKONA Č. 179/2006 SB.
- PŘÍLOHA 10: CYKLUS VZDĚLÁVÁNÍ OSOB ODBORNĚ ZPŮSOBILÝCH PODLE ZÁKONA Č. 309/2006 SB.
- PŘÍLOHA 11: ČETNOST PRACOVNÍCH ÚRAZŮ (PÚ) S PRACOVNÍ NESCHOPNOSTÍ NAD 3 DNY V ČR VE VĚKOVÝCH SKUPINÁCH V LETECH 2005 – 2014
- PŘÍLOHA 12: POČET PŘÍJEMCŮ VZDĚLÁVÁNÍ V ETAPĚ POČÁTEČNÍHO A V ETAPĚ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V R. 2014

PŘÍLOHA 1

SCHÉMA MODELU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP

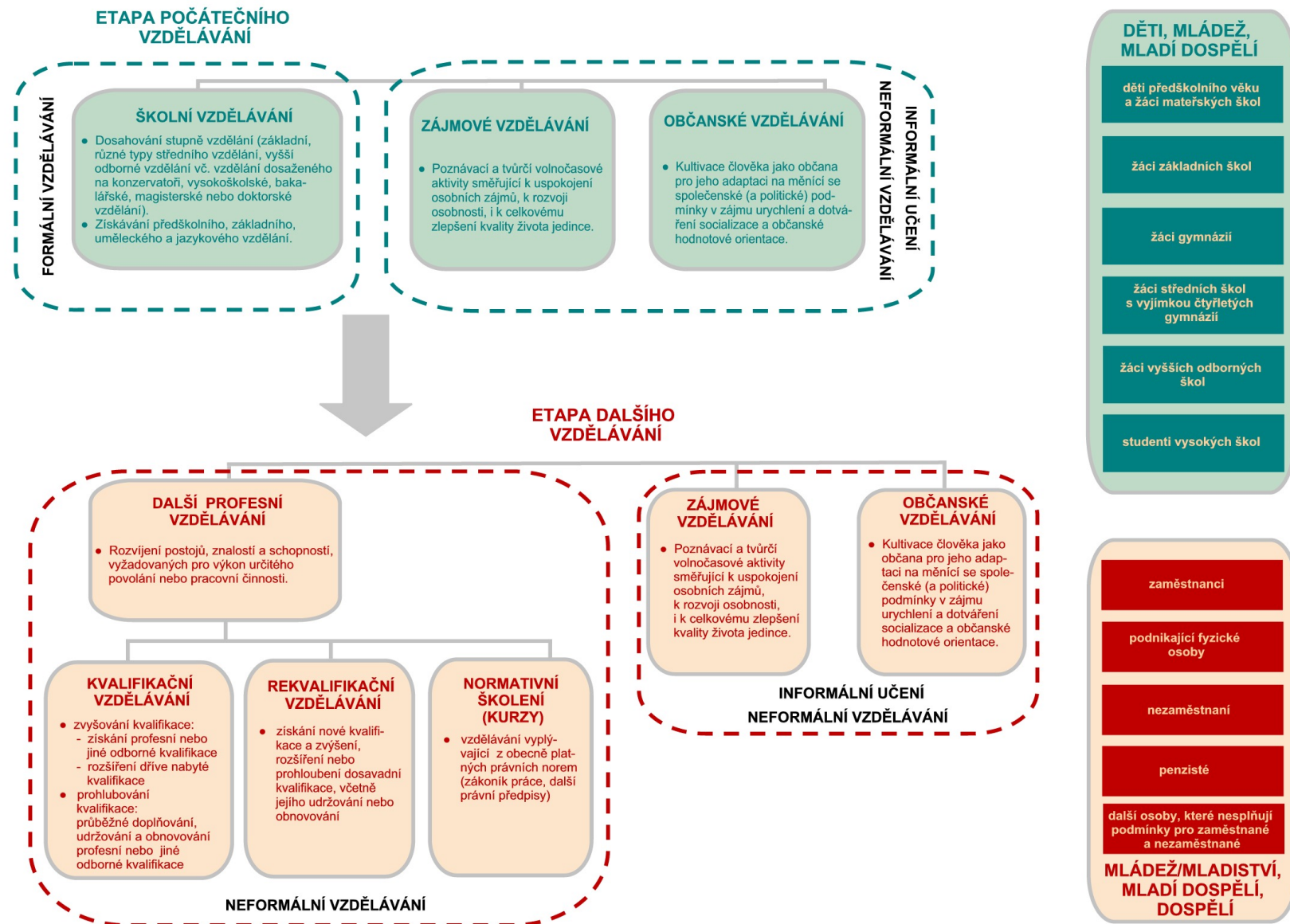
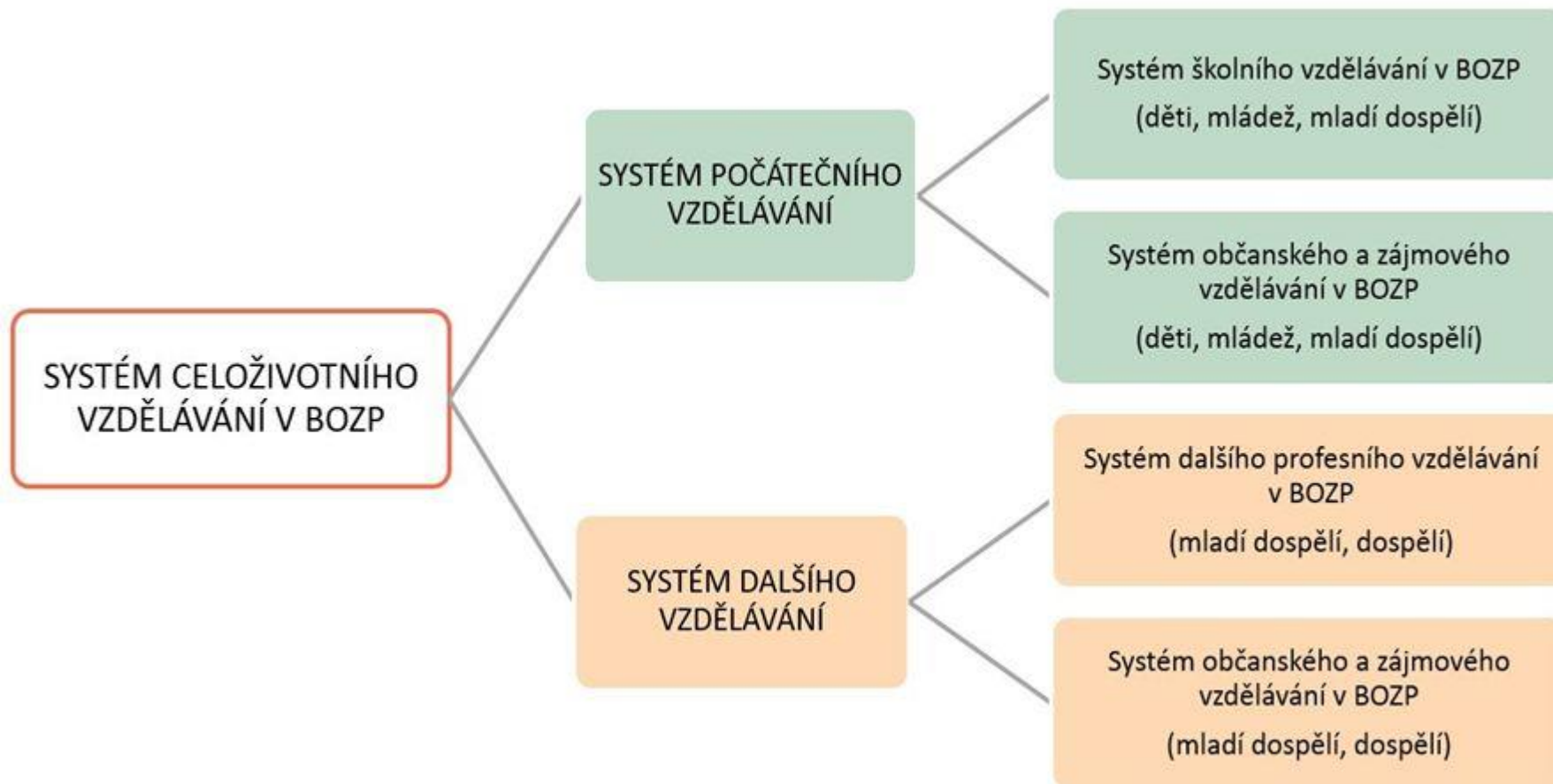
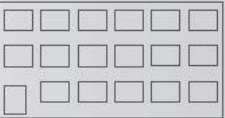

SCHÉMA SYSTÉMU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP

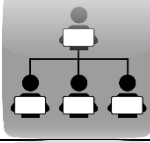

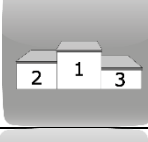

PŘÍLOHA 3
PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP
V KONKRÉTNÍM PROSTŘEDÍ

Celoživotní vzdělávání v BOZP

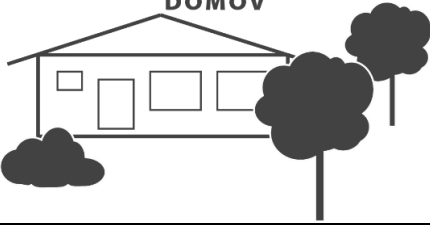

	DĚTSTVÍ			PRODUKTIVNÍ VĚK 15-65 let		POSTPRODUKTIVNÍ VĚK
	0-3 roky	předškolní 3-6 let	škola 6-15 let	příprava na povolání 15-23/26 let		
SKOLA 						
ZARÍZENÍ NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 						
JINÉ ZARÍZENÍ 						
DOMOV 						
JINÉ PROSTŘEDÍ 						
						PRACOVISTĚ
						ZARÍZENÍ NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ
						JINÉ ZARÍZENÍ
						DOMOV
						JINÉ PROSTŘEDÍ

**Identifikace způsobů realizace celoživotního vzdělávání v BOZP (legenda k PŘÍLOZE 3
a k PŘÍLOZE 4)**

	Význam piktogramu		Význam piktogramu
	prostředníci / autority (rodiče, učitelé, vychovatelé, moderátoři, mentoři, lékaři, herci)		propagační/osvětové materiály (dokumenty, letáky, infolisty)
	výklad, prezentování, demonstrování		knihy a časopisy (odborná literatura)
	učebnice, skripta/učební texty vysokých škol pracovní listy		e-learning
	diskuse/besedy		výměna zkušeností sdílení zkušeností komunikace
	videopořady, pořady na CD, DV		TV, rozhlasové nebo internetové zpravodajství, TV nebo rozhlasová relace tradiční média
	soutěže		reklama (TV, rozhlasová, internetová, kabelová, pouliční)
	křížovky, hádanky, zajímavé úlohy		školení BOZP firemní vzdělávání
	dětské hry (hry výchovného charakteru, zážitkové hry, stolní a další hry)		rolové hry modelové situace simulační hry
	počítačové hry, intranet		certifikace + recertifikace, jiný způsob získání, udržení nebo obnovení kvalifikace nebo odborné způsobilosti, jehož dokladem je např. osvědčení
	elektronické zdroje, nová média		přednáška, vzdělávací kurz, vzdělávací program, seminář, workshop
	odborný výcvik, kvalifikační kurz, vzdělávací program a další způsoby přípravy na získání, udržení nebo obnovení kvalifikace nebo odborné způsobilosti		univerzita 3. věku

Identifikace prostředí pro realizaci celoživotního vzdělávání v BOZP (legenda k PŘÍLOZE 3)

	ETAPA POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	ETAPA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ
<p>ŠKOLA</p> 	<p>Prostředí pro realizaci základního, gymnaziálního, středního odborného, vyššího odborného a vysokoškolského vzdělávání. U dětí předškolního věku se jedná o předškolní zařízení reprezentované v ČR především mateřskou školou.</p> <p>Prostředí typické pro formální vzdělávání (vzdělávání v rámci školského systému).</p>	
<p>PRACOVISŤE</p> 		<p>Prostředí zaměstnavatele zajišťující vzdělávání vlastních zaměstnanců (někdy označované také jako podnikové/firemní vzdělávání nebo vzdělávání na pracovišti).</p> <p>Prostředí, v němž se uskutečňují určité druhy a formy neformálního vzdělávání (zejm. podnikové/firemní vzdělávání), a v němž současně dochází k informálnímu učení.</p>
<p>ZAŘÍZENÍ NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ</p> 	<p>Zařízení pro neformální vzdělávání dětí a mládeže, organizující výchovně vzdělávací aktivity mimo rámec školského systému, které nabízí zájemcům záměrný rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů. Tradičními představiteli neformálního vzdělávání dětí a mládeže jsou sdružení dětí a mládeže a další nestátní neziskové organizace, školská zařízení pro zájmové vzdělávání – především střediska volného času, kluby a další. Nutnou podmínkou pro realizaci těchto aktivit je účast odborného lektora, instruktora, trenéra nebo proškoleného vedoucího, která vede nebo dohlíží na vzdělávání.</p> <p>Prostředí pro neformální vzdělávání, v němž může současně docházet k informálnímu učení.</p>	<p>Zařízení/instituce, organizace nebo služby, které byly ustaveny pro vzdělávání dospělých mimo rámec vzdělávacího/školského systému se záměrem tento systém doplňovat. Soustředí se na poskytování znalostí, dovedností a kompetencí, které vedou k získání profesní kvalifikace, odborné způsobilosti nebo jiné odborné kvalifikace, a na zvyšování, doplňování a rozvoj znalostí, dovedností a zvyšování kompetencí získaných během počátečního (školního) vzdělávání.</p> <p>Prostředí klíčové pro neformální vzdělávání, v němž může současně docházet k informálnímu učení.</p>

	ETAPA POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	ETAPA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ
<p>JINÉ ZAŘÍZENÍ</p> 	<p>Vzdělávací, osvětová, kulturní a další zařízení nebo společnosti, pořádající vzdělávací nebo výchovně vzdělávací akce pro děti a mládež určené k utváření a rozvoji celé řady dovedností a kompetencí (např. vzdělávací centra, knihovny, muzea, instituce a organizace sdružující mládež a jiné). I zde je - až na výjimky, kdy je využívána např. metoda předvádění – podmínkou účast lektora, facilitátora, animátora nebo jiné osoby, která vede nebo dohlíží na výchovu nebo vzdělávání účastníků. Prostředí pro realizaci neformálního vzdělávání a pro podporu formálního vzdělávání a informálního učení.</p>	<p>Další (odborné i jiné) subjekty, které jako svou vedlejší nebo doplňkovou činnost nabízejí programy odborného růstu a přispívají ke zvyšování a upevňování znalostí z oblasti BOZP nebo souvisejících oblastí a k rozvoji a zvyšování dovedností a kompetencí vzdělávaných s cílem i zvýšit jejich pracovní nebo odborný potenciál.** Zde je nezbytná účast odborného lektora, trenéra, instruktora, facilitátora, moderátora nebo jiné osoby, která vzdělává nebo působí jako zprostředkovatel znalostí. Prostředí pro realizaci neformálního vzdělávání, v němž může současně docházet k informálnímu učení.</p>
<p>DOMOV</p> 	<p>Místo, kde je člověk doma, vč. prostředí náhradních rodin nebo dětských domovů. Prostředí typické pro informální učení, a to jak bezděčné, tak záměrné učení.</p>	<p>Místo, kde je člověk doma. Prostředí typické pro informální učení, a to jak bezděčné, tak záměrné učení.</p>
<p>JINÉ PROSTŘEDÍ</p> 	<p>Libovolné institucionální i neinstitucionální nebo vnější prostředí (okolí), z něhož člověk záměrně čerpá nebo bezděčně přijímá podněty pro utváření a korekci postojů, hodnot, dovedností a znalostí. Prostředí typické pro informální učení. ***</p>	<p>Libovolné institucionální i neinstitucionální nebo vnější prostředí (okolí), z něhož člověk záměrně čerpá nebo bezděčně přijímá podněty pro utváření a korekci postojů, hodnot, dovedností a znalostí. Prostředí typické pro informální učení. ***</p>

*/ V souvislosti se získáváním znalostí, dovedností a kompetencí pro BOZP/z oblasti BOZP se jedná o:

- akreditované subjekty provádějící zkoušky z odborné způsobilosti nebo zvláštní odborné způsobilosti podle zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a poskytující přípravu na tyto zkoušky;
- autorizované osoby oprávněné zkoušet a vydávat osvědčení o uznání profesní kvalifikace podle zákona č. 179/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a organizovat rekvalifikační kurzy jako přípravu na tyto zkoušky;
- organizace státního odborného dozoru (nad bezpečností technických zařízení) oprávněné podle zákona č. 174/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, prověřovat odbornou způsobilost fyzických osob ke zkouškám, revizím, opravám montážím nebo obsluze vyhrazených technických zařízení a vydávat jim o tom osvědčení, a dále prověřovat odbornou způsobilost podnikajících fyzických osob k výrobě, montáži, opravám, revizím, zkouškám vyhrazených technických zařízení a k plnění nádob plyny a vydávat jim k tomu oprávnění;
- subjekty zajišťující proškolení, odborný výcvik, zkoušení nebo přezkoušení ve znalostech a dovednostech, které jsou nezbytné pro získání nebo obnovení odborné kvalifikace (např. tzv. svářečské školy, potápěčské školy, právnické nebo fyzické subjekty vystavující potvrzení nebo doklady o odborné způsobilosti nebo jiné kvalifikaci pro určité práce nebo činnosti, např. vážení břemen, jeřábnické práce, řízení motorových vozíků atd.);
- vzdělávací instituce specializované na vzdělávání osob v oblasti BOZP a příbuzných nebo souvisejících oblastech.

**/ V souvislosti se získáváním znalostí, dovedností a kompetencí pro BOZP/z oblasti BOZP se může kromě dříve uvedených*/ jednat např. o:

- odborné instituce nebo pracoviště spjaté s odborností BOZP, vč. vrcholových institucí jako jsou např. Státní úřad inspekce práce, oblastní inspektoráty práce, Státní zdravotní ústav, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo práce a sociálních věcí;
- jiné subjekty, jako např. odborové svazy, profesní komory, odborná a jiná sdružení, společnosti atd., která se soustavně nebo ojedinele zabývají problematikou BOZP a příbuzných oborů;
- školy a další subjekty, nabízející programy dalšího nebo celoživotního vzdělání nebo jiné (např. krátkodobé) vzdělávací akce;
- úřady, s nimiž je občan v kontaktu při hledání zaměstnání nebo s nimiž komunikuje coby fyzická podnikající osoba (pracoviště Úřadu práce ČR, živnostenské úřady).

***/ Určitou část znalostí, dovedností a kompetencí pro BOZP/z oblasti BOZP čerpá (většinou bezděčně a zčásti i záměrně) každý jednotlivec z různých informačních a vzdělávacích zdrojů ve svém okolí, jimiž mohou být např.

- zkušenosti rodinných příslušníků, přátel, kamarádů a známých, kolegů na pracovišti, kolegů z oboru, jiných osob
- média/masmédia (televize, rozhlas, noviny, internet)
- zařízení poskytující nebo zprostředkující neformální vzdělávání (viz */ a **/)
- jiná zařízení a prostředí (výstaviště nebo jiné prostředí pro záměrné setkávání osob, úřady, zdravotnická zařízení, sportovní a jiná zájmová centra, obchodní centra, prostory politického, církevního a jiného dění, atd.)^{.....}
- veřejný prostor a veřejná prostranství (místa a prostředky veřejné dopravy, ulice, silnice/dálnice, náměstí, parky).

Jmenované zdroje jsou buď primárními zdroji nebo vliv zdroje zprostředkovávají. Typickým příkladem zprostředkování, t.j. zdroje, který umožňuje vliv jiného zdroje, resp. prostředku, jsou např. zařízení, prostředí, veřejný prostor a jiná prostranství, která umožňují umístění a působení reklamy s pomocí prostředků/nosičů jako jsou poutače, plakáty, panely, billboardy, světelná a pohyblivá reklama, kabelová televize atp. Obdobně jsou zprostředkovateli dalších zdrojů také zařízení poskytující nebo zprostředkující neformální vzdělávání a jiná zařízení a prostředí. Jejich prostřednictvím je možné šířit osvětové a propagační materiály.

PŘÍLOHA 4

PŘÍKLADY ZPŮSOBŮ REALIZACE VZDĚLÁVÁNÍ V BOZP V SEKTORECH FORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A INFORMÁLNÍHO UČENÍ

PROBLEMATIKA VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ V OCHRANĚ ZDRAVÍ A BOZP VE VZDĚLÁVACÍM KURIKULU JEDNOTLIVÝCH STUPŇŮ ŠKOL

1.1. Preprimární vzdělávání (mateřské školy) – ISCED 0

Oproti rodině je zde velmi důležité utváření sociálních vazeb mezi vrstevníky a učitelem, který zde působí na rozhraní "kamaráda" a "authority". Kolektiv třídy, případně celé školy, má za úkol vytvářet pozitivní sociálně emocionální klima, které ovlivňuje rozvoj osobnostních vlastností každého dítěte. Mezi ty nejdůležitější osobnostní vlastnosti, které jsou zde u dětí rozvíjeny, patří tvorba základů emocionální gramotnosti, prosociálního a environmentálního citění a chování, návyky zdravého způsobu života, schopnost sociální komunikace, tvorbu mezilidských vztahů a podobně.

Obsah preprimárního vzdělávání je založen na Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV), který vydalo ministerstvo školství. Na základě tohoto programu zpracovala každá mateřská škola vlastní školní vzdělávací program.

RVP PV je členěn do těchto vzdělávacích oblastí:

- Dítě a jeho tělo;
- Dítě a jeho psychika (Jazyk a řeč; Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace a Sebepojetí, city, vůle);
- Dítě a ten druhý;
- Dítě a společnost;
- Dítě a svět.

Hlavními složkami programu jsou dále spontánní hry a pohybové činnosti dětí, z nichž část se odehrává ve venkovních prostorech mateřské školy, popřípadě na vycházkách či exkurzích. Rozvoj osobnosti a socializace rovněž podporují činnosti spojené s literární, uměleckou a mravní výchovou. Všechny činnosti zdůrazňují citové zapojení a podporují ducha účasti. Důležitou součástí režimu je spánek a pobyt venku. Školní vzdělávací program mj. uvádí, jaké přístupy, formy a metody práce škola uplatňuje.

Na základě školního vzdělávacího programu a v souladu s ním by si měl pedagog připravovat svůj plán – třídní vzdělávací program tak, aby svým obsahem odpovídal věku, možnostem, zájmům a potřebám dětí konkrétní třídy a svou formou způsobu práce pedagoga. Pedagogové si je připravují povětšinou průběžně a operativně je dotvářejí a upravují.

Vzdělávací obsah přípravných tříd vychází z RVP PV a časový rozsah vzdělávání je dán počtem vyučovacích hodin 1. ročníku základního vzdělávání podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, tj. 18 až 22 hodin. Obsah vzdělávání je součástí školního vzdělávacího programu příslušné základní školy.

Obsahem výchovné a vzdělávací činnosti v tomto stupni vzdělávání jsou též vědomosti a dovednosti a následně kompetence, které mají vliv na formování osobnosti člověka i z pohledu BOZP. Jde především o oblasti Dítě a jeho tělo a Dítě a svět.

V případě oblasti Dítě a jeho tělo se mezi očekávanými výstupy vzdělávání nachází například to, že si dítě osvojí věku přiměřených praktických dovedností, poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě, poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí či vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu.

V případě oblasti Dítě a svět se mezi očekávanými výstupy vzdělávání nachází například to, že dítě zpravidla dokáže zvládat běžné činnosti a požadavky na něj kladené a jednoduché praktické situace, které se opakují.

Po dokončení tohoto stupně vzdělávání by mělo být dítě schopno (vybrané očekávané výstupy vzdělávání):

- rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí; chovat se tak, aby v situacích pro dítě běžných a jemu známých neohrožovalo zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých;
- mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé výživy;
- mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem apod.);
- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a nářadím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji, běžnými pracovními pomůckami;
- vyjádřit souhlas i nesouhlas, říci „ne“ v situacích, které to vyžadují (v ohrožujících, nebezpečných či neznámých situacích), odmítnout se podílet na nedovolených či zakázaných činnostech apod.;
- respektovat předem vyjasněná a pochopená pravidla, přijímat vyjasněné a zdůvodněné povinnosti;
- být citlivé ve vztahu k živým bytostem, k přírodě i k věcem;
- spolupracovat s ostatními;

- uvědomovat si, že ne všichni lidé respektují pravidla chování, že se mohou chovat neočekávaně, proti pravidlům, a tím ohrožovat pohodu i bezpečí druhých; odmítat společensky nežádoucí chování (např. lež, nespravedlnost, ubližování, lhostejnost či agresivitu), chránit se před ním a v rámci svých možností se bránit jeho důsledkům (vyhýbat se komunikaci s lidmi, kteří se takto chovají);
- zvládat běžné činnosti a požadavky na dítě kladené, jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují, chovat se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře apod.);
- uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc);
- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí;
- rozlišovat aktivity, které mohou zdraví okolního prostředí podporovat a které je mohou poškozovat, všimnout si nepořádků a škod, upozornit na ně.

Uvedené očekávané výstupy vzdělávání jsou důležité i z pohledu BOZP. Při realizaci vzdělávání, které cílí k uvedeným výstupům, je důležité, aby si učitel uvědomil též problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví, které souvisí s prací a běžnou činností, a začlenil ji do vlastního vzdělávání.

Problematika BOZP sice není řešena samostatně, ale je zde zakomponována do několika očekávaných výstupů, což v podstatě podporuje holistický přístup při řešení této problematiky.

Pro dosažení uvedených výstupů vzdělávání není zapotřebí z pohledu BOZP využívat specifických učebních postupů či metod. Při práci učitele by se však měly projevit myšlenky související s problematikou BOZP, aby se BOZP stala neodmyslitelnou součástí běžného života dítěte a následně člověka. Vhodné je využít především běžných situací a dále pak situací při řešení jednoduchých technických problémů. Tímto způsobem dítě poznává vlastnosti materiálů a učí se využívat to, co o materiálech ví. Aby bylo dítě v řešených úkolech úspěšné, musí být vnímavé vůči prostředí, pozorovat vlastnosti předmětů a pokusem a omylem (ideální způsob vzdělávání v tomto věku) zkoušet různá řešení a tvořivě přistupovat k využívání dostupných materiálů a nástrojů. Je důležité, aby učitel v této fázi vzdělávání využíval především takové metody, které nejsou založeny na neměnných postupech, ale které vyžadují kreativitu.

Jako ideální didaktické metody z hlediska organizace výuky se zde jeví především:

- didaktické hry
- skupinová a kooperativní výuka
- projektové vyučování
- zážitková pedagogika.

Výstupy vzdělávání v oblasti BOZP pro stupeň preprimárního vzdělávání:

- děti se učí metodou What-If, tj. vstěpuje se jim, co se špatného, bolestivého, zranitelného stane, když něco udělají či někomu udělají (mohou to výtvarně zpodobnit) – zpravidla jde o doprovodná vysvětlení k základním příkazům: „Nesmíš“, „Nedělej“ apod. (příkazy bez vysvětlení nejsou dostatečně výchovné);
- dětem mohou být uváděny jednoduché situace (mohou si je předehrávat jako vstup pro hru na doktora / doktoru, na vychovatele / vychovatelku apod.);
- dětem mohou být odhalovány některé nebezpečné situace při různých hrách (třeba na povolání rodičů) či poznáních (výlety, procházky, hry v přírodě – či před hrami v přírodě).

1.2. Primární vzdělávání (základní školy) – ISCED 1 + ISCED 2 a nižší sekundární všeobecné vzdělávání (nižší stupeň víceletých gymnázií) - ISCED 2

Primární vzdělávání je spojeno především s povinnou školní docházkou, která je devítiletá. Žáci ji uskutečňují převážně společně v základních školách organizovaných do dvou stupňů (5+4). Počínaje druhým stupněm však existují možnosti pokračovat v povinném vzdělávání v gymnáziích (po 5. ročníku v osmiletém, po 7. ročníku v šestiletém), popř. v konzervatořích. První stupeň vzdělávání je v současnosti možné provádět i formou domácího vyučování.

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině, žákům má pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.

Vzdělávání je dáno rámcovým vzdělávacím programem, který vymezuje devět oblastí:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk);
- Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace);
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie);
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět);
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství);
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis);

PŘÍLOHA 5

- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova);
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova);
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce).

Klíčovým výstupem ze základního vzdělávání je osvojení si následujících kompetencí:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní.

RVP ZV vymezuje devět základních vzdělávacích oblastí (tvořených jedním nebo více vzdělávacími obory), průřezová témata a doplňující vzdělávací obory. Stanovuje povinný vzdělávací obsah oborů, tj. učivo a očekávané výstupy na konci jednotlivých období (1. stupeň se zde člení na 1. a 2. období: 1-3. a 4-5. ročník). Z jednoho vzdělávacího oboru lze vytvořit jeden nebo více vyučovacích předmětů nebo lze integrovat vzdělávací obsahy více oborů do tzv. integrovaného vyučovacích předmětu. Součástí RVP ZV je i rámcový učební plán – viz tabulka dále.

Tabulka: Rámcový učební plán pro primární vzdělávání a nižší sekundární všeobecné a odborné vzdělávání.

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obory	Minimální časová dotace		Poznámky
		1. st.	2. st.	
		1. – 5. r.	6. – 9. r.*	
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	35	15	Ve všech r.
	Cizí jazyk	9	12	Povinně od 3. ročníku (min. 3 hod týdně v každém r.), možno zařadit již od 1. r.
Matematika a její aplikace		20	15	Ve všech r.
Informační a komunikační technologie		1	1	Alespoň jednou na 1. a alespoň jednou na 2. st.
Člověk a jeho svět		12	-	Pouze na 1. st., a to ve všech r.
Člověk a společnost	Dějepis	-	11	
	Výchova k občanství			
Člověk a příroda	Fyzika	-	21	
	Chemie			
	Přírodopis			
	Zeměpis			
Umění a kultura	Hudební výchova	12	10	Ve všech r.
	Výtvarná výchova			
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví	-	10	Na 1. st. součástí vzdělávací oblasti Člověk a svět kolem nás
	Tělesná výchova	10		V každém r. min. 2 hod.
Člověk a svět práce		5	3	V každém r.
Průřezová témata:		P	P	Nemusí být obsažena v každém r.
<ul style="list-style-type: none"> • Osobnostní a sociální výchova; • Výchova demokratického občana; • Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; • Multikulturní výchova; • Environmentální výchova; • Mediální výchova. 				
Disponibilní časová dotace		14	24	
Celková povinná časová dotace		118	122	

* nebo nižší ročníky víceletých gymnázií

P - povinnost realizovat na daném stupni, časovou dotaci lze čerpat z disponibilní časové dotace

Jak na 1., tak na 2. st. jsou k dispozici disponibilní hodiny (na 1. st. 14, na 2. st. 24 hod.); využití těchto hodin je plně v kompetenci ředitele školy, využití celé disponibilní časové dotace v učebním plánu ŠVP je však závazné. Disponibilní časová dotace je určena:

- k realizaci průřezových témat;
- k posílení dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí a oborů;
- k realizaci dalších povinných vzdělávacích obsahů dotvářejících zaměření školy;
- k realizaci doplňujících vzdělávacích oborů (např. oboru Dramatická výchova);
- k realizaci vzdělávacího obsahu oboru Další cizí jazyk v rozsahu minimálně 6 hodin, který musí být žákům nabídnut nejpozději od 8. ročníku (anglický jazyk musí škola povinně nabídnout žákům, kteří jej nezvolili jako Cizí jazyk), nebo k realizaci jiných volitelných obsahů ve stejné časové dotaci, z jejichž nabídky musí žák povinně zvolit, pokud si nevybral Další cizí jazyk;
- k posílení časové dotace tělesné výchovy ve dvou po sobě následujících ročnících 1. stupně, kde probíhá povinná výuka plavání;
- k realizaci vzdělávacích obsahů podporujících vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

BOZP je nejvíce propojená s oblastí člověk a svět práce. Tato oblast zahrnuje pracovní činnosti a technologie, které by měly vést žáky k získání základních zručností v různých oblastech lidské činnosti a připravit k výuce k práci. Součástí této oblasti by měla být problematika BOZP plně podpořena. Ovšem je potřeba ji zahrnout i do ostatních oblastí tak, aby se docílilo plné implementace potřebných postojů do utvářející se osobnosti mladého člověka.

Především v případě předmětu pracovní vyučování by se nemělo u BOZP bazírovat pouze na předpisech, ale především na přístupu k BOZP jako celku – to může zároveň podpořit zájem o tuto problematiku při výběru dalšího vzdělávání v sekundárním stupni vzdělávání.

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. Základní vzdělávání proto usiluje například o dosažení následujících cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný.

V případě kompetencí pracovních, které mají být základním vzděláváním taktéž získány, mají být žáci schopni:

PŘÍLOHA 5

- používat bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržovat vymezená pravidla, plnit povinnosti a závazky, adaptovat se na změněné nebo nové pracovní podmínky;
- přistupovat k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot;
- využívat znalostí a zkušeností získaných v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činit podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření;
- orientovat se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápat podstatu, cíl a riziko podnikání a rozvíjet své podnikatelské myšlení.

Především v případě posledně jmenované je důležité pracovat také na tom, aby si žáci uvědomili, že nelze své podnikatelské záměry provádět mimo soulad právních povinností, ale v jejich souladu a s ohledem na bezpečnost lidí, které mohou zaměstnávat. Tedy, že je potřeba zohledňovat náklady na bezpečnost již v počátcích podnikatelských aktivit a zahrnovat je do výdajů, které je nutné hodnotit jako investici, která zvyšuje konkurenceschopnost. Tuto kompetenci je možné rozvíjet především za pomoci metod, jako jsou skupinové hry a projektové vyučování.

Obsahem výchovné a vzdělávací činnosti v tomto stupni vzdělávání jsou též vědomosti a dovednosti a následně kompetence, které mají vliv na formování osobnosti člověka i z pohledu BOZP. Jde především o oblasti Člověk a zdraví a především člověk a svět práce.

Po dokončení tohoto stupně vzdělávání by mělo být dítě schopno (vybrané očekávané výstupy vzdělávání):

- rozlišit hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam;
- dodržovat zásady bezpečného chování tak, aby neohrožovalo zdraví své a zdraví jiných;
- účelně uplatňovat chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události;
- rozpoznat protiprávní jednání, rozlišit přestupek a trestný čin, uvést jejich příklady;
- pracovat bezpečně s vybranými dostupnými a běžně používanými látkami a hodnotit jejich rizikovost; posoudit nebezpečnost vybraných dostupných látek, se kterými zatím pracovat nesmí;

PŘÍLOHA 5

- objasnit nejefektivnější jednání v modelových příkladech havárie s únikem nebezpečných látek;
- aplikovat znalosti o principech hašení požárů na řešení modelových situací z praxe;
- orientovat se v přípravě a využívání různých látek v praxi a jejich vlivech na životní prostředí a zdraví člověka;
- rozlišit příčiny, případně příznaky běžných nemocí a uplatňovat zásady jejich prevence a léčby;
- aplikovat předlékařskou první pomoc při poranění a jiném poškození těla;
- vysvětlit na příkladech přímé souvislosti mezi tělesným, duševním a sociálním zdravím; vysvětlit vztah mezi uspokojováním základních lidských potřeb a hodnotou zdraví;
- posoudit různé způsoby chování lidí z hlediska odpovědnosti za vlastní zdraví i zdraví druhých a vyvozovat z nich osobní odpovědnost ve prospěch aktivní podpory zdraví;
- usilovat v rámci svých možností a zkušeností o aktivní podporu zdraví;
- uplatňovat osvojené preventivní způsoby rozhodování, chování a jednání v souvislosti s běžnými, přenosnými, civilizačními a jinými chorobami; svěřovat se se zdravotním problémem a v případě potřeby vyhledat odbornou pomoc;
- samostatně využívat osvojené kompenzační a relaxační techniky a sociální dovednosti k regeneraci organismu, překonávání únavy a předcházení stresovým situacím;
- projevovat odpovědné chování v situacích ohrožení zdraví, osobního bezpečí, při mimořádných událostech; v případě potřeby poskytnout adekvátní první pomoc;
- volit vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu;
- provádět jednoduchou montáž a orientovat se v návodech;
- dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při úrazu;

Bezpečnost práce je zde vhodné probírat tak jako doposud, tj. například při práci v laboratoři, při praktické práci a podobně s tím, že je potřeba, aby byl učitel zároveň vzorem a sám se choval bezpečně.

Oblast člověk a svět práce se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje celé základní vzdělávání o důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti. Tím se odlišuje od ostatních vzdělávacích oblastí a je jejich určitou protiváhou. Je založena na tvůrčím myšlení a spoluúčasti žáků

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a svět práce je rozdělen na 1. stupni na čtyři tematické okruhy:

- Práce s drobným materiálem;

PŘÍLOHA 5

- Konstrukční činnosti;
- Pěstitelské práce;
- Příprava pokrmů.

Na 2. stupni je rozdělen na osm tematických okruhů:

- Práce s technickými materiály;
- Design a konstruování;
- Pěstitelské práce a chovatelství;
- Provoz a údržba domácnosti;
- Příprava pokrmů;
- Práce s laboratorní technikou;
- Využití digitálních technologií
- Svět práce.

Tematické okruhy na 2. stupni tvoří nabídku, z níž tematický okruh Svět práce je povinný, a z ostatních školy vybírají podle svých podmínek a pedagogických záměrů minimálně jeden další okruh. Vybrané tematické okruhy je nutné realizovat v plném rozsahu.

Žáci se učí pracovat s různými materiály a osvojují si základní pracovní dovednosti a návyky. Učí se plánovat, organizovat a hodnotit pracovní činnost samostatně i v týmu. Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci. V závislosti na věku žáků se postupně buduje systém, který žákům poskytuje důležité informace ze sféry výkonu práce a pomáhá jim při odpovědném rozhodování o dalším profesním zaměření. Proto je vhodné zařazovat do vzdělávání žáků co největší počet tematických okruhů. Právě pro tyto okruhy, resp. pro výuku oblasti BOZP v těchto okruzích je prostor pro tvorbu cílených vzdělávacích materiálů, které by sloužili učitelům jako pomůcka při rozvoji potřebných postojů z oblasti BOZP.

Vzdělávání v této oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků tím, že vede žáky k:

- pozitivnímu vztahu k práci a k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce;
- osvojení základních pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí;
- k organizaci a plánování práce a k používání vhodných nástrojů, nářadí a pomůcek při práci i v běžném životě;
- vytrvalosti a soustavnosti při plnění zadaných úkolů k uplatňování tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti a k vynakládání úsilí na dosažení kvalitního výsledku

PŘÍLOHA 5

- poznání, že technika jako významná součást lidské kultury je vždy úzce spojena s pracovní činností člověka;
- autentickému a objektivnímu poznávání okolního světa, k potřebné sebedůvěře, k novému postoji a hodnotám ve vztahu k práci člověka, technice a životnímu prostředí;
- chápání práce a pracovní činnosti jako příležitosti k seberealizaci, sebeaktualizaci a k rozvíjení podnikatelského myšlení;
- orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce a osvojení potřebných poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění, pro volbu vlastního profesního zaměření a pro další životní a profesní orientaci.

Příklady předmětů (učiva), pro které je vhodné připravit konkrétní materiály, které by sloužili učitelům v rámci výuky učiva:

Práce s drobným materiálem:

- pracovní pomůcky a nástroje – funkce a využití
- jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce
- lidové zvyky, tradice, řemesla.

Práce s technickým materiálem:

- pracovní pomůcky, nářadí a nástroje pro ruční opracování
- jednoduché pracovní operace a postupy
- organizace práce, důležité technologické postupy
- technické náčrty a výkresy, technické informace, návody.

Chovatelství:

- chov zvířat v domácnosti, podmínky chovu, hygiena a bezpečnost chovu; kontakt se známými a neznámými zvířaty.

Provoz a údržba domácnosti:

- elektrotechnika v domácnosti – elektrická instalace, elektrické spotřebiče, elektronika, sdělovací technika, funkce, ovládání a užití, ochrana, údržba, bezpečnost a ekonomika provozu, nebezpečí úrazu elektrickým proudem.

Svět práce:

- trh práce – povolání lidí, druhy pracovišť, pracovních prostředků, pracovních objektů, charakter a druhy pracovních činností; požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní; rovnost příležitostí na trhu práce;

PŘÍLOHA 5

- zaměstnání – pracovní příležitosti v obci (regionu), způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pohovor u zaměstnavatele, problémy nezaměstnanosti, úřady práce, práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů;
- podnikání – druhy a struktura organizací, nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání.

Zapojení do ostatních předmětů, resp. oblastí je možné například pomocí cíleného probírání dané látky s tematikou BOZP. To je možné ve všech oblastech vzdělávání. Jednoduše proveditelné je to však například v oblastech Jazyk a jazyková komunikace (český jazyk a literatura, Cizí jazyk), Člověk a jeho svět (člověk a jeho svět), Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis), Umění a kultura (Výtvarná výchova) a Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví).

Dle stupně je možné využívat různě komplexní učební metody, jako jsou:

- didaktické hry
- skupinová a kooperativní výuka
- projektové vyučování
- zážitková pedagogika
- využití ICT ve výuce.

V jednotlivých ročnících je možné připravovat cílené materiály pro následující didaktické metody:

1. ročník

V 1. ročníku ZŠ je důležité nezabývat se tématem dlouho, ale často. Např. v hodinách českého jazyka – vyprávění na dané téma (např. účastník silničního provozu). Na vycházce si ukázat, co je silnice, chodník, obrubník a ukázat si správné chování. Důležitá je názornost a praktická cvičení. Pojmům lze věnovat motivační část některé hodiny prvouky.

Zde lze využít i hodin výtvarné výchovy či hodin dramatické výchovy apod.

Doporučené formy a metody práce:

- formy zážitkové pedagogiky
- didaktické hry a hry a činnosti intuitivního poznávání
- dramatizace a demonstrace
- používání výukových materiálů (zejména pracovní učebnice a pracovní listy)
- doplňování, vystřihování
- propojení výuky s praxí (praktická cvičení)
- k prolínajícímu tématu by se měl pedagog vracet při opakování a procvičování učiva

2. ročník

Ve 2. ročníku ZŠ je rovněž důležité nezabývat se tématy dlouho, ale často. Např. v hodinách českého jazyka – vyprávění na různá témata s použitím pracovní učebnice. Na vycházce si ukázat vhodná místa pro hru, různé druhy přechodů atd. Věnovat prostor praktickým ukázkám bezpečného chování. Pojmům lze věnovat motivační část některé hodiny prvouky.

Doporučené formy a metody práce:

- formy zážitkové pedagogiky
- didaktické hry a hry a činnosti intuitivního poznávání
- dramatizace a demonstrace
- krátké literární celky (vyprávění, popis)
- doplňování, vystřihování
- sociální hry
- techniky pracovního vyučování
- používání výukových objektů (zejména pracovní učebnice a pracovní listy)
- propojení výuky s praxí (práci ve třídách s učebnicemi doplnit praktickými cvičeními)
- využití práce pedagogů v družině, zejména při vycházkách a pohybových aktivitách

3. ročník

Ve 3. ročníku se lze tématem zabývat již delší dobu. Žáci jsou schopni přijmout i delší vzdělávací celek. Je vhodné zařazovat činnosti v projektových týdnech. Přínosné je propojit činnosti tématu s domácí činností žáků, samostatných malých projektů a spolupráce s ostatními ročníky, lze s výhodou využít formu soutěže (např. uspořádat na škole soutěž Bezpečná práce).

Doporučené formy a metody práce:

- formy zážitkové pedagogiky
- práce s pracovními listy
- vytváření menších projektů
- skupinová a meziročníková práce – spolupráce s ostatními ročníky ve škole
- didaktické hry a herní činnosti
- střídání pohybových aktivit s ostatní formami práce
- dramatizace a demonstrace situací
- vyprávění, popis a další literární útvary
- doplnění grafického projevu o zápis kratších textových celků
- sociální hry
- výtvarné techniky a techniky pracovního vyučování

PŘÍLOHA 5

- doplňování, vystřihování
- doplňování pracovních listů a kolektivní práce
- zařazení i celohodinové práce pouze na jedno téma (s kombinací forem a metod práce)

4. ročník

Ve 4. ročníku se lze dané téma rozvinout a věnovat mu delší časový úsek. Žáci jsou schopni pracovat ve větších celcích. Důležité je propojit téma bezpečnosti s etickým vzděláváním. Dobrým příkladem pro tuto věkovou kategorii je problematika bezpečnosti v silničním provozu. Zde může být zdůrazněna důležitost vztahů mezi účastníky silničního provozu, formulování etické normy chování a spolupráce, podporování prosociálního chování, myšlení a formy sounáležitosti.

Atraktivní je zařazení tématu do práce s ICT, např. v rámci tvorby jednoduchých testů, kvízů a hádanek – s touto činností mohou pomoci žáci ročníků 2. stupně ZŠ.

Doporučené formy a metody práce:

- formy zážitkové pedagogiky
- možnost účasti na vedení tematických lekcí pro mladší spolužáky
- práce s pracovními listy
- vytváření společných i samostatných projektů
- vytváření a řešení modelových situací
- skupinová a meziročníková práce – spolupráce s vyššími ročníky ZŠ
- didaktická hra a herní činnosti, sociální a jiné hry
- dramatizace a demonstrace situací
- vyprávění, popis a další slohové útvary
- grafický projev výtvarný spojený s tvorbou textových celků
- výtvarné techniky a techniky pracovního vyučování
- propojení tématu s etickým vzděláváním – například vztahy mezi účastníky silničního provozu
- zařazení i celohodinové práce pouze na jedno téma (s kombinací forem a metod práce)
- návštěva odborníka například z řad záchranáře
- zapojení techniky – fotografování, práce s internetem, apod.

5. ročník

V tomto školním roce by mělo dojít k zopakování a upevnění získaných znalostí a dovedností a mělo by být zahájeno širší propojení s praxí. Důležitá je tvorba modelových situací a na

základě nich vyvozovat závěry. Tato činnost je vhodná k zařazení prakticky do celého výchovně-vzdělávacího procesu a většiny předmětů.

Opět by neměla být opomenuta etika, která spolupomáhá vytvářet kvalitní kulturu i v oblasti bezpečnosti. Je přínosné vytvořit projekt týkající se etické stránky problémů například v silničním provozu anebo na příkladech pracovišť rodičů dětí. Zde je vhodné spolupracovat s odborníky. Je vhodné uspořádat v rámci ZŠ např. soutěž Bezpečnost práce ve vybraném odvětví.

Důležité je propojit téma s etickým vzděláváním, a to zejména se zdůrazněním důležitosti kolegiálních a kamarádských vztahů, formulováním etických norem chování a spolupráce, podporování prosociálního chování, myšlení a formy sounáležitosti.

Doporučené formy a metody práce:

- využití forem zážitkové pedagogiky
- možnost účasti na vedení tematických lekcí pro mladší spolužáky
- vytváření společných i samostatných projektů
- vytváření a řešení modelových situací
- skupinová a meziročníková práce – spolupráce s vyššími ročníky ZŠ
- didaktická hra a herní činnosti, sociální a jiné hry
- dramatizace a demonstrace situací
- vyprávění, popis a další slohové útvary
- grafický projev výtvarný spojený s tvorbou textových celků
- výtvarné techniky a techniky pracovního vyučování
- propojení tématu s etickým vzděláváním
- návštěva odborníka z řad policie nebo záchranáře
- vhodné zapojení techniky – fotografování, práce s internetem, práce s ICT
- tvorba projektů a činnosti spojené s prací s výpočetní technikou

V práci se žáky 2. stupně ZŠ je žádoucí zaměřit metody a formy práce na rámec osobnostní, sociální a etické výchovy. Velký prostor je především v předmětech z oblasti Člověk a svět práce a to platí i pro 1. stupeň ZŠ.

6. až 9. ročník

Doporučené formy a metody práce:

- praktická cvičení a lekce zážitkového vyučování (příprava a provedení)
- meziročníková práce – spolupráce s ostatními ročníky, vedení lekcí pro mladší spolužáky, spolupráce s vyššími ročníky pro nižší ročníky
- sociální a jiné hry

PŘÍLOHA 5

- výtvarné techniky a techniky pracovního vyučování
- aktivní práce s daty přístupnými přes internet
- vytváření a řešení modelových situací (velmi vhodné)
- zapojení techniky – fotografování (např. soutěž správné x špatné praxe), práce s internetem, webové stránky apod.
- vytváření samostatných, kolektivních, jednorázových i navazujících projektů
- školní soutěže
- beseda s odborníky z řad zástupců státních orgánů či soukromého sektoru
- tvorba webových stránek
- projektová činnost – může vyjít ze samostatné či skupinové práce, z práce třídního kolektivu rozdělením zpracování jednotlivých podtémat
- projektový den, týden
- aktivní práce s daty přístupnými přes internet
- vytváření větších projektů
- školní soutěže
- práce formou seminářů a kurzů – spolupráce s odborníky (policie, bezpečnostní technici, odborně způsobilé osoby v prevenci rizik, hasiči, záchranáři apod.)
- anketa mezi spolužáky, pedagogy, rodiči, širokou veřejností na vybrané téma z výukových celků, počítačové zpracování dat s vyvozením závěrů

Je velmi důležité pracovat s metodami a s pro ně připravovanými materiály tak, aby si žáci mohli uvědomit důležitost BOZP. V první řadě je zapotřebí, aby si samotný učitel uvědomoval důležitost své práce a zároveň důležitost BOZP. Je to opět otázka morálky a postavení učitele jako autority ve společnosti. Bez autority a morálního zadostiučinění nebude mít učitel, který se chová správně dostatečnou odezvu před žáky – především proto, že nebezpečné chování je mnohdy bráno jako známka vyššího společenského statutu v kolektivu žáků. Pokud nebude učitel žáky přijat jako autorita, nebudou jej následovat jako vzor.

Problémem je zde také to, že se běžný učitel nedostává do praxe běžné výroby, ve které se následně může většina jeho žáků pohybovat. Nemůže tak dostatečně zprostředkovat potřebné poznatky, resp. propojení teorie s praxí na vhodných příkladech. Velmi vhodným řešením je využití a zpracování problematiky BOZP do vzdělávání učitelů. Při žáky je zároveň přínosné propojit problematiku BOZP s vlastní bezpečnou školou, například v podobě projektů Bezpečná či zdravá škola.

Mezi cíli vzdělávání by se měly prosazovat zásady, které jsou propojené s BOZP, které by napomohly při formování žáků a prohlubování:

- Vhodných postojů a hierarchii žáka a respektování autorit;
- Aktivního vedení k účasti na zlepšování pracovního prostředí;
- Právního vědomí žáků;
- Osvojení si bezpečných pracovních postupů a chování při práci či každodenních činnostech.

Z pohledu BOZP je důležité, aby měl žák po dokončení základní školy základní rozhled o činnostech a nebezpečích a o vyhledávání a hodnocení základních rizik spojených s běžným životem a běžnými životními situacemi, včetně jednoduchých pracovních situací v běžných, i méně kvalifikovaných pracích (důležité také proto, že mnoho nekvalifikovaných prací provádí člověk běžně v domácnostech či na zahradách).

Důležité je, aby žáci poznaly zásady zdravého životního stylu, měli dostatek informací o účincích alkoholu, kouření, drog. Důležité je, aby měli osvojeny základní předpoklady pro orientaci ve svém prostředí, znali důležitá telefonní čísla a věděli, kdy tyto čísla použít. Pro dnešní dobu je důležité, aby žáci znaly základy ergonomie stejně jako znali rizika spojená s technickými zařízeními, jako jsou zařízení plynová, elektrická či zdvihadací anebo tlaková. Opomenuty by neměly být ani zásady správného chování při sportovních aktivitách.

Výstupy vzdělávání v oblasti BOZP pro stupeň primárního vzdělávání:

1. stupeň základní školy:

- odhalování některých nebezpečných míst a situací při vyučování ve škole při hrách, v okolí školy, domova (např. v rámci prvouky, výtvarné výchovy);
- odhalování některých nebezpečných míst a situací při hrách, v zaměstnání rodičů, v dopravě, přírodě (např. v rámci prvouky, výtvarné výchovy);
- odhalování některých nebezpečných míst a situací při hrách, v různých povoláních, v dopravě (např. v rámci prvouky, výtvarné výchovy);
- odhalování některých nebezpečných míst a situací při hrách, v různých povoláních a běžných činnostech (např. v rámci prvouky, výtvarné výchovy);
- odhalování některých nebezpečných míst a situací v různých povoláních, v různých činnostech, při používání běžných (kancelářských, kuchyňských) věcí (např. v rámci prvouky, výtvarné výchovy).

2. stupeň základní školy:

- odhalování některých nebezpečných prvků a činností při manipulaci s objemnými a sypkými materiály (např. praktické vyučování, občanská výchova, fyzika, výtvarná výchova);

- odhalování některých nebezpečných prvků a činností při používání pracovního nářadí a náčiní (např. praktické vyučování, občanská výchova, výtvarná výchova);
- odhalování některých nebezpečných prvků a činností při manipulaci materiály, používání nástrojů, nářadí, přístrojů (např. praktické vyučování, občanská výchova, výtvarná výchova);
- odhalování některých nebezpečných prvků a činností při používání přístrojů, ochranných pomůcek (např. praktické vyučování, občanská výchova, výtvarná výchova);
- odhalování některých nebezpečných prvků a činností při chemické výrobě a nakládání s chemickými látkami a směsmi (např. praktické vyučování, občanská výchova, chemie, výtvarná výchova);
- odhalování některých nebezpečných prvků a činností při potravinářské a jiné výrobě a práci s biologickým materiálem (např. praktické vyučování, občanská výchova, chemie, biologie, výtvarná výchova).

1.3. Sekundární vzdělávání (střední školy a učiliště)

- **vyšší sekundární všeobecné vzdělávání (vyšší stupeň víceletých gymnázií) - ISCED 3**
- **vyšší sekundární odborné vzdělávání (střední odborné školy a odborná učiliště) - ISCED 3**
- **nižší sekundární odborné – ISCED 2**

Zde se již není nutné zaměřovat toliko na obecné postoje a hodnoty, ale nutné je především na zaměření se na problematiku přípravy na budoucí povolání. Příprava na budoucí povolání je důležitá především u středních odborných škol a učilišť. Menší důraz je na přípravu na budoucí povolání kladen pro studenty gymnázií, kde je předpoklad dalšího vzdělávání. Ve všech oblastech sekundárního vzdělávání je však důležité se zaměřit na obecné zásady bezpečnosti práce a na práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů a to i v případě gymnaziálního vzdělávání a konzervatoří. V případě přípravy pedagogických pracovníků je důležité se u nich zaměřit na propojení možné praxe s běžnou činností člověka a s bezpečností tak, aby tito byli schopni formovat žáky v mateřských a základních školách z hlediska jejich postojů k problematice bezpečnosti a ochrany zdraví.

Především odborné vzdělávání vede žáky k zvládnutí základních úloh oboru, na který se připravují. Základním cílem je zde osvojit si vědomosti a dovednosti potřebné pro zvládnutí celého okruhu učiva, upevňovat a prohlubovat si vědomosti a zručnosti a návyky potřebné pro zvládnutí budoucího povolání. Končným cílem odborného vzdělávání je vést žáka

k tomu, aby uměl získané znalosti a dovednosti uplatnit v praxi. Zde je nutné zvýšit důraz na praktické zásady BOZP. Znalosti teoretické však nesmějí být opomenuty.

Sekundární vzdělávání se uskutečňuje převážně na středních školách, z nichž část poskytuje všeobecné vzdělávání (gymnázia) a část vzdělávání odborné (profesní), vždy s podstatným podílem všeobecné vzdělávací složky (střední školy). Většina žáků se připravuje ve všeobecných či profesně zaměřených čtyřletých maturitních oborech, které umožňují vstup na terciární úroveň vzdělávání, další část v učebních oborech a malý počet žáků v jednoduchých oborech středního vzdělání, z nichž část je určena žákům s těžším mentálním postižením.

Menšinovým druhem škol jsou konzervatoře, které poskytují umělecké vzdělávání.

V případě, že probíhá výuka odborného výcviku, jsou žáci rozdělováni do učebních skupin. Jejich velikost určuje nařízení vlády pro každý obor vzdělávání zvlášť v závislosti na charakteru činnosti a s ohledem na požadavky bezpečnosti práce. Praktické vyučování se uskutečňuje ve specializovaných učebnách nebo zařízeních školy anebo na pracovištích fyzických či právnických osob. Dle výsledků dotazníkového šetření je u těchto právnických či fyzických osob ve většině případů probírána problematika praktické, ale bohužel i teoretické BOZP.

Cílem středního vzdělávání je rozvíjet vědomosti, dovednosti a hodnoty získané ve vzdělávání základním, a to buď širším všeobecným vzděláváním (gymnázia), nebo odborným vzděláváním spojeným se všeobecným.

Vzhledem k tomu, že všeobecný a obecně odborný základ je v odborném čtyřletém vzdělávání posilován, nerozlišuje se nadále všeobecné (tzv. úplné střední) a úplné střední odborné vzdělání, ale oba typy jsou označovány shodně jako střední vzdělání s maturitní zkouškou. Označování středních škol jako gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště zůstalo zachováno, aniž by tyto typy byly zákonem definovány. Vyčlenění gymnaziálního vzdělávání v případě BOZP je tak dáno pouze tím, že v případě gymnázií není probírána konkrétní problematika BOZP se zaměřením na konkrétní přípravu povolání. V rámci středoškolského vzdělávání by tak měla být probrána minimálně všeobecná zásada bezpečnosti práce a souvisejících právních předpisů tak, aby byly žáky pochopeny a to jak z pohledu budoucích zaměstnanců, tak z pohledu případných zaměstnavatelů.

Cílem všeobecného vzdělávání, které je prováděno především na gymnáziích je vybavit žáky klíčovými kompetencemi a všeobecným rozhledem, a tím je připravit především pro vysokoškolské vzdělávání a další typy terciárního vzdělávání, pro profesní specializaci i pro občanský život.

Odborné obory s maturitní zkouškou jsou zpravidla profesně orientovány a organizují je převážně střední odborné školy, v případě některých praktičtěji zaměřených oborů spíše střední odborná učiliště. Novějším typem studia jsou obory lyceí (technické, ekonomické, pedagogické aj.), která poskytují odborné vzdělání na širším všeobecném základě a připravují především ke studiu vysokoškolských oborů odpovídajícího zaměření.

Obory poskytující střední vzdělání s výučním listem jsou výrazně profesně a prakticky zaměřeny (příprava však zahrnuje i všeobecné vzdělávání). U těchto oborů je častá spolupráce s podnikovou praxí.

Jedno- až dvouleté obory poskytující střední vzdělání spadají zčásti do oblasti speciálního vzdělávání, jde o obory praktické školy, určené žákům s těžším mentálním postižením. Zde je potřeba rozšiřovat, resp. prohlubovat znalosti a kompetence získané v rámci primárního vzdělávání s ohledem na potřeby budoucího uplatnění žáků.

Obsah vzdělávání na středních školách

Kromě učebnic a učebních textů, kterým byla ministerstvem školství udělena schvalovací doložka, mohou školy používat i další učebnice a učební texty, pokud nejsou v rozporu s cíli vzdělávání. O výběru učebnic a učebních textů rozhoduje ředitel. Učební materiály jsou velmi důležitou pomůckou vzdělávacího procesu. Především v oblastech technických by měly být dostatečně propracovány z hlediska BOZP. Obdobně to platí také pro učebnice ekonomické a výuky administrativy a práva, kde by měly být probírány obecná témata BOZP, ergonomie a práva.

Konkrétní vyučovací metody si volí obvykle sami učitelé. Z hlediska problematiky BOZP je vhodné využít všechny učební metody s tím, že by v nich měl být kladen alespoň základní důraz na bezpečné chování a tedy na BOZP.

Gymnázia

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G) vymezuje pojetí a cíle gymnaziálního vzdělávání, klíčové kompetence, jichž by měl žák dosáhnout, vzdělávací oblasti a průřezová témata, rámcový učební plán, zásady pro tvorbu školního vzdělávacího programu (ŠVP), podmínky vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (se zdravotním postižením či znevýhodněním, z odlišného kulturního prostředí a sociálně znevýhodňujícího prostředí), podmínky vzdělávání žáků mimořádně nadaných, materiální, personální a pedagogicko-psychologické podmínky, podmínky bezpečnosti a hygieny duševní a fyzické práce, psychosociální podmínky a organizační a řídicí podmínky gymnaziálního vzdělávání.

Pro každou z osmi vzdělávacích oblastí je uvedena její charakteristika, cílové zaměření a vzdělávací obsah (očekávané výstupy a učivo). Jednotlivé oblasti se člení do jednoho či

PŘÍLOHA 5

více oborů. Pro průřezová témata je stanovena jejich charakteristika, přínos k rozvoji osobnosti žáka a tematické okruhy. Důraz se klade především na výsledky vzdělávání. Vymezeny jsou očekávané klíčové kompetence žáků. Velká pozornost je věnována hodnotovému systému žáka a jeho osobnostnímu a sociálnímu rozvoji, k čemuž mají přispět především průřezová témata.

Tabulka: Rámcový učební plán pro gymnaziální vzdělávání

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obory	Celkový počet hodin během studia	Poznámky
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	12	povinně v každém ročníku
	Cizí jazyk 1 ²	12	povinně v každém ročníku
	Cizí jazyk 2 ²	12	povinně v každém ročníku
Matematika a její aplikace		10	povinně v 1. - 3. r.
Člověk a příroda	Fyzika	36	povinně v 1. - 2. r.
	Chemie		
	Biologie		
	Geografie ⁵		
	Geologie		
Člověk a společnost	Občanský a společenskovední základ		
	Dějepis		
	Geografie ⁵		
Člověk a svět práce		x	v průběhu 1. – 4. r. ¹
Umění a kultura ³	Hudební obor	4	povinně v 1. - 2. r.
	Výtvarný obor		
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	8	povinně v každém ročníku
	Výchova ke zdraví	x	v průběhu 1. - 4. r. ¹
Informatika a informační a komunikační technologie		4	v průběhu 1. - 4. r.
Volitelné vzdělávací aktivity ⁴		8	povinně v 3. - 4. r.

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obory	Celkový počet hodin během studia	Poznámky
Průřezová témata (Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova)		x	v průběhu 1. - 4. r. ¹
Disponibilní hodiny		26	plně v kompetenci ředitele ⁶
Celková povinná časová dotace		132	

x – časovou dotaci stanovuje ŠVP

¹ Obsah vzdělávací oblasti (oboru) musí být zařazen v průběhu tohoto období, konkrétní zařazení je stanoveno ve ŠVP.

² Jedním z cizích jazyků musí být jazyk anglický.

³ Nabídka musí být taková, aby si žáci na základě vlastní volby mohli osvojit obsah alespoň jednoho z oborů v plném rozsahu, včetně obsahu integrujícího tématu Umělecká tvorba a komunikace.

⁴ Dotace je určena k realizaci volitelných předmětů.

⁵ Název tohoto vzdělávacího oboru je vzhledem k přírodovědně-sociální povaze geografie uveden ve výčtu oborů u obou vzdělávacích oblastí Člověk a příroda a Člověk a společnost.

⁶ Využita musí být celá dotace. Určena je pro realizaci průřezových témat, pro zavedení dalších vyučovacích předmětů, pro vytváření profílance školy a pro posílení časové dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí (oborů).

Střední školy

Oproti oborům ukončeným maturitní zkouškou mají obory středního vzdělání s výučním listem menší podíl všeobecné vzdělávací složky a jsou výrazně prakticky zaměřeny. Všeobecná složka vzdělávání činí u tříletých oborů průměrně 34 % (2007), u dvouletých oborů 30 %, u dvouletých oborů určených žákům, kteří neukončili základní vzdělávání anebo jsou absolventy základní školy praktické (zvláštní školy), jen 19 % (2004/05). Důležitou součástí vzdělávání je odborný výcvik, kterému je věnována průměrně téměř polovina celkového vyučovacího času – zde je nutné praktické řešení BOZP včetně dobrého příkladu vyučujících, mistrů a zaměstnanců podniku, který umožňuje praxi.

RVP stanovují cíle středního odborného vzdělávání, klíčové kompetence, odborné kompetence a uplatnění absolventa, kutikulární rámec pro jednotlivé oblasti vzdělávání, rámcové rozvržení obsahu vzdělávání, průřezová témata, zásady tvorby školního vzdělávacího programu (ŠVP), základní podmínky uskutečňování vzdělávacího programu (materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví při vzdělávacích činnostech), podmínky vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných a využití RVP ve vzdělávání dospělých.

U jednotlivých vzdělávacích oblastí, které se mohou členit na vzdělávací obory, je uveden závazný obsah (učivo) a požadované výsledky vzdělávání. Přehled vzdělávacích oblastí:

PŘÍLOHA 5

- jazykové vzdělávání a komunikace (v českém a cizím jazyce),
- společenskovední vzdělávání,
- přírodovědné vzdělávání (fyzikální, chemické, biologické a ekologické),
- matematické vzdělávání,
- estetické vzdělávání,
- vzdělávání pro zdraví (součástí je tělesná výchova),
- vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích,
- ekonomické vzdělávání,
- specifické odborné vzdělávání.

Prostor pro vzdělávání v oblasti BOZP je především v oblasti vzdělávání pros zdraví, ekonomickém vzdělávání a specifickém odborném vzdělávání. Vhodnými vzdělávacími metodami jsou:

- didaktické hry
- skupinová a kooperativní výuka
- projektové vyučování
- zážitková pedagogika.

Významný důraz je vhodné klást na projektové vyučování.

Způsob zařazení průřezových témat do výuky stanovuje ŠVP. Zahrnuta musí být všechna témata (občan v demokratické společnosti, člověk a životní prostředí, člověk a svět práce, informační a komunikační technologie).

Při přípravě na budoucí povolání je důležité, aby si žáci osvojili bezpečné pracovní postupy a dle potřeby také používání osobních ochranných pracovních prostředků (OOPP). Při osvojování jejich používání je nanejvýš důležitý vzor v podobě jejich pedagoga a dalších pracovníků, kteří se nacházejí na pracovištích, kde je vykonávána odborná praxe. OOPP je nutné vnímat jako neodmyslitelnou součást prováděných činností a především kultury bezpečnosti. Je vhodné volit takové OOPP, která mají moderní design. Učitel má zodpovědnou úlohu, která spočívá nejen v tom, aby se žákům nic nestalo, ale také v tom, aby žáci pochopili účelovost BOZP. Toto je nutné zohlednit také při přípravě učitelů a to i v případě tzv. pedagogických minim pro praktiky.

V rámci sekundárního vzdělávání může probíhat již profesní vzdělávání v oblasti BOZP. Této problematice se však věnujeme v rámci odborného vzdělávání. V rámci primárního vzdělávání se jedná přednostně o zvyšování kultury bezpečnosti.

Mezi základní problémy v oblasti BOZP patří nedostatek kvalitních vzdělávacích materiálů, které by v sobě měly zapracovány právě problematiku BOZP. Kvalitní učebnice by se na

PŘÍLOHA 5

obecné rovině měly dotýkat základních principů v oblasti BOZP, civilní ochrany, požární ochrany, prevenci závažných havárií (chemickým látkám), hygieně práce a ergonomii a zároveň zákoníku práce a na něj navazujícím právním předpisům.

V rámci praxí je důležité zohledňovat to, že žáci jsou ovlivňováni nejen vědomostmi, které získaly ve škole, ale také kvalita prostředí, kde jsou prováděny praxe. Zde je nutné sledovat zaměstnance podniků, kde je prováděna praxe a dbát na to, aby zaměstnavatel, u kterého praxe probíhá, vyžadoval dodržování BOZP také u svých zaměstnanců. Toto by mělo být jedno z hlavních kritérií pro výběr podniků, které poskytují odbornou praxi. Je nutné zdůrazňovat zaměstnancům podniků, kde bude probíhat odborná praxe, jakou úlohu hrají v systému vzdělávání praktikantů.

Na těch školách, kde neprobíhají praxe, je nutné zdůrazňovat problematiku BOZP především v souvislosti s možným budoucím postavením absolventů takovýchto škol, kteří budou zastávat převážně manažerské či jiné vedoucí anebo odborné pozice.

V rámci gymnaziálního vzdělávání jsou důležité kompetence:

- kompetenci k učení
- kompetenci k řešení problémů
- kompetenci komunikativní
- kompetenci sociální a personální
- kompetenci občanskou
- kompetenci k podnikavosti,

Z pohledu BOZP jsou důležité především kompetence k podnikavosti a k řešení problémů a také kompetence sociální a personální, jejichž součástí je pozitivní vztah ke zdraví vlastnímu a zdraví ostatních. I v případě gymnaziálního vzdělání je důležitá oblast Člověk a svět práce a Člověk a zdraví.

Vybrané cílové zaměření vzdělávací oblasti Člověk a svět práce:

- rozpoznávání aktuálních požadavků mezinárodního trhu práce a ke schopnosti na ně pružně reagovat;
- vytváření předpokladů pro kvalitní profesní a zaměstnanecké vztahy;

Z učiva jsou z hlediska BOZP důležité oblasti:

- společenská podstata člověka – význam začlenění jedince do sociálních vazeb, proces socializace; mezilidská komunikace, problémy v mezilidských vztazích;
- osobní management – plánování osobní práce, time management, zaměstnání a mezilidské vztahy, zaměstnání a rodina, workholismus;

PŘÍLOHA 5

- pracovní právo – právní podmínky vzniku, změny a zániku pracovního poměru (pracovní smlouva, zkušební doba, výpověď, odstupné); práva a povinnosti účastníků pracovněprávních vztahů (pracovní doba, pracovní neschopnost, mzda, minimální mzda, odměny), odbory;
- bezpečnost práce – zásady bezpečnosti práce, ekologická hlediska práce, pracovní úraz a odškodnění;
- psychohygiena – předcházení stresům v mezilidských vztazích, zvládání stresových situací, efektivní komunikace, hledání pomoci;
- sociální dovednosti potřebné při řešení problémů v nečekaných, složitých a krizových situacích – duševní hygiena v dlouhodobých zátěžových a stresových situacích, rozhodování se v eticky problematických situacích;
- ergonomie, hygiena a bezpečnost práce s ICT – ochrana zdraví, možnosti využití prostředků ICT handicapovanými osobami
- oblast pracovní – státní správa, firmy, průmysl, zemědělství, méně časté profese, nástroje a zařízení, pracovní události, pracovní smlouva, obchodní dopis, reklamní materiály, návody, popis práce, bezpečnost práce (jazykové dovednosti);

V případě odborné=ho vzdělávání jsou důležité cíle a kompetence zaměřené především na oblast Učit se pracovat a jednat, kdy vzdělání směřuje mimo jiné k:

- zodpovědnému, tj. cílevědomému, soustředěnému, vytrvalému a pečlivému přístupu žáků k týmové i samostatné práci;
- vytváření odpovědného přístupu žáků k plnění povinností a k respektování stanovených pravidel;
- znát obecná práva a povinnosti zaměstnavatelů a pracovníků;
- chápat bezpečnost práce jako nedílnou součást péče o zdraví své i spolupracovníků (i dalších osob vyskytujících se na pracovištích, např. klientů, zákazníků, návštěvníků) i jako součást řízení jakosti a jednu z podmínek získání či udržení certifikátu jakosti podle příslušných norem;
- znali a dodržovali základní právní předpisy týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární prevence;
- osvojili si zásady a návyky bezpečné a zdravé neohrožující pracovní činnosti včetně zásad ochrany zdraví při práci u zařízení se zobrazovacími jednotkami (monitory, displeje apod.), rozpoznali možnost nebezpečí úrazu nebo ohrožení zdraví a byli schopni zajistit odstranění závad a možných rizik;
- znali systém péče o zdraví pracujících (včetně preventivní péče, uměli uplatňovat nároky na ochranu zdraví v souvislosti s prací, nároky vzniklé úrazem nebo poškozením zdraví v souvislosti s vykonáváním práce);

- byli vybaveni vědomostmi o zásadách poskytování první pomoci při náhlém onemocnění nebo úrazu a dokázali první pomoc sami poskytnout.

Pro dosažení výše uvedeného je možné využívat standardních učebních postupů a metod. Uvedené je třeba využít při přípravě podkladových materiálů pro učitele i učebních materiálů pro žáky. Na obecné úrovni a z hlediska celoživotního je důležitá především oblast ergonomie, která ovlivňuje kvalitu především prací kancelářského charakteru.

Výstupy vzdělávání v oblasti BOZP pro stupeň sekundárního vzdělávání:

- odhalování některých nebezpečných prvků a činností při manipulaci s materiály, přístroji a nástroji v rámci zaměření svého studia (odborné školy) či v obecné rovině (gymnázia);
- vnímání činností na úseku BOZP jako soubor činností, jako systém, jako kooperaci odpovědných lidí, jako spolupráci zaměstnanec-zaměstnavatel.

1.4. Terciární vzdělávání (vyšší odborné školy a vysoké školy) – ISCED 5

Terciární sektor vzdělávání se člení na vzdělávání vysokoškolské a vyšší odborné. Vysokoškolské vzdělávání poskytují vysoké školy (ISCED 5A). Vysokoškolské vzdělání je považováno za akademické vzdělání. Vyšší odborné vzdělávání poskytují vyšší odborné školy (ISCED 5B). Tento druh vzdělávání je prakticky zaměřeným vzděláním.

Vysokoškolské vzdělávání je možné z hlediska příjemců rozdělit do dvou částí. Jednou je odborné (profesní) vzdělávání a druhou je pak vzdělávání pedagogů. Profesní vzdělávání je možné rozdělit ještě na část vzdělávání v oblasti BOZP a vzdělávání ostatní, kde by měla být problematika BOZP vztažena k dané profesi a přípravě na budoucí povolání.

Problematice vzdělávání odborníků v oblasti BOZP se podrobněji věnuje profesní vzdělávání. Problematika vzdělávání v oblasti BOZP u přípravy na povolání je v podstatě zaměřena především na prohlubování znalostí získaných v předchozích stupních vzdělávání a to s ohledem na daný obor. Problematika vzdělávání učitelů je však velmi důležitá, jelikož ovlivňuje výchovu v oblasti BOZP na předchozích stupních vzdělávání.

U učitelů je potřebné brát velký zřetel na jejich vzdělávání v oblasti BOZP. Je důležité, aby se zároveň učitelé dostali alespoň částečně do praxe, kde by mohli vidět v reálu situace, které budou následně vzdělávat.

V případě vzdělávání budoucích odborníků na problematiku BOZP se jedná o jeden z nejdůležitějších procesů, které mají vliv na odbornost a kvalifikovanost v této oblasti. Zvyšování úrovně a prohlubování znalostí v oblasti BOZP není možné uskutečňovat

jednorázově, ale musí jít o systémový a kontinuální proces, kterého je možné dosáhnout postupným zvyšováním vědomostí odborníků v této oblasti, které se zpravidla uskutečňuje až v etapě dalšího vzdělávání.

Během procesu vzdělávání má posluchač možnost osvojit si postupy anebo návyky, které může následně aplikovat na trhu práce.

Výchova a vzdělávání na této úrovni je již vysoce náročný úkol, jehož řešení vychází především z toho, pro koho je toto vzdělávání určené. Toto vzdělávání musí zohledňovat:

- téma studia;
- výběr vhodného školitele;
- definování cílů vzdělávání;
- způsob ověřování vědomostí;
- metody a formy vzdělávání;
- prostředky;
- obsah – projekt vzdělávání.

Neoddělitelnou součástí vzdělávání v oblasti BOZP je na této úrovni také oblast práva. Zde je důležité, aby bylo celé vzdělávání vnímáno nejen striktně dle práva, ale v souvislostech, tzv. zdravým selským rozumem. Vzdělávací proces by měl být ve většině případů propojen s praxí.

Na rozdíl od předchozích stupňů vzdělávání je zde vhodné hojně využívat následující formy vzdělávání:

- vzdělávání prostřednictvím lektora (tzv. tradiční forma vzdělávání – frontální: prezenční, prezentační, face-to-faceⁱ)
- e-learning
- blended learning (kombinování tradiční výuky s e-learningem).
- Jako možné metody se pro tento stupeň dále uvádějí:
- výkladové – ilustrativní metody – přednáška;
- dialogické metody – rozhovor a přednáška;
- metody řešení problémů – brainstorming, případové studie, simulační hry.
- kombinace metod.

ⁱ Vzdělávání prostřednictvím lektora je možné jako jednorázové přednášky nebo jako cyklus přednášek např. po dobu 1-2 semestrů. Tematické zaměření přednášek: systém BOZP, jako nedílná součásti řízení společností a podniků, povinnosti a odpovědnost vedoucích pracovníků a majitelů firem (podle typu a druhu školy), vč. nástinu povinností vůči státním institucím a nástinu činnosti státního odborného dozoru (především ekonomické obory), odborné přednášky o zásadách a pravidlech BOZP a ochrany zdraví pracovníků ve vztahu k oboru studia.

Důležité jsou také učební materiály, které umožňují posluchačům lepší osvojení problematiky anebo dostudování potřebných znalostí.

Studenti si více zapamatují, když je předávaná informace spojená také s animací, případně s videem, které co nejvíce přibližuje situaci reálnému stavu.

Přes výše uvedené rozdíly v charakteru vyššího odborného a vysokoškolského vzdělávání je vzdělávání studentů/žáků vyšších odborných škol v oblasti BOZP v rámci jejich odborné (profesní) přípravy na budoucí povolání pojímat jako vysokoškolské vzdělávání (viz výše), obdobně je možné přistupovat ke vzdělávání budoucích odborníků na bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

Výstupy vzdělávání v oblasti BOZP pro stupeň terciárního vzdělávání:

- odhalování některých nebezpečných prvků a činností při manipulaci s materiály, přístroji a nástroji v rámci zaměření svého studia a v obecné rovině;
- vnímání činností na úseku BOZP jako soubor činností, jako systém, jako kooperaci odpovědných lidí, jako spolupráci zaměstnanec-zaměstnavatel.

ŠKOLENÍ BOZP - SPECIFIKUM VZDĚLÁVÁNÍ ZAMĚSTNANCŮ V BOZP

Pod pojmem „zaměstnanec“ rozumí zákoník práce fyzickou osobu, která se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu. Závislou prací je přitom práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.

V České republice existuje velké množství povolání a pracovních činností v určitém povolání, které lze zastávat v pracovněprávním vztahu. Každé z těchto povolání a činností je natolik svébytné nebo specifické, že nelze v otázce vzdělávání zaměstnanců v BOZP obdobně jako v jiných otázkách dosáhnout takového zobecnění, které by beze zbytku platilo pro každého zaměstnance. Tím spíše, že každé povolání i pracovní činnost jsou vykonávány za jiných podmínek vč. mikroklimatických, v jiném pracovním prostředí, jsou vykonávány zaměstnanci, kteří jsou různého věku a pohlaví s odlišnými požadavky na délku pracovní doby nebo druh pracovní směny, s odlišnými limity pro fyzickou zátěž a celkově s ohledem na řadu dalších faktorů práce a pracovního prostředí.

U takto definovaných zaměstnanců převažuje ve spektru typů vzdělávání další profesní vzdělávání. To je určeno k rozvoji postojů, znalostí a schopností, vyžadovaných pro výkon určitého povolání nebo pracovní činnosti. **Obecně se k postojům, znalostem a schopnostem, vyžadovaným k výkonu určitého povolání nebo pracovní činnosti řadí znalosti a dovednosti spojené s otázkou bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP).**

Podle § 106, odst. 1 zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů - ZP) má zaměstnanec právo na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, na informace o rizicích jeho práce a na informace o opatřeních na ochranu před jejich působením. Tyto informace je povinen zaměstnancům zajisti zaměstnavatel, a to podle § 103, odst. 2 ZP. Zajišťuje je jako školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, známé jako školení BOZP. Školení BOZP doplňuje odborné předpoklady zaměstnance a požadavky pro výkon práce, které se týkají jím vykonávané práce, a vztahují se k rizikům, s nimiž může přijít zaměstnanec do styku na pracovišti, na kterém je práce vykonávána. Zaměstnanec je povinen účastnit se školení zajišťovaných zaměstnavatelem zaměřených na bezpečnost a ochranu zdraví při práci ve lhůtách stanovených zaměstnavatelem nebo v periodicitě stanovené např. zvláštním právním předpisem, technickou normou – viz dále. Je rovněž povinen podstoupit ověření svých znalostí.

LHÚTY PRO ŠKOLENÍ ZAMĚSTNANCŮ O BOZP

Školení zaměstnavatel zajistí:

- při nástupu zaměstnance do práce,
- při změně pracovního zařazení, nebo druhu práce,
- při zavedení nové technologie nebo změny výrobních a pracovních prostředků nebo změny technologických anebo pracovních postupů,
- v případech, které mají nebo mohou mít podstatný vliv na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, jako mimořádné školení (to zajistí bez zbytečného odkladu, vyžaduje-li to povaha rizika a jeho závažnost, nebo pravidelně opakované).

DRUHY ŠKOLENÍ BOZP A JEJICH ÚČEL

A. Vstupní školení

- a) obecná část: Seznámení zaměstnance s právními a ostatními předpisy k zajištění BOZP, s předvídatelnými riziky jeho práce, s opatřeními přijatými zaměstnavatelem na ochranu před působením těchto rizik. Seznámení s informacemi a pokyny zaměstnavatele k zajištění BOZP, které musí zaměstnanec při své práci dodržovat. Školení se provádí v pracovní době, v den nástupu do zaměstnání;
- b) na pracovišti: Předání pokynů vztahujících se k sjednané činnosti v pracovní smlouvě pro spolehlivý, bezpečný a zdravotně nezávadný pracovní výkon; případně pro vstup a pobyt na pracovišti/na pracovním místě. Školení se provádí v pracovní době po vstupním obecném školení, v den zařazení na pracoviště;
- c) zaškolení, zaučení, zácvik: Smyslem školení je poskytnout teoretické vědomosti a praktické dovednosti pro stálý a bezpečný výkon práce;
- d) předání stroje, zařízení nebo předmětů, s nimiž bude zaměstnanec pracovat. V rámci školení musí být přebírající zaměstnanec seznámen s veškerou dokumentací, vč. revizní.

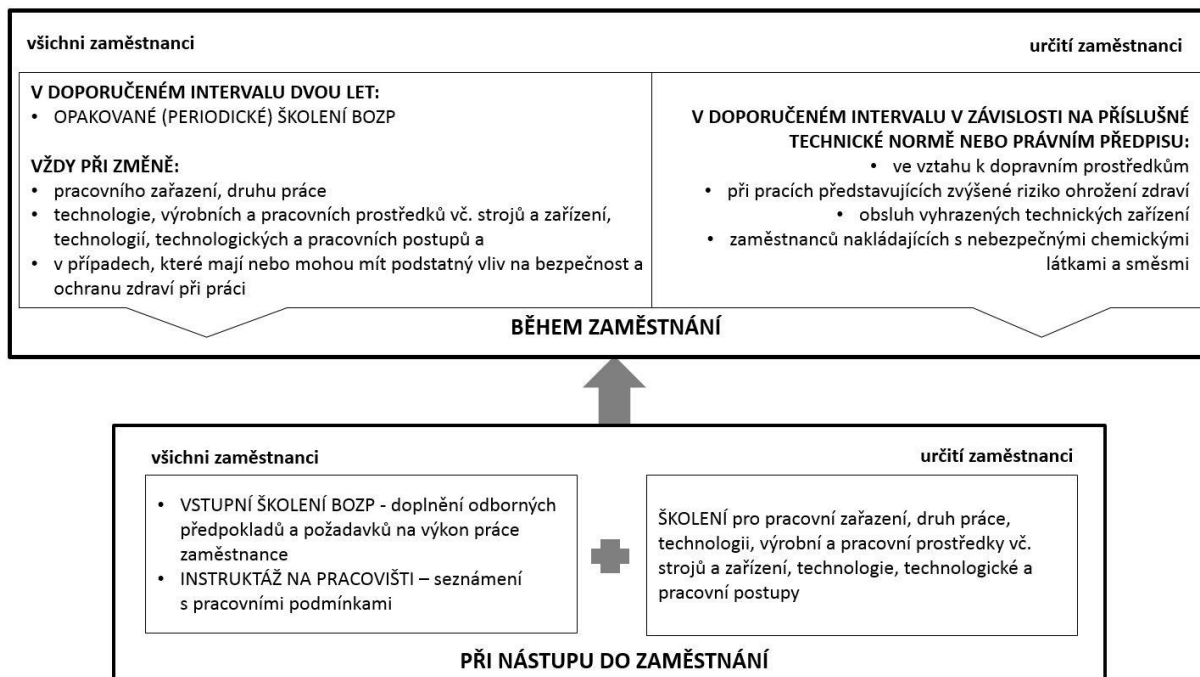
B. Školení speciální (pro odborné činnosti)

Vztahuje se na některé odborné činnosti, pro jejichž výkon je zvláštními předpisy požadován doklad o kvalifikaci na základě školení a zkoušek a opakovaného přezkušování.

C. Opakované školení BOZP

Cílem školení je prohloubit a doplnit znalosti o nové poznatky nebo o nové předpisy k BOZP.

D. **Ostatní školení** za účelem doplnění a prohloubení znalostí při změnách souvisejících se zajištěním bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců.

Obrázek: Druhy školení BOZP

SPECIÁLNÍ (ODBORNÁ) ŠKOLENÍ BOZP A JEJICH PERIODICITA – VYBRANÉ PŘÍKLADY

Podle charakteru vykonávané práce nebo činnosti by mělo být další školení (speciální, pro zaměstnance, kteří je vykonávají), a to:

- ve vztahu k dopravním prostředkům
- při pracích představujících zvýšené riziko ohrožení zdraví
- obsluh vyhrazených technických zařízení
- zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi.

Níže je uveden výčet odborných školení nad rámec obecně závazných školení, jako jsou: školení o právních a ostatních předpisech BOZP, školení BOZP vedoucích zaměstnanců, školení o práci v hluku a školení zaměstnanců o používání poskytnutých osobních ochranných pracovních prostředků (OOPP). Pokud není u příslušného druhu školení v závorce uvedena periodicita, stanovuje tuto na základě svého uvážení zaměstnavatel.

ŠKOLENÍ VE VZTAHU K DOPRAVNÍM PROSTŘEDKŮM

- Školení řidičů firemních vozidel ("referentů")
- Zdokonalování odborné způsobilosti řidičů (1krát za rok)
- Školení obsluh motorových manipulačních vozíků
- Školení strojníků (obsluh pracovních strojů)

ŠKOLENÍ PŘI PRACÍCH PŘEDSTAVUJÍCÍCH ZVÝŠENÉ RIZIKO OHROŽENÍ ZDRAVÍ

- Školení prací ve výškách
- Školení lešenářů
- Školení svářečů (1krát za 2 roky)
- Školení obsluh motorových pil
- Školení obsluh křovinořezů

ŠKOLENÍ OBSLUH VYHRAZENÝCH TECHNICKÝCH ZAŘÍZENÍ

Vyhrazená technická zařízení zdvihací

- Školení jeřábníků
- Školení vazačů břemen + obsluha pracovních plošin
- Školení signalistů

Vyhrazená technická zařízení elektrická

- Školení elektrikářů
- Školení elektrikářů: pracovní seznámení
- Školení elektrikářů: pracovní poučení
- Školení elektrikářů: pracovní znalí (1krát za 3 roky)
- Školení elektrikářů: pracovní pro samostatnou činnost (1krát za 3 roky)
- Školení elektrikářů: pracovní pro řízení činnosti (1krát za 3 roky)
- Školení elektrikářů: pracovní pro řízení činnosti dodavatelským způsobem a pro řízení provozu (1krát za 3 roky)
- Školení elektrikářů: pracovní pro provádění revizí (1krát za 5 let)

Vyhrazená technická zařízení tlaková

- Školení obsluh tlakových nádob stabilních (1krát za 3 roky)
- Školení osob nakládajících s tlakovými nádobami na plyny (1krát za 3 roky)
- Školení topičů kotlů 50 a více kW (1krát za 5 let)

Vyhrazená technická zařízení plynová

- Školení obsluh plynových zařízení (1krát za 3 roky)

ŠKOLENÍ ZAMĚSTNANCŮ NAKLÁDAJÍCÍCH S NEBEZPEČNÝMI CHEMICKÝMI LÁTKAMI A SMĚSMI

- Školení osob nakládajících s toxickými látkami (1krát za rok)

PŘÍLOHA 6

Je na samotných zaměstnavatelích, zda svým zaměstnancům vedle zákonem stanovených školení BOZP poskytnou ještě jiné vzdělávání v BOZP, a to cestou firemního nebo jinak organizovaného vzdělávání (zpravidla tedy kvalifikačního vzdělávání), zejm. podle paragrafů 230 a 231 zákoníku práce.

IDENTIFIKACE CÍLOVÉ SKUPINY 'OSOBY, KTERÉ BUDOU PROVÁDĚT PRÁCE/ČINNOSTI VYSTAVUJÍCÍ FYZICKOU OSOBU ZVÝŠENÉMU OHROŽENÍ ŽIVOTA NEBO POŠKOZENÍ ZDRAVÍ'

S cílovou skupinou 'osoby, které budou provádět práce/činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví' se pojí zvláštní požadavky na odbornou způsobilost fyzických osob pro výkon určitých prací nebo dalších pracovních činností, které vyžadují specifickou odbornost pro jejich výkon, a které kladou zvýšené nároky na velmi specifické znalosti a dovednosti pracovníků. Terminologií Ministerstva práce a sociálních věcí jsou takové práce nebo činnosti označovány jako práce/činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví. Jde o práce nebo činnosti, pro něž jsou požadavky na potřebnou kvalifikaci v oblasti BOZP v současné době stále ještě upraveny zastaralými právními předpisy nebo nejsou upraveny vůbec, a záměrem MPSV, který je postupně realizován, je, aby odborná způsobilost pro tyto práce/činnosti byla získávána v rámci dané profesní kvalifikace podle zákona č. 179/2006 Sb., tj. na základě kvalifikačních a hodnotících standardů pro jmenovité kvalifikace. Výhodou tohoto způsobu nabývání odborné způsobilosti pro určitou práci nebo činnost, která vyžaduje ochranu zdraví a života osob, které je vykonávají, je identifikace konkrétních ohrožení.

Příklady zvláštních právních předpisů, které upravují získání některých kvalifikací, pro něž je nezbytné splnění požadavků na bezpečnou a zdraví neohrožující práci, a které jsou předmětem změn, k nimž MPSV přistoupilo (viz výše):

- zákon č. 18/1997 Sb. o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 61/1988 Sb. o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů
- nařízení vlády č. 362/2005 Sb. o bližších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky nebo do hloubky
- nařízení vlády č. 591/2006 Sb. o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích
- nařízení vlády 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů
- nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru.

Příklady prací a činností, které vystavují fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví:ⁱⁱ

- Obsluha křovinořezu
- Obsluha motorové pily
- *Specialista pro zemní práce*
- Projektant lešení
- Instruktor lešenářské techniky
- Montér betonových stavebních konstrukcí
- Montér dřevěných stavebních konstrukcí
- *Lešenář šéfmontér*
- *Lešenář montážník*
- *Specialista pro výstavbu, kde probíhají práce s použitím výbušnin*
- *Specialista pro stavby s výskytem olova a azbestu*
- *Specialista pro stavby s výskytem biologických činitelů*
- *Specialista pro stavby s výskytem chemických látek a prachů*
- *Specialista pro stavby s výskytem chemických karcinogenů, mutagenů, látek toxických pro reprodukci a pro chemické procesy s rizikem chemické karcinogenity*
- *Specialista bezpečnosti při výstavbě se zdroji ionizujícího záření*
- Potápěč pracovní
- *Specialista pro výstavbu, kde probíhají práce ve zvýšeném tlaku vzduchu (v kesonu)*
- ad.

STANOVENÍ CÍLŮ VZDĚLÁVÁNÍ A DOPORUČENÉHO VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU OSOB, KTERÉ BUDOU PROVÁDĚT PRÁCE/ČINNOSTI VYSTAVUJÍCÍ FYZICKOU OSOBU ZVÝŠENÉMU OHROŽENÍ ŽIVOTA NEBO POŠKOZENÍ ZDRAVÍ

Získávání odborné způsobilosti, kvalifikací nebo profesních kvalifikací pro práce/činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví může být ošetřeno několika způsoby:

- příslušným ustanovením dotčeného právního předpisu,
- v rámci kvalifikačního standardu profesní kvalifikace,
- jiným způsobem,

kdy bude běžné, resp. povinné seznamování uchazečů o získání kvalifikace pro danou práci/činnost s pravidly a zásadami bezpečné práce, opatřeními ochrany zdraví vč.

ⁱⁱ Kurzívou jsou uvedeny pracovní názvy profesních kvalifikací (kvalifikací ve stadiu návrhu, nebo ve stadiu projednávání, či ve stadiu schvalování profesní kvalifikace příslušnou sektorovou radou v Národní soustavě kvalifikací, tj. neuvedených k datu 31.12.2015 v této soustavě na <http://www.narodnikvalifikace.cz>).

nezbytných praktických dovedností. Vedle rizikových faktorů práce by zde měla být současně ošetřena také problematika rizikových faktorů pracovního prostředí, v němž budou tyto osoby svoji práci/činnost vykonávat.

Nejasná je v současnosti otázka, zda a jakým způsobem bude možné zajistit udržení a zvyšování získané kvalifikace. Určitým, nicméně spíše zástupným řešením u zaměstnanců je systém školení BOZP, u fyzických podnikajících osob dosud pravděpodobně nebylo nalezeno řešení. Určitou možnost by bylo možné vidět v kurzech udržování a rozvoje odborných pracovních kompetencí k BOZP, spjatých s určitým povoláním, prací nebo činnostmi vykonávaných fyzickými podnikajícími osobami, jak je obecně navrženo např. v tabulkách 2 a 3 v kapitole V.2.

Na pracovištích (v pracovním prostředí) libovolného zaměstnavatele (ať už svého zaměstnavatele nebo zaměstnavatele, na jehož pracovištích budou práci/činnost vykonávat) je tento zaměstnavatel povinen zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců, resp. jiných osob (tj. i osoby, které nejsou jeho zaměstnanci) při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, která se týkají výkonu práce. Zaměstnavatel, u něhož se práce/činnosti provádějí, jsou tedy odpovědní jak za své vlastní zaměstnance, tak plně odpovídají i za bezpečnost a ochranu zdraví „cizích“ zaměstnanců, vč. fyzických podnikajících osob (OSVČ) nebo jiných cizích osob v dodavatelském vztahu, které přicházejí nebo už pracují na jeho pracovišti/pracovištích. Bezpečnost svých zaměstnanců zajišťuje zaměstnavatel jako **školení BOZP** za podmínek a v režimu popsaném v PŘÍLOZE 5. Bezpečnost ostatních osob zajišťuje zaměstnavatel, na jehož pracovištích budou práce/činnosti prováděny, tak že jim poskytne vhodné a přiměřené informace o pracovišti, na kterém budou pracovat, a další pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Obvyklou formou takového informování je **instruktáž na pracovišti**.

Osoby, provádějící práce/činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví, budou **v rámci dalšího profesního vzdělávání** vyžadovat speciální vzdělávací nabídku, a to u specializovaných a zpravidla autorizovaných nebo jinak akreditovaných nebo certifikovaných poskytovatelů, klíčové je přitom období po získání profesní kvalifikace nebo kvalifikace nabyté podle zvláštního právního předpisu, resp. opatření, které by další profesní vzdělávání v BOZP této osobě zajistilo. Případný model vzdělávání osob, které získaly profesní kvalifikaci podle zákona č. 179/2006 Sb., např. k provádění prací nebo činností vystavujících fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví nebo rizikových prací, je uveden v PŘÍLOZE 9.

Osoby bez profesní kvalifikace nebo jiné kvalifikace k provádění práce/činnosti vystavující ji zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví:

- připravit osoby na rizika práce/činnosti, která bude vykonávána, a na rizika pracovního prostředí, ve kterém bude vykonávána,
- seznámit je s pravidly a zásadami bezpečné práce a bezpečného provádění všech úkonů,
- vybavit je znalostí opatření na ochranu zdraví při práci vč. znalosti relevantních osobních ochranných pracovních prostředků a jejich praktického použití.

Osoby s profesní kvalifikací nebo jinou kvalifikací k provádění práce/činnosti vystavující ji zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví:

- usilovat i udržování kvalifikace získané pro BOZP při dané práci/činnosti,
- rozvíjet jejich dříve získané znalostí a dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce,
- vyžadovat získávání nových znalostí a dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce/činnosti,

a to, v souladu s požadavky stanovenými kvalifikačním standardem příslušné profesní kvalifikace podle zákona č. 179/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, příp. v souladu s požadavky na teoretické znalosti a praktické dovednosti osob vystavených zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví podle platných právních předpisů, pokud pro tyto práce/činnosti nebyla dosud schválena profesní kvalifikace.

IDENTIFIKACE CÍLOVÉ SKUPINY OSOBY, KTERÉ BUDOU PROVÁDĚT URČITÉ RIZIKOVÉ PRÁCE, KTERÉ NEJSOU UPRAVENY ŽÁDNÝM PRÁVNÍM PŘEDPISEM, ALE PLATNOU NORMOU

V souvislosti s touto cílovou skupinou je nutné uvést, že se nejedná o rizikové práce ve smyslu § 11 odst. 1 zákona č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tedy o práce na vyhrazených technických zařízeních (zařízeních se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku, která podléhají dozoru podle zákona č. 174/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Z toho důvodu je třeba identifikovat pojem „riziková práce“.

K POJMU „RIZIKOVÁ PRÁCE“

V českém právním řádu je pojem „riziková práce“ definován výhradně v souvislosti s prací, cit.: „při níž je nebezpečí vzniku nemoci z povolání nebo jiné nemoci související s prací“ (§ 39, odst. 1, zákona č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Jde tudíž o rizikovost ve smyslu míry výskytu faktorů práce a pracovního prostředí, které mohou ovlivnit zdraví zaměstnanců, a jejich rizikovosti pro zdraví. Rizikovými faktory práce a pracovního prostředí se podle Státního zdravotního ústavu rozumí fyzikální, chemické a biologické činitele, prach, fyzická zátěž, zátěž teplem a chladem, psychická a zraková zátěž a další faktory, které prokazatelně mají, nebo potenciálně mohou mít vliv na zdraví. Z toho je zřejmé, že rizikovost práce vychází z prostředí, v němž je vykonávána, z klimatických podmínek, z fyzického a psychického stavu pracovníka, délky směny a z dalších faktorů, které ji mohou zásadně ovlivnit, a mnohdy úplně bezrizikovou práci nebo činnost učinit rizikovou, a tedy zdraví a životu nebezpečnou. Bez kontextu s uváděnými faktory a zejména pak s dopředu neidentifikovaným (nebo dokonce neidentifikovatelným) pracovním prostředím nelze jednoznačně stanovit, která práce by se měla považovat za rizikovou, a která ne.

STANOVENÍ CÍLŮ VZDĚLÁVÁNÍ A DOPORUČENÉHO VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU OSOBY, KTERÉ BUDOU PROVÁDĚT URČITÉ RIZIKOVÉ PRÁCE, KTERÉ NEJSOU UPRAVENY ŽÁDNÝM PRÁVNÍM PŘEDPISEM, ALE PLATNOU NORMOU

Českou technickou normou typu ČSN, ČSN EN apod. je t. č. v ČR upraveno získání některých technických kvalifikací osob. Typickými technickými kvalifikacemi jsou např. svařování, obsluha jeřábů, obsluha motorových vozíků, převaha elektrotechnických kvalifikací a řada dalších. Je otázkou, zda je při získávání takových kvalifikací běžné nebo dokonce povinné seznamování žadatelů s pravidly a zásadami bezpečné práce pro práci/činnost v rámci přípravy na získání kvalifikace, a zda jsou tyto požadavky trvalou/neodmyslitelnou součástí kvalifikační zkoušky. Další otázkou je, v jakém rozsahu

mohou být žadatelé optimálně připraveni na rizikové faktory pracovního prostředí, v němž budou svoji práci/činnost vykonávat. Osoby, provádějící rizikové práce nebo činnosti, budou **v rámci dalšího profesního vzdělávání** vyžadovat speciální vzdělávací nabídku, a to u specializovaných a zpravidla autorizovaných nebo jinak akreditovaných nebo certifikovaných poskytovatelů. Vzdělávání by se mělo uskutečňovat:

- v rámci získání technické kvalifikace, a dále
- průběžně nebo opakovaně v období po získání technické kvalifikace.

Na pracovištích (v pracovním prostředí) libovolného zaměstnavatele (ať už svého zaměstnavatele nebo zaměstnavatele, na jehož pracovištích budou práci/činnost vykonávat) je tento zaměstnavatel povinen zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců, resp. jiných osob (tj. i osoby, které nejsou jeho zaměstnanci) při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, která se týkají výkonu práce. Zaměstnavatel, u něhož se práce/činnosti provádějí, jsou tedy odpovědní jak za své vlastní zaměstnance, tak plně odpovídají i za bezpečnost a ochranu zdraví „cizích“ zaměstnanců vč. fyzických podnikajících osob (OSVČ) nebo jiných cizích osob v dodavatelském vztahu, které přicházejí nebo už pracují na jeho pracovišti/pracovištích. Bezpečnost svých zaměstnanců zajišťuje zaměstnavatel jako **školení BOZP** za podmínek a v režimu popsaném v PŘÍLOZE 5. Bezpečnost ostatních osob zajišťuje zaměstnavatel, na jehož pracovištích budou práce/činnosti prováděny, a to tak, že jim poskytne vhodné a přiměřené informace o pracovišti, na kterém budou pracovat, a další pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Obvyklou formou takového informování je **instruktáž na pracovišti**. Vzhledem k tomu, že k technickým kvalifikacím získávaným podle technických norem se zpravidla váže povinnost obnovení kvalifikace zakotvená přímo v dané normě, mohou být dalším vodítkem pro vzdělávání těchto osob v BOZP právě tyto normy. Zde platí, že **obnovení kvalifikace vč. odborného proškolení v BOZP** (viz též PŘÍLOHA 5) se týká jak osob v zaměstnaneckém poměru, tak fyzických podnikajících osob.

Ve výše uvedeném kontextu se jako optimální jeví osoby, které ještě nezískaly technickou kvalifikaci k provádění rizikové práce, která není upravena žádným právním předpisem, ale platnou normou:

- připravit na rizika práce/činnosti, která bude vykonávána, a na rizika pracovního prostředí, ve kterém bude vykonávána.,
- seznámit je s pravidly a zásadami bezpečné práce a bezpečného provádění všech úkonů,
- vybavit je znalostí opatření na ochranu zdraví při práci vč. znalosti relevantních osobních ochranných pracovních prostředků a jejich praktického použití.

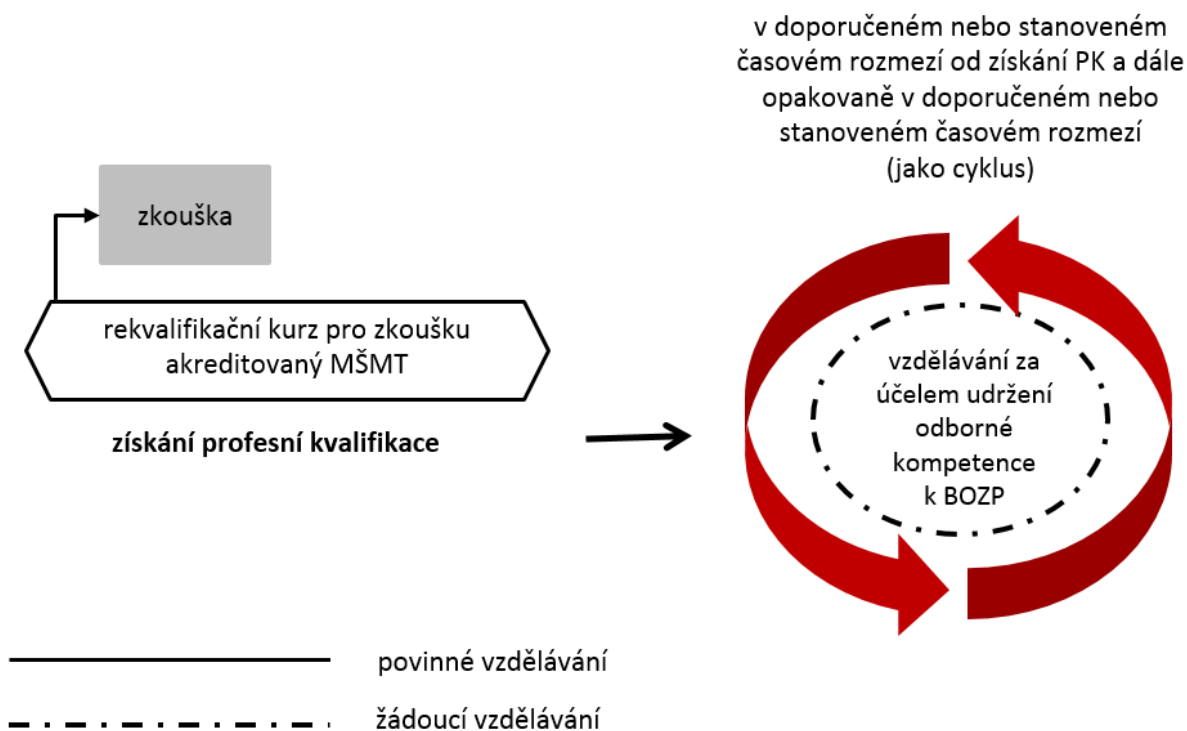
PŘÍLOHA 8

U osob s technickou kvalifikací k provádění rizikové práce:

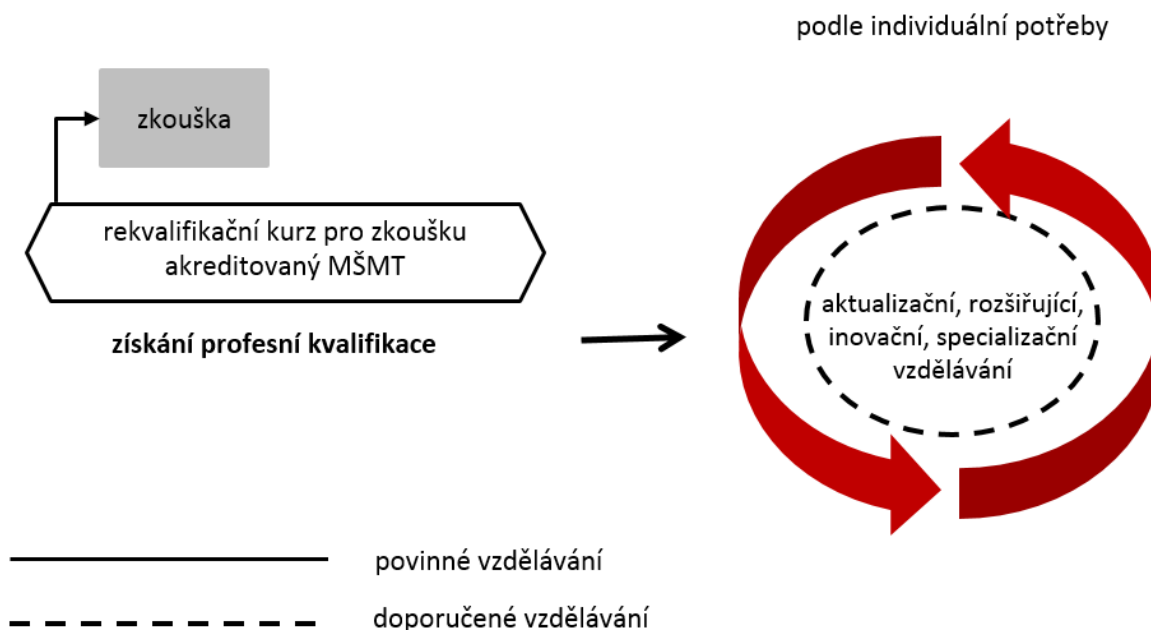
- usilovat o udržování kvalifikace získané pro BOZP při dané práci/činnosti,
- rozvíjet jejich dříve získané znalostí a dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce,
- vyžadovat získávání nových znalostí a dovedností z oblasti BOZP k výkonu dané práce/činnosti.

CYKLUS VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S PROFESNÍ KVALIFIKACÍ PODLE ZÁKONA Č. 179/2006 SB.

PŘÍKLADY VZDĚLÁVACÍCH MODELŮ

Obrázek: Eventuální model vzdělávání osob, které získaly profesní kvalifikaci (PK) podle zákona č. 179/2006 Sb., např. k provádění prací nebo činností vystavujících fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo poškození zdraví nebo k provádění rizikových prací

Obrázek: Eventuální model vzdělávání osob, které získaly profesní kvalifikaci Manažer BOZP nebo Technik BOZP podle zákona č. 179/2006 Sb.

ZAMĚŘENÍ DALŠÍHO PROFESNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ MANAŽERŮ BOZP A TECHNIKŮ BOZP

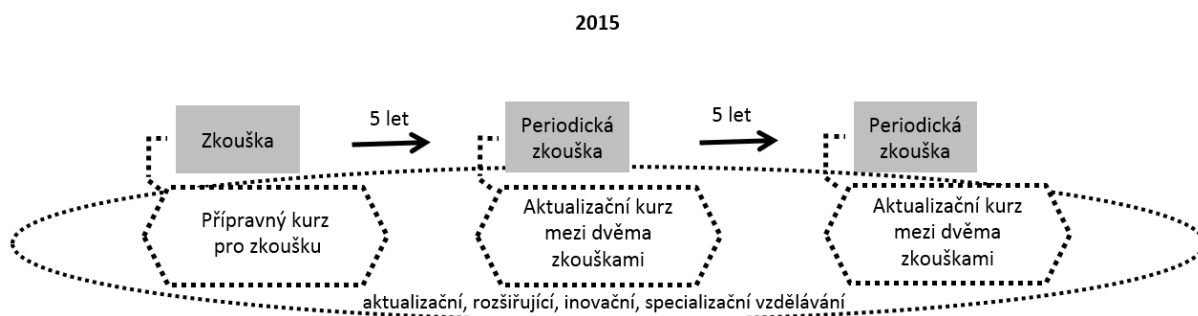
Vzdělávací akce zacílené na:

- získávání základních znalostí a dovedností pro práci v podniku/firmě, zaměřené především na obecný rozvoj osobnosti,
- formování specifických znalostí a dovedností zaměřených na výkon povolání manažera BOZP nebo technika BOZP (aktualizační, rozšiřující, inovační, specializační vzdělávání v oboru získané profesní kvalifikace),
- získávání dalších znalostí a dovedností nad rámec normativních požadavků nebo požadavků zaměstnavatele, zaměřených na rozvoj pracovního potenciálu jedince a budování jeho kariéry.

Vedle vzdělávání zaměřeného na odborné znalosti a odborné dovednosti je vhodný rozvoj obecných a měkkých kompetencí se vztahem k danému povolání (k oboru získané profesní kvalifikace).

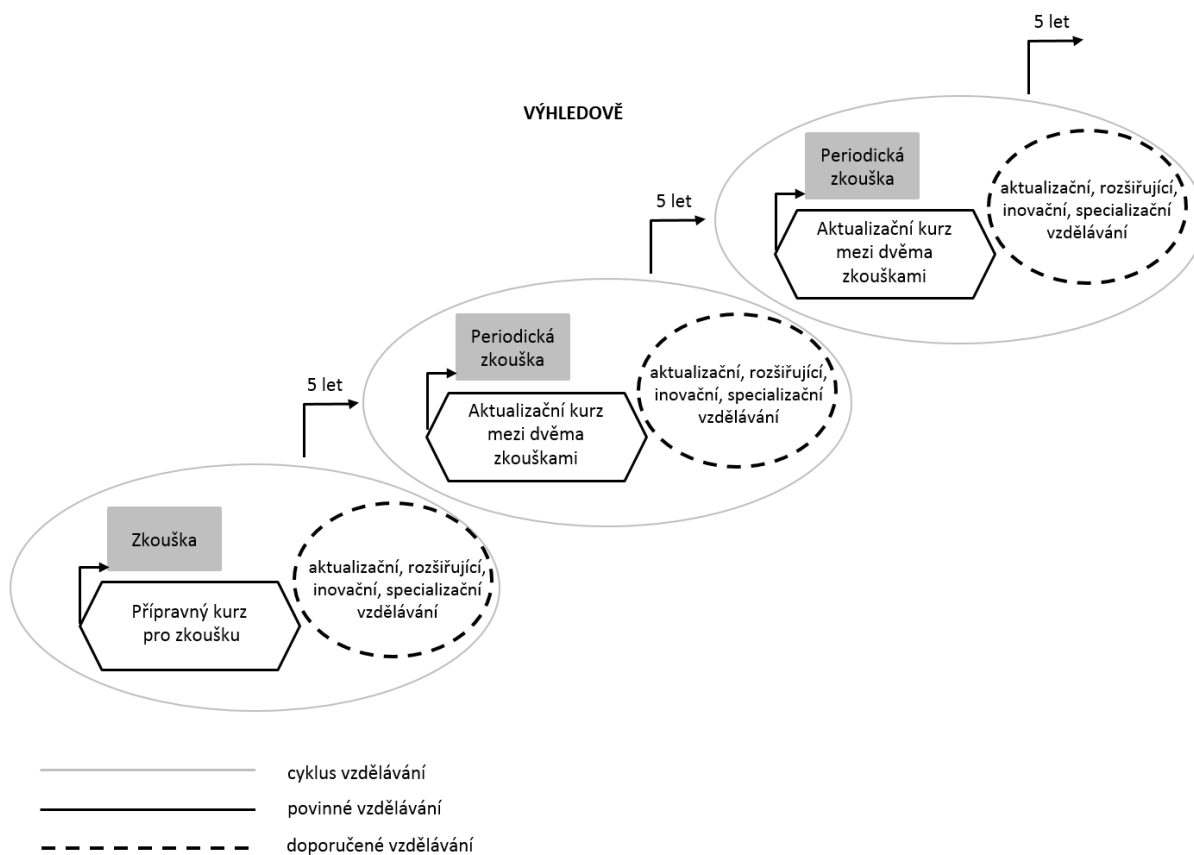
CYKLUS VZDĚLÁVÁNÍ OSOB ODBORNĚ ZPŮSOBILÝCH PODLE ZÁKONA Č. 309/2006 SB.

PŘÍKLADY VZDĚLÁVACÍCH MODELŮ

..... dobrovolné vzdělávání vycházející z osobní (subjektivní) potřeby vzdělaného

Obrázek: Model současného přístupu k udržování kompetencí pro zajišťování BOZP (pro plnění úkolů v prevenci rizik)

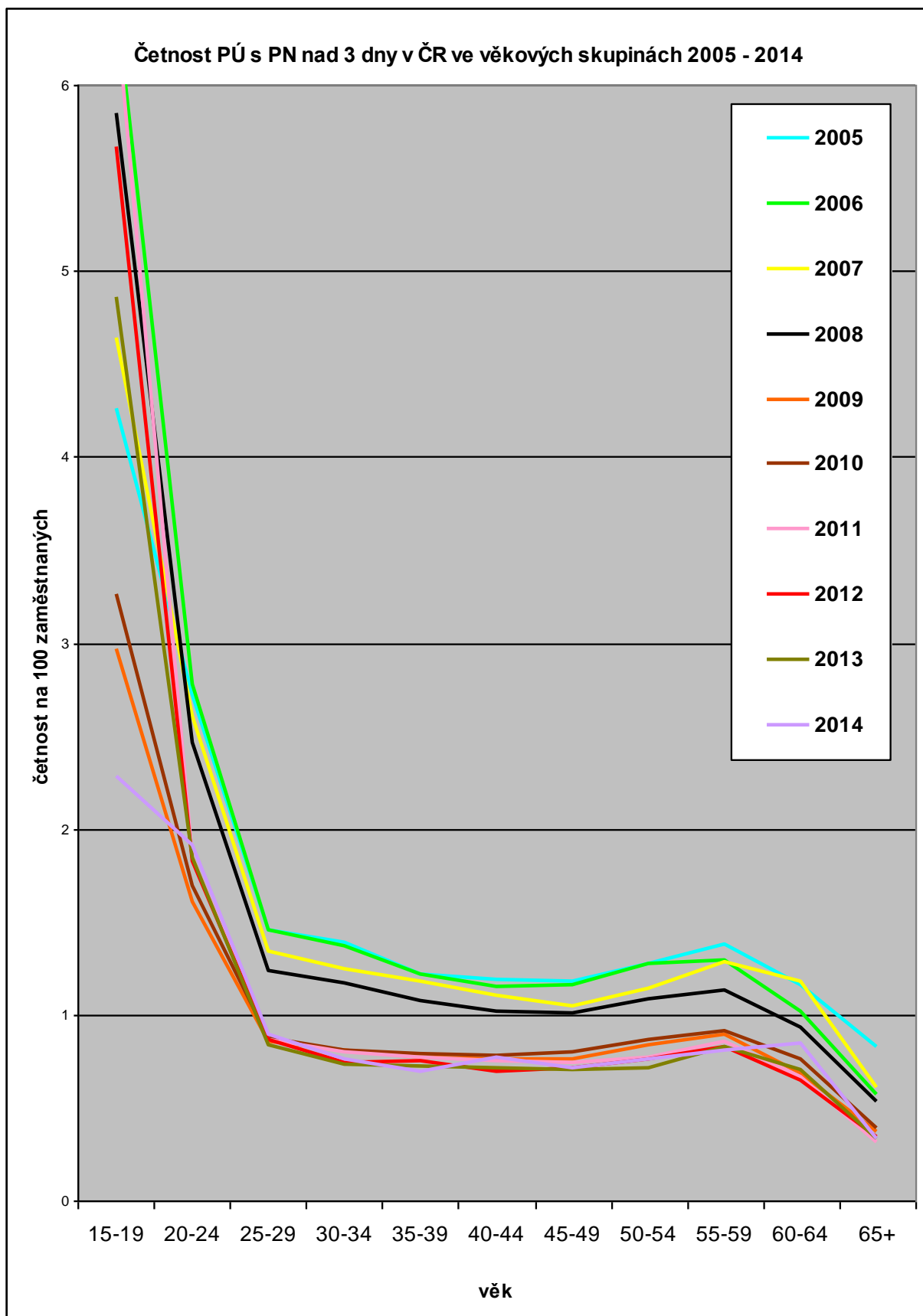
Obrázek: Model rozšířeného přístupu k udržování a zvyšování kompetencí pro zajišťování BOZP (pro plnění úkolů v prevenci rizik) v budoucnu

ZAMĚŘENÍ DALŠÍHO PROFESNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ ODBORNĚ ZPŮSOBILÝCH OSOB PODLE ZÁKONA Č. 309/2006 SB. – NÁVRHY OBSAHU

	Typ kurzu	Osoby odborně způsobilé v prevenci rizik podle § 9 zákona č. 309/2006 Sb.	Osoby odborně způsobilé podle § 9 a §§ 14-18 zákona č. 309/2006 Sb. - koordinátoři BOZP na staveništi
POVINNÉ VZDĚLÁVÁNÍ	kurz před (první) zkouškou	Akreditovaný kurz (jednotná soustava výukových bloků s pevně danou časovou dotací)	Akreditovaný kurz (jednotná soustava výukových bloků s pevně danou časovou dotací)
	kurz před opakovanou zkouškou (aktualizační kurz pro účely zkoušky)	Min. 24 hodin s tímto doporučeným obsahem: <ul style="list-style-type: none"> • nové právní předpisy, změny v právních předpisech a normách vč. výkladů • nové požadavky • příklady správné praxe • modelové situace a výcvik praktických dovedností (vyhledávání rizik, návrhy na přijímání opatření) 	Min. 24 hodin s tímto doporučeným obsahem: <ul style="list-style-type: none"> • nové právní předpisy, změny v právních předpisech a normách vč. výkladů • nové požadavky • příklady správné praxe • modelové situace a výcvik praktických dovedností (vyhledávání rizik, návrhy na přijímání opatření)
DOPORUČENÉ VZDĚLÁVÁNÍ ⁱⁱⁱ	aktualizační kurz	V libovolném rozsahu např.: <ul style="list-style-type: none"> • nové právní předpisy a normy, změny v právních předpisech a normách • novinky v oblasti BOZP, novinky v problematice prevence rizik 	V libovolném rozsahu např.: <ul style="list-style-type: none"> • nové právní předpisy a normy, změny v právních předpisech a normách • novinky v oblasti BOZP, novinky v problematice prevence rizik na staveništi
	inovační kurz	V libovolném rozsahu např.: <ul style="list-style-type: none"> • nová rizika • nové metody vyhledávání a hodnocení rizik • nové technologie, stroje, látky a materiály • nové přístupy k ochraně zdraví zaměstnance • nové pracovní postupy obecně 	V libovolném rozsahu např.: <ul style="list-style-type: none"> • nová rizika • nové metody vyhledávání a hodnocení rizik • nové technologie, stroje, látky a mat • nové přístupy k ochraně zdraví zaměstnance • nové pracovní postupy se zaměřením na stavebnictví
	rozšiřující kurz	V libovolném rozsahu např.: <ul style="list-style-type: none"> • nová témata v oblasti BOZP • nová témata v oblasti prevence rizik • přenos zkušeností z ČR a ze zahraničí • výklady jednotlivých právních předpisů a norem • modelové situace a výcvik 	V libovolném rozsahu např.: <ul style="list-style-type: none"> • nová témata v oblasti BOZP • nová témata v oblasti prevence rizik ve stavebnictví • přenos zkušeností z ČR a ze zahraničí • výklady jednotlivých právních předpisů a norem

ⁱⁱⁱ DOPORUČENÉ VZDĚLÁVÁNÍ odborně způsobilých osob je možné zcela nebo zčásti zavést jako povinné. Plnění povinnosti vzdělávat se, by se ověřovalo buď potvrzováním účasti vzdělávaného a zpětným vyhodnocováním např. při ověřování potřebných dokladů a náležitostí k vykonání periodické zkoušky, nebo zavedením kreditního systému.

	Typ kurzu	Osoby odborně způsobilé v prevenci rizik podle § 9 zákona č. 309/2006 Sb.	Osoby odborně způsobilé podle § 9 a §§ 14-18 zákona č. 309/2006 Sb. - koordinátoři BOZP na staveništi
		praktických dovedností (vyhledávání rizik, návrhy na přijímání opatření)	<ul style="list-style-type: none"> • modelové situace a výcvik praktických dovedností (vyhledávání rizik, návrhy na přijímání opatření)
	specializační kurz	V libovolném rozsahu ve vztahu k odvětví, ve kterém odborně způsobilá osoba působí s výjimkou stavebnictví (odvětví NH: zemědělství, strojírenství, obchod, ...).	V libovolném rozsahu např.: <ul style="list-style-type: none"> • silniční stavby • železniční stavby • mosty • rekonstrukce průmyslových provozů • energetika
JINÉ	<ul style="list-style-type: none"> • Informativní setkání všeobecného charakteru - semináře, workshopy, přednášky, besedy/debaty, výměna zkušeností apod. • Informativní setkání k odbornosti (úkolům) OZO - semináře, workshopy, přednášky, besedy/debaty, výměna zkušeností apod. • Další vzdělávací aktivity na podporu rozvoje osobnosti odborně způsobilé osoby zaměřené na: <ul style="list-style-type: none"> - odborné znalosti - odborné dovednosti. • Vzdělávací aktivity na podporu rozvoje osobnosti odborně způsobilé osoby zaměřené na: <ul style="list-style-type: none"> - obecné kompetence - měkké kompetence. 		

ČETNOST PRACOVNÍCH ÚRAZŮ (PÚ) S PRACOVNÍ NESCHOPNOSTÍ NAD 3 DNY V ČR VE VĚKOVÝCH SKUPINÁCH V LETECH 2005 - 2014

POČET PŘÍJEMCŮ VZDĚLÁVÁNÍ V ETAPĚ POČÁTEČNÍHO A V ETAPĚ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V R. 2014
ETAPA POČÁTEČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

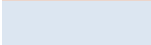

		Cílová skupina	Školní rok 2013/2014
EKONOMICKY NEAKTIVNÍ	ISCED 0	Žáci mateřských škol	363 568
	ISCED 1 + ISCED 2	Žáci základních škol	827 654
	ISCED 2 + ISCED 3	Žáci víceletých gymnázií	256 500
	ISCED 3	Žáci čtyřletých gymnázií	158 100
	ISCED 3	Žáci středních odborných škol s maturitou	272 711
	ISCED 3	Žáci ostatních středních škol (s výučním listem)	96 571
	ISCED 5B	Žáci vyšších odborných škol	28 332
	ISCED 5A	Studenti vysokých škol	327 495

ETAPA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Kategorie obyvatelstva	Cílová skupina	4. čtvrtletí 2014
EKONOMICKY AKTIVNÍ	Zaměstnanci	5 017 100
EKONOMICKY AKTIVNÍ	Podnikatelé vč. pomáhajících rodinných příslušníků	899 000
EKONOMICKY AKTIVNÍ	Podnikatelé se zaměstnanci	176 400
EKONOMICKY AKTIVNÍ	Podnikatelé bez zaměstnanců	693 100
EKONOMICKY AKTIVNÍ	Nezaměstnaní	305 300
EKONOMICKY NEAKTIVNÍ	Osoby, které nepracují, aktivně práci nehledají a nesplňují tak podmínky ILO pro nezaměstnané	127 100
EKONOMICKY NEAKTIVNÍ	Penzisté	2 863 210

VIII. VYSVĚTLIVKY, ZKRATKY, SEZNAMY

VYSVĚTLIVKY BAREVNÝCH PLOCH

	- etapa počátečního vzdělávání, sektor formálního vzdělávání
	- pomocná barva etapy počátečního vzdělávání
	- etapa dalšího vzdělávání
	- pomocná barva etapy dalšího vzdělávání
	- penzijní věk, postproduktivní věk
	- sektor neformálního vzdělávání
	- sektor informálního učení/vzdělávání

SLOVNÍK ZKRATEK

BOZP	- bezpečnost a ochrana zdraví při práci
CŽU	- celoživotní učení
CŽV	- celoživotní vzdělávání
FO	- fyzická podnikající osoba, fyzická osoba nebo fyzické osoby
ICT	- Information and Communication Technologies (Informační a komunikační technologie)
ILO	- International Labour Organization (Mezinárodní organizace práce)
ISCED	- International Standard Classification of Education (Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání)
MPSV	- Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OOPP	- osobní ochranné pracovní prostředky
OSVČ	- osoba samostatně výdělečně činná, osoby samostatně výdělečně činné
PK	- profesní kvalifikace
RVP	- rámcový vzdělávací program, rámcové vzdělávací programy
RVP G	- rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP PV	- rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	- rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	- školní vzdělávací program
VTZ	- vyhrazená technická zařízení, též označovaná jako zařízení se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku
VÚBP	- Výzkumný ústav bezpečnosti práce
ZP	- zákoník práce
ŽZ	- živnostenský zákon

SEZNAM OBRÁZKŮ

	str.
Obrázek 1: Celoživotní vzdělávání podle kompetencí aplikované v ČR: modifikace podle Tureckiové a Vetešky	15
Obrázek 2: Zjednodušený model celoživotního vzdělávání v BOZP	18
Obrázek 3: Kompetence k BOZP během života občana	21
Obrázek 4: Tok a návaznost kompetencí občana k BOZP napříč etapami počátečního a dalšího vzdělávání	22
Obrázek 5: Závislost úrovně kompetence na úrovni vzdělávání	25
Obrázek 6: Křivka životního cyklu kompetencí podle Kováce	57

SEZNAM SCHÉMÁT

	str.
Schéma 1: Ekonomická aktivita občanů	20
Schéma 2: Kompetence ekonomicky neaktivních občanů k BOZP	20
Schéma 3: Kompetence ekonomicky aktivních občanů k BOZP.....	21
Schéma 4: Kategorizace zaměstnanců a fyzických podnikajících osob z hlediska odborných pracovních kompetencí BOZP	24
Schéma 5: Organizace školního vzdělávání v ČR	30
Schéma 6: Rámcový obsah počátečního vzdělávání v BOZP v návaznosti na vybrané klíčové kompetence	33
Schéma 7: Obecná struktura vzdělávání dětí, mládeže a mladých dospělých v ČR	34
Schéma 8: Kategorizace příjemců vzdělávání v BOZP	43
Schéma 9: Rámcový obsah dalšího vzdělávání v BOZP v rámci dalšího profesního, občanského a zájmového vzdělávání	44
Schéma 10: Obecná struktura dalšího vzdělávání občanů v ČR	56
Schéma 11: Obecný model celoživotního vzdělávání občana v BOZP	59
Schéma 12: Systém dalšího profesního vzdělávání ekonomicky aktivních obyvatel ...	65

SEZNAM TABULEK

	str.
Tabulka 1: Žáci a studenti jednotlivých stupňů školního vzdělávání	36
Tabulka 2: Zaměstnanci a podnikající fyzické osoby	46
Tabulka 3: Osoby, které vykonávají rizikové nebo jiné práce, které mohou poškozovat jejich zdraví nebo ohrožovat život	49
Tabulka 4: Osoby, které zajišťují BOZP v podniku, podílejí se na řízení BOZP nebo zajišťují specifické odborné činnosti v této oblasti	52
Tabulka 5: Nezaměstnaní, penzisté a další osoby	55

IX. PŘEHLED ZJIŠTĚNÝCH A STUDOVANÝCH PRAMENŮ A ZDROJŮ

Předkládaný přehled se vztahuje k těmto dílčím cílům:

- sběr poznatků z výzkumu a praxe stran vzdělávání v BOZP v ČR (studium současného stavu),
- seznámení s koncepčními záměry v oblasti vzdělávání v BOZP v ČR,
- sběr poznatků z výzkumu a praxe stran vzdělávání v BOZP v EU a dále ve vybraných zemích Evropy a světa (studium současného stavu a koncepčních záměrů).

VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ OBECNĚ

- *Strategie celoživotního učení ČR*. MŠMT, 2007. 89 s. ISBN 978-80-254-2218-2.
- *Implementační plán Strategie celoživotního učení*. MŠMT, 2008. 117 s.
- *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013*. MŠMT. 30 s.
- *Koncepce podpory mládeže na období 2014-2020*. MŠMT, 2014. 30 s.
- *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: MŠMT, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.
- *Strategie rozvoje lidských zdrojů pro ČR*. MŠMT, 2003. 52 s.
- Memorandum o celoživotním učení: pracovní materiál Evropské komise. Překl. z angl. *Zpravodaj*, 2001, příloha II/2001. 28 s.
- Doporučení 2006/962/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení. *Úřední věstník EU*, řada L 394, 30. 12. 2006.
- rámcové vzdělávací programy (pro předškolní, základní, gymnaziální a střední odborné vzdělávání)
- Metodický pokyn MŠMT k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty, (EVVO), MŠMT, Č. j. 16745/2008 – 22
- *Standard studia k výkonu specializované činnosti v oblasti environmentální výchovy*. MŠMT, 2015. 7s.
- Směrnice náměstka ministra pro vzdělávání ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic
- Doporučená forma podkladů pro posuzování žádostí o akreditaci vzdělávacích programů VOV, změnu akreditace nebo prodloužení platnosti akreditace
- Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů
- Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů

- DEFINICE POJMŮ PRO GG 3.2 PODPORA NABÍDKY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI. KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ, 2012.
- VETEŠKA, J.; TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada Publishing, 2008. 160 s. ISBN: 80-247-6871-2 (tištěná verze), 978-80-247-6871-7 (elektronická verze).
- TURECKIOVÁ, M.; VETEŠKA, J. Význam kvalifikací a kompetencí v profesním vzdělávání dospělých. (2011). In: Smíšený design v pedagogickém výzkumu: sborník příspěvků z 19. výroční konference České asociace pedagogického výzkumu Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 62–67. Dostupný na: <http://www.ped.muni.cz/capv2011/sbornikprispevku/tureckiovaveteska.pdf>.
- VETEŠKA, J. Kompetence v edukačním procesu [prezentace]. In: *Podnikání ve výzkumu, vzdělávání a praxi: závěrečná konference k projektu Inovace akreditovaného studijního programu vysoké školy podnikání, a.s. do modulárního členění, 8. 6. 2012*.
- Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě - Česká republika. Evropská komise, vydání 2009/10. 63 s.
- VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008. 185 s. ISBN 978-80-7416-017-2.
- *Andragogika: podklady ke studiu andragogiky na VŠJAK Praha*. Praha: VŠJAK
- KOPECKÝ, M. *Občanské vzdělávání dospělých v Evropě*. Praha: Katedra andragogiky a personálního řízení FF UK. 31 s.
- *Analýza občanského vzdělávání dospělých*. Brno: Centrum občanského vzdělávání, 2010. 108 s.
- ČINČERA, J. Analýza průřezového tématu Environmentální výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. *Envigogika*, 2009, roč. IV, č. 1, s. 1-26. ISSN 1802-3061.
- Rozvoj klíčových kompetencí ve školách v Evropě: výzvy a příležitosti pro politiku. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2012. ISBN 978-92-9201-414-8.
- ŠEĎOVÁ, K.; NOVOTNÝ, P. Vzdělávací potřeby ve vztahu k účasti na vzdělávání dospělých. *Pedagogika*, 2006, roč. 56, s. 140-151.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada publishing, 2012. 160 s. ISBN 978-80-247-7845-7.
- ČERVENKOVÁ, Iva. *Výukové metody a organizace vyučování*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2013. 152 s. ISBN 978-80-7464-238-8.
- *Do Evropy hrou II*. Praha: Česká národní agentura Mládež, Národní institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2012. ISBN: 978-80-87449-38-7.
- *Kompas: manuál pro výchovu mládeže k lidským právům*. Praha: Národní institut dětí a mládeže, Česká národní agentura Mládež, 2006. 422 s. ISBN 80-7203-827-3.
- JANČOVÁ, Veronika. *Kompetenční model*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. 77 s.
- MATĚJŮ, Petr; VETEŠNÍK, Jiří. Kompetence, vzdělávání a lidský kapitál v České republice ve světle dat OECD-PIAAC. *Politická ekonomie*, 2015, č. 2, s. 185-202. ISSN 0032-3233.

Internetové informační zdroje

(webové stránky, portály, registry, databáze ad.)

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy <http://www.msmt.cz>
- Národní ústav pro vzdělávání <http://www.nuv.cz>.
- Národní vzdělávací fond <http://www.nvf.cz>
- Národní institut pro děti a mládež Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy <http://www.nidm.cz> (zachovaný a dále funkční web NIDM před sloučením s Národním institutem pro další vzdělávání – viz dále)
- Národní institut pro další vzdělávání <http://www.nidv.cz>
- Univerzita Palackého v Olomouci www.upol.cz
- Národní soustava povolání <http://www.nsp.cz>
- Národní soustava kvalifikací <http://www.narodnikvalifikace.cz>
- Databáze regulovaných povolání a činností v ČR http://uok.msmt.cz/uok/ru_list.php
- Databáze regulovaných profesí v členských zemích EU http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?fuseaction=home.home
- Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce <http://www.infoabsolvent.cz/>
- Andromedia.cz <http://www.andromedia.cz>
- ABZ slovník cizích slov <http://slovník-cizich-slov.abz.cz>
- Wikipedie <https://cs.wikipedia.org>
- Wikisofia <http://wikisofia.cz>
- Else AZ (Else International) <http://www.elseaz.cz>
- Český statistický úřad <http://www.czso.cz>
- Klíče pro život <http://www.nidm.cz/projekty/realizace-projektu/klisce-pro-zivot/>
- Mládež v akci <http://www.mladezvakci.cz>
- Česko mluví o vzdělávání <http://ceskomluvi.cz/vize-vzdelavani-libchavydvoudenni-seminar-s-nazorovymi-lidry-v-oblasti-vzdelavani/>
- Jay Cross <http://www.jaycross.com/wp/?portfolio=informal-learning>
- Neformální vzdělávání http://www.neformalivzdelavani.cz/?page_id=90
- VYSSIODBORNESKOLY.COM [HTTP://WWW.VYSSIODBORNESKOLY.COM](http://WWW.VYSSIODBORNESKOLY.COM)
- METODICKÝ PORTÁL RVP [HTTP://RVP.CZ/](http://RVP.CZ/)
- ALTERNATIVNÍ ŠKOLY WWW.ALTERNATIVNISKOLY.CZ
- DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE HL. M. PRAHY [HTTP://WWW.DDMPRAHA.CZ/DDM/](http://WWW.DDMPRAHA.CZ/DDM/)
- DV MONITOR [HTTP://WWW.DVMONITOR.CZ/](http://WWW.DVMONITOR.CZ/)
- EUROSTAT [HTTP://EC.EUROPA.EU/EUROSTAT](http://EC.EUROPA.EU/EUROSTAT)
- PROGRAM MLÁDEŽ V AKCI [HTTP://WWW.MLADEZVAKCI.CZ/UVOD](http://WWW.MLADEZVAKCI.CZ/UVOD)

VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ V BOZP, PREVENCE ÚRAZŮ

1. Výzkumné projekty

- HS 124/04 „Návrh systému výchovy a vzdělávání v oblasti BOZP v ČR“ (MPSV) 2003-2005
- MPS0002595001 „BOZP – zdroj zvyšování kvality života, práce a podnikatelské kultury“: Projekt 4: Mediální a osvětové nástroje kultivace lidských zdrojů, (MPSV) 2004-2010

- HC 211/11 „Národní standardy dalšího vzdělávání OZO v prevenci rizik v oblasti BOZP dle zákona č. 309/2006 Sb.“ (MPSV) 2011.
- HC 205/10 „Metody a způsoby práce koordinátora BOZP na staveništi podle zákona č. 309/2006 Sb.“ (MPSV) 2011.
- Training on Health & Safety for workers in the Environmental Industrial Sector – THESEIS (Leonardo da Vinci) 2011-2013
- Risk Prevention and Health Protection in Adult Education – EDFORSA (Leonardo da Vinci) 2004-2005
- CZ.1.07/2.1.00/32.0043 „Zvyšování kvality teoretické i praktické výuky a příprava spolupráce s VŠ sektorem“ (ESF-MŠMT) 2012-2014
- TB03MPSV002 „Analýza a vyhodnocení právní úpravy institutu koordinátora BOZP na staveništi v České republice a v ostatních státech Evropské unie ve vztahu k právu ES a stanovení národních standardů pro jeho vzdělávání a činnost“ (TAČR, Beta) 2015-2016

2. Jiné prameny

Česká republika

a) Právní přepisy

- Národní akční program bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na období 2015 – 2016
- Národní akční program bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na období 2013 – 2014
- Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti ve znění pozdějších předpisů + Příloha č. 1 k nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti + Příloha č. 2 k nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti
- Zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- zákon o zaměstnanosti č. 435/ /2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Text novely zákona č. 309/2006 Sb. (t.č. v legislativním procesu)
- Text novely nařízení vlády č. 591//2006 Sb. (t.č. v legislativním procesu)
- Text novely nařízení vlády č. 592//2006 Sb. (t.č. v legislativním procesu)
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

b) Ostatní prameny

- *Identifikace znalostí a dovedností specialistů pro BOZP a studie požadavků na znalosti a dovednosti specialistů pro BOZP dle současné praxe.* Praha: VÚBP, 2013.

- Systém vzdělávání odborně způsobilých osob a specialistů v oblasti BOZP: část 1 - Poznatky týkající se požadavků na znalosti a dovednosti osob odborně způsobilých v prevenci rizik a koordinátorů BOZP na staveništi a dalšího vzdělávání těchto osob: Příloha B.14. In: *Další činnost: zpráva za rok 2013*. Praha: VÚBP, 2014.
- Hodnocení stavu vzdělávání v BOZP v České republice. In: *Závěrečná zpráva k výzkumnému záměru „BOZP – zdroj zvyšování kvality života, práce a podnikatelské kultury“: Projekt č. 3: Management znalostí – podmínka úspěšného řízení BOZP: Příloha 1a*. Praha: VÚBP, 2010.
- Vzdělávání v BOZP v České republice. Informace o současném stavu v kontextu evropské a národní strategie celoživotního učení. In: *Závěrečná zpráva k výzkumnému záměru „BOZP – zdroj zvyšování kvality života, práce a podnikatelské kultury“: Projekt č. 3: Management znalostí – podmínka úspěšného řízení BOZP: příloha 1d*. Praha: VÚBP, 2010.
- MARKL, P. Kam kráčí praktická BOZP v Česku. *Bezpečnost a hygiena práce*, 2014, č. 10, s. 20-23. ISSN 0006-0453.
- SAMKOVÁ, A. Základní informace k profesním kvalifikacím a odborné způsobilosti fyzických osob v BOZP. *Bezpečnost a hygiena práce*, 2014, č. 3, s. 22-28. ISSN 0006-0453.
- LOUDINOVÁ, E.; BRÁCHA, J. Vzdělávání techniků BOZP ke zvyšování znalostního potenciálu a profesních dovedností. *BOZPinfo* [online], 16.09.2014 [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: http://www.bozpinfo.cz/knihovna-bozp/tiskove_zpravy/projekt_rovs140916.html.
- SALOVÁČKOVÁ, I. Nové možnosti vzdělávání v oblasti bezpečnosti práce. *BOZPinfo* [online], 12.06.2014 [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: http://www.bozpinfo.cz/knihovna-bozp/citarna/tema-bozpinfo/vzdelavani_bozp140612.html.
- HALE, A. *The ENSHPO certification scheme: Occupational Health & Safety across the borders in the EU*. Kodaň, 11.10.2012.
- *Desatero (bezpečnosti práce) pro žáka v odborném nebo praktickém výcviku*. MPSV, 2014. (Verze ve schvalovacím řízení na MPSV.)
- *Desatero bezpečnosti mladého pracovníka*. MPSV, 2014.
- NEUGEBAUER, T. *Školení bezpečnosti práce, požární ochrany a motivační školení k prevenci rizik*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 88 s. ISBN 978-80-7478-454-5.
- NEUGEBAUER, T. Úkoly odborně způsobilé osoby k prevenci rizik. *Bezpečnost a hygiena práce*, 2014, č. 12, s. 18-20. ISSN 0006-0453.
- NEUGEBAUER, T. Úkoly odborně způsobilé osoby k prevenci rizik: 2. část. *Bezpečnost a hygiena práce*, 2015, č. 1, s. 19-21. ISSN 0006-0453.
- NEUGEBAUER, T. Kvalifikační požadavky na odborně způsobilou osobu k prevenci rizik. *Bezpečnost a hygiena práce*, 2015, č. 3, s. 9-12. ISSN 0006-0453.
- HRUBÁ, K. Koordinátor BOZP na staveništi: současnost a změny do budoucna. *Bezpečnost a hygiena práce*, 2015, č. 2, s. 29-32. ISSN 0006-0453.
- MÍLEK, V. Koordinátor BOZP na staveništi: nový institut k prosazování vyšší úrovně BOZP na staveništi. In: *Sborník přednášek XV. ročníku mezinárodní konference „Bezpečnost a ochrana zdraví při práci 2015“*. Ostrava: VŠB, SPBI, 2015. ISBN 978-80-7385-162-0.
- Závěry „Kulatého stolu 2014“. MPSV, 2014.

- SAMKOVÁ, A. Odborná způsobilost v BOZP podle zákona č. 309/2006 Sb., ve znění jeho poslední novely. In: *Sborník přednášek XV. ročníku mezinárodní konference „Bezpečnost a ochrana zdraví při práci 2015“*. Ostrava: VŠB, SPBI, 2015. ISBN: 978-80-7385-162-0.
- SINAY, J. Kompetencie pre efektívne vykonávanie činnosti v rámci riadenia BOZP. In: *Sborník přednášek XV. ročníku mezinárodní konference „Bezpečnost a ochrana zdraví při práci 2015“*. Ostrava: VŠB, SPBI, 2015. ISBN 978-80-7385-162-0
- ŠTOUDKOVÁ, E. Vzdělávání a výchova pracovníků v oblasti BOZP. In: *Sborník přednášek XV. ročníku mezinárodní konference „Bezpečnost a ochrana zdraví při práci 2015“*. Ostrava: VŠB, SPBI, 2015. ISBN 978-80-7385-162-0.
- PLÍŠEK, D. OOPP a vzdělávání pro práce ve výškách a nad volnou hloubkou v ČR a ve světě. In: *Sborník přednášek XV. ročníku mezinárodní konference „Bezpečnost a ochrana zdraví při práci 2015“*. Ostrava: VŠB, SPBI, 2015. ISBN 978-80-7385-162-0.
- RUSEK, M. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v kurikulárních dokumentech České republiky. In: *Proceedings of the Celoživotné vzdelávanie v BOZP 2012*. Nitra: UKF, 2012, s. 246- 251.
- HLAVIČKOVÁ, Hana; HORÁČKOVÁ, Alena. Implementace BOZP do vzdělávání v České republice. Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti [online], 2014, roč. 7, č. 4 [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: <http://www.bozpinfo.cz/josra/josra-04-2014/implementace-bozp-vzdelavani.html>. ISSN 1803-3687.
- HLAVIČKOVÁ, Hana; KUHNNOVÁ, Irena; OPLETALOVÁ, Zdenka. Výsledky ověřování didaktických materiálů k aktivnímu rozvoji a ochraně zdraví a k odpovědnosti za něj: 3. část. Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti [online], 2010, roč. 3, č. 3-4 [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: http://www.bozpinfo.cz/josra/josra-03-04-2010/didaktika_hodnoceni_3.html. ISSN 1803-3687.
- HLAVIČKOVÁ, Hana; KUHNNOVÁ, Irena; OPLETALOVÁ, Zdenka. Výsledky ověřování didaktických materiálů k aktivnímu rozvoji a ochraně zdraví a k odpovědnosti za něj: 2. část. Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti [online], 2010, roč. 3, č. 2 [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: http://www.bozpinfo.cz/josra/josra-02-2010/didaktika_hodnoceni_2.html. ISSN 1803-3687.
- HLAVIČKOVÁ, Hana; KUHNNOVÁ, Irena; OPLETALOVÁ, Zdenka. Výsledky ověřování didaktických materiálů k aktivnímu rozvoji a ochraně zdraví a k odpovědnosti za něj: 1. část. Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti [online], 2010, roč. 3, č. 1 [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: http://www.bozpinfo.cz/josra/josra-01-2010/didaktika_hodnoceni.html. ISSN 1803-3687.
- VOPIČKA, Zdeněk; ČÍHALOVÁ, Jarmila. *Metodika k prevenci dětských úrazů pro 1. stupeň základní školy*. Kroměříž: Bezpečná komunita, 2006.
- VZP. *Metodika k prevenci dětských úrazů, pro mateřské školy: pro první stupeň základních škol: pro druhý stupeň základních škol: pro volný čas dětí*. Dětsví bez úrazů, 2006. 100 s.
- ULMANOVÁ, Jiřina; MLEZIVOVÁ, Iveta; MĚRKOVÁ, Veronika. Informační potřeby v oblasti BOZP : výsledky dotazníkového šetření pro potřeby tvorby znalostního systému BOZP: Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti [online], 2015, roč. 8, č. 2-3 [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: <http://www.bozpinfo.cz/josra/josra-02-03-2015/vysledky-dotaznik-rozvoj-zs.html>. ISSN 1803-3687.

Evropská unie a vybrané země Evropy

- Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o strategickém rámci EU pro ochranu zdraví a bezpečnosti při práci na období 2014–2020
- EU-OSHA Multi-annual Strategic Programme 2014-2020
- EU-OSHA Corporate Brochure 2014: Making Europe a safer, healthier and more productive place to work
- *Occupational safety and health and education: a whole-school approach*. EU-OSHA, 2013. 102 s. ISBN: 978-92-9240-029-3.
- *Mainstreaming occupational safety and health into university education*. EU-OSHA, 2010. ISBN 978-92-9191-271-1.
- *European Agency for Safety and Health at Work OSH in the school curriculum: Requirements and activities in the EU Member States*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2009 [cit. 2016-01-12]. 180 s. Dostupný z: <https://osha.europa.eu/cs/node/6854>. ISBN 978-92-9191-215-5.
- *Guidelines on Managing Safety and Health in Post-Primary Schools: Part 1* [online] [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: http://www.hsa.ie/eng/Publications_and_Forms/Publications/Education/Guidelines_on_Managing_Safety_and_Health_in_Post_Primary_Schools.pdf.
- *Guidelines on Managing Safety and Health in Post-Primary Schools: Part 2* [online] [cit. 2016-01-12]. Dostupný z: http://www.hsa.ie/eng/Publications_and_Forms/Publications/Education/Guidelines_on_Managing_Safety_and_Health_Post_Primary_Part_2.pdf.
- *Training teachers to deliver risk education: examples of mainstreaming OSH into teacher training programmes*. EU-OSHA, 2011. 99 s. ISBN: 978-92-9191-705-1.
- Výzvy a příležitosti pro integraci bezpečnosti a ochrany zdraví při práci do vysokoškolského vzdělávání: shrnutí zprávy. *Fakta*, 2010, č. 91. ISSN 1725-7018.
- BOZP ve školních osnovách: činnosti členských států: shrnutí zprávy. *Fakta*, 2008, č. 82. ISSN 1725-7018.
- Strategie pro odbornou přípravu učitelů, pokud jde o poskytování vzdělání v oblasti rizik. *Fakta*, 2006, č. 103. ISSN 1725-7018.
- Mám zde ocitovat nějaké dokumenty, které jsou nyní v adresáři ENETOSH? Zatím jsem dala URL do Internetových zdrojů. (Evropská unie)
- ENSHPO Certification standard for European Safety & Health Managers (EurOSHM) Version May 2013
- ENSHPO Certification standard for European Safety & Health Technicians (EurOSHT)
- HALE, A. *The ENSHPO certification scheme (Occupational Health & Safety across the borders in the EU*. Kodaň, 11.10.2012.
- Zákon č. 124/2006 Z.z., o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení zákona č. 309/2007 Z.z.
- Vyhláška č. 356/2007 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách a rozsahu výchovnej a vzdelávacej činnosti, o projekte výchovy a vzdelávania, vedení predpísanej dokumentácie a overovaní vedomostí účastníkov výchovnej a vzdelávacej činnosti
- Stratégia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike do roku 2020 a program jej realizácie na roky 2013 až 2015 s výhľadom do roku 2020

- Koncepcia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike na roky 2008 až 2012
- *Koncepcia vzdelávania v oblasti BOZP v Slovenskej republike*. Bratislava: IVPR, 2014
- MATKOVČÍKOVÁ, N. Výchova a vzdelávanie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. *Societas et iurisprudencia*, 2014, Sv. II, č. 3, s. 144-153. ISSN 1339-5467.
- HATINA, T. ...[et al.]. *Návrh podmienok vzájomného uznávania osobitnej odbornej spôsobilosti v oblasti BOZP v členských štátoch EÚ*. Bratislava: IVPR, 2006.
- KORDOŠOVÁ, M. ...[et al.]. *Návrh podmienok uznávania odbornej spôsobilosti v oblasti BOZP v členských krajinách EÚ: II. etapa*. Bratislava: IVPR, 2007.
- KORDOŠOVÁ, M. ...[et al.]. *Návrh podmienok vzájomného uznávania osobitnej odbornej spôsobilosti v oblasti BOZP v členských štátoch EÚ: III. etapa: správa z riešenia výskumnej úlohy VÚ č. 2317*. Bratislava: IVPR, 2008.
- KORDOŠOVÁ, M. Uznávanie kvalifikácie a osobitnej odbornej spôsobilosti v oblasti BOZP: nástroj na uplatnenie slovenských odborníkov na trhu práce v krajinách Európskej únie. *Bezpečná práca*, č. 4/2008, 5/2008, 2/2009, 3/2009, 4/2009, 5/2009, 6/2009.
- *Systém ďalšieho vzdelávania v oblasti BOZP pre malé a stredné podniky: návrh učebných osnov*. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v rámci projektu Twinning „Zlepšenie systému BOZP v Slovenskej republike“, 2002. 8 s.
- *Návrh na zavedenie predmetu BOZP do osnov vysokoškolského štúdia: návrh učebných osnov študijného predmetu "Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci"*. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v rámci projektu Twinning „Zlepšenie systému BOZP v Slovenskej republike“, 2002. 32 s.
- *Návrh systému (konceptie) vzdelávania v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v SROV: správa z III. etapy riešenia úlohy „Výchova k BOZP v školskom vzdelávaní a v príprave na povolanie“*. Bratislava: Stredisko pre štúdium práce a rodiny, 2005. 39 s.
- PERICHTOVÁ, B.; KORDOŠOVÁ, M. Súčasný stav výchovy a vzdelávania v BOZP v SR. *Rodina a práca*, 2005, č. 6.
- Kultura bezpieczeństwa: sada výukových CD s metodickými návody pro výchovu k bezpečnosti na základních školách a gymnáziích. CIOP-PIB.
- *Die Ausbildung zur Fachkraft für Arbeitssicherheit. Optimierung 2012*. DGUV Report, 2012. 290 s. ISBN 978-3-86423-051-6
- *Country Profile of Occupational Health System in Germany*. World Health Organization, 2012. 89 s.
- *Kompetenzzertifikat SICHERHEITSFACHKRAFT: certifikát odbornej spôsobilosti BEZPEČNOSTNÍ ODBORNÍK: Interní materiál*. AUVA.
- Prozesbeschreibung des Prozesses SFK-Zertifizierungsprogramm/Zertifikatsprüfung/ Popis procesu certifikace bezpečnostního odborníka/Certifikační zkouška. Verze 03. Interní materiál AUVA.

Další země

- American Academy of Pediatrics, Caring for Our Children. *National Health and Safety Performance Standards: Guidelines for Early Care and Education Programs* [online]. Third Edition. American Academy of Pediatrics American Public Health Association National Resource Center for Health and Safety in Child Care and Early Education,

2011. 583 s. Dostupný z: <http://cfoc.nrckids.org/WebFiles/CFOC3Book5-14-15Update.pdf>. ISBN 978-1-58110-483-7.

3. Internetové informační zdroje

(webové stránky nebo jejich části, portály, registry, databáze ad.)

Česká republika

- BOZPinfo <http://www.bozpinfo.cz>
- Český Focal Point pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci <https://osha.europa.eu/fop/czech-republic>
- Regulované profese (uznávací orgán MPSV): http://uok.msmt.cz/uok/ru_list.php?let=&type=0&org=20
- Vysoká škola báňská — Technická univerzita Ostrava <http://www.vsb.cz/cs>
- Společná vize – Profesní seskupení pro bezpečnost na staveništi <http://www.spolecnavize.cz>
- Miroslav Rais. Bezpečnost a ochrana zdraví při práci a požární ochrana <http://www.bozp-a-po.cz/>
- Ing. Vít Hofmann / Saw <http://www.bezpecnostpraceuh.cz>
- Centrum prevence, z.s. <http://centrumprev.sweb.cz>
- Národní koordinační centrum prevence úrazů, násilí a podpory bezpečnosti pro děti při Fakultní nemocnici v Motole <http://www.nkcpu.cz/aktuality-2013-bezpecnost-pri-pohybovych-aktivitach-a-sportu-1253.html>

Evropská unie

- Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci <https://osha.europa.eu/cs>
- OSH wiki http://oshwiki.eu/wiki/Main_Page
- ENETOSH - European Network Education and Training in Occupational Safety and Health <http://www.enetosh.net>
- ENSHPO – The European Network of Safety and Health professional Organisation <http://www.enshpo.eu>

Slovensko

- OSH system at national level - Slovakia http://oshwiki.eu/wiki/OSH_system_at_national_level_-_Slovakia
- Národný inšpektorát práce <http://www.safework.gov.sk/>
- Ministerstvo práce, sociálných věcí a rodiny Slovenské republiky (Institút pro výzkum práce a rodiny) <http://www.sspr.gov.sk>

Polsko

- OSH system at national level – Poland http://oshwiki.eu/wiki/OSH_system_at_national_level_-_Poland

Rakousko

- OSH system at national level - Austria http://oshwiki.eu/wiki/OSH_system_at_national_level_-_Austria
- Austrian Institut of Technology <http://www.ait.ac.at/departments/safety-security/>

Německo

- OSH system at national level - Germany
http://oshwiki.eu/wiki/OSH_system_at_national_level_-_Germany
- Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin (BAuA) / Federal Institute for Occupational Safety and Health <http://www.baua.de/en/Homepage.html>

USA

- Safe Kids Worldwide <http://www.safekids.org/> (Home Safety for Educators <http://www.safekids.org/home-safety-educators>)
- Kids.gov <https://kids.usa.gov/index.shtml> (Health and Safety <https://kids.usa.gov/teachers/lesson-plans/health-and-safety/index.shtml>)

VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ VE VYBRANÝCH ODVĚTVÍCH A OBORECH

Hornické činnosti nebo činnosti prováděné hornickým způsobem

- Vyhláška č. 298/2005 Sb., o požadavcích na odbornou kvalifikaci a odbornou způsobilost při hornické činnosti nebo činnosti prováděné hornickým způsobem a o změně některých právních předpisů, ve znění pozdějších předpisů

Požární ochrana

- Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška Ministerstva vnitra č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci), ve znění pozdějších předpisů
- Časopis 112 (ročníky 10, 11, 12, 13, 14)

Zdravotnictví

- Ministerstvo zdravotnictví České republiky <http://www.mzcr.cz>
- Státní zdravotní ústav <http://www.szu.cz/>
- Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 96/2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 423/2004 Sb., kterou se stanoví kreditní systém pro vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez přímého vedení nebo odborného dohledu zdravotnických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 4/2010 Sb.
- Vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání, ve znění pozdějších předpisů

- Akreditovaný kvalifikační kurz v ochraně veřejného zdraví pro získávání odborné způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání odborného pracovníka v ochraně a podpoře zdraví. Věstník MZ ČR, č. (čá) 7, 2010, s. 33-38.
- Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví <https://www.ipvz.cz> (Vzdělávací programy pro lékařské i nelékařské profese <https://www.ipvz.cz/vzdelavaci-programy>)
- Fakultní nemocnice v Motole <http://www.fnmotol.cz> (Celoživotní vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků <http://www.fnmotol.cz/odborna-verejnost/celozivotni-vzdelavani-nelekarskych-zdravotnickych/>)

Stavebnictví (výstavba)

- Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě <http://www.ckait.cz> (Celoživotní vzdělávání <http://www.ckait.cz/celozivotni-vzdelavani>)